
MARCUS TULLIUS CICEROS POLITISKE ROLLE EFTER MORDET PÅ GAIUS JULIUS CAESAR

Jonas Boelskifte Pedersen & Jonas Torp Larsen

AALBORG UNIVERSITET
STUDENTERRAPPORT

Abstract

The project focuses on the political role of Marcus Tullius Cicero during, and after the assassination of Gaius Julius Caesar on the Ides of March 44, to Cicero's death in December 43. The period of the Late Roman Republic was characterized by a shift in circumstances for the empire. The fall of Carthage had left the republic without a worthy adversary, and consequently civil strife began, as violence shifted from an external to internal phenomenon. Furthermore, the period was characterized by the emergence of powerful individuals known as dynasts. The dynasts leveraged their military power for influence in the state, which resulted in power struggles between political factions and civil wars. The subsequent fights for political dominance resulted in Caesar, becoming dictator for life and ruling over the Roman Republic. The actions of Caesar were interpreted by certain Roman citizens as hinting at monarchy, and therefore resulted in the assassination of Caesar on the Ides of March 44 BCE. The murder resulted in panic and subsequently political turmoil, and the political landscape presented several opposing sides.

The project briefly summarizes the life of Cicero, to gain an insight into Cicero's character, political achievements and abilities as an orator, and doing so, to understand his incentives for supporting the conspirators after the Ides of March. Furthermore, it becomes possible to determine whether Cicero acted in accordance with his own political convictions or if he had a change of character following the assassination of Caesar. The examination of Cicero's political role within the demarcation is structured around two significant events: the death of Caesar and Cicero's *Philippics*, that both had a significant influence on his political standing in Rome and political relations. In addition, the relationship between Cicero and Caesar's young heir, Gaius Octavian, is examined in an assessment of Cicero's influence on Octavian within the period.

Initially Cicero's political role is examined in the period following the assassination of Caesar, where Cicero positioned himself as a mediator on behalf of the conspirators. In this situation Cicero's political aims and acumen, led him towards seeking reconciliation and peace between the opposing factions, as well as praise of the conspirators for their actions. Secondly the project examines the political aspect of Cicero's fourteen *Philippics* in the period, second of September 44 to twenty-first of April 43. The speeches are examined singlehanded or in pairs related to the themes, and political purpose pertaining to Cicero's particular situation. During Cicero's *Philippics* his political agenda changed significantly, from advocating reconciliation and peace, to waging war

on Antony as an enemy of the state, a *hostis*. In the period of Cicero's *Philippics*, the political focus at Rome had been turned to the situation at Mutina in Cisalpine Gaul, where Antony had besieged the conspirator Decimus Brutus Albinus and opposed the senate's instructions to stand down.

Lastly the project depicts the period succeeding Cicero's last *Philippic*, held in expectation of a victory at Mutina against Antony. This was a costly victory for the Republic, losing its two consuls for the year, hence leaving the Republic without their chief magistrates. In the period following the battle at Mutina until the death of Cicero in December 43, the political scene changed considerably. The growing military force of the conspirators, Marcus Junius Brutus and Gaius Cassius Longinus, in the eastern provinces, forced a reconciliation between Antony and Octavian to counter their military might and avenge Caesar. This led to the establishment of the Second Triumvirate, a political alliance between Antony, Marcus Aemilius Lepidus and Octavian, that seized control of the Republic. This inevitably led to the demise of Cicero, because of his political role since the assassination of Caesar and Cicero's harsh attitude towards Antony in his *Philippics*.

Indholdsfortegnelse

1 Indledning.....	5
2 Problemstilling.....	6
2.1 Metodiske Overvejelser.....	6
2.1.1 Projektets opbygning.....	6
2.1.2 Betegnelser, navne og årstal	7
2.1.3 Valg af forskningslitteratur og henvisninger	8
2.1.4 Afgrænsning.....	9
3 Senrepublikken og det politiske system	10
3.1 Opsummering.....	13
4 Marcus Tullius Cicero.....	14
4.1 Ciceros Liv	14
4.2 Hvorfor Cicero?.....	16
4.3 Taleren Cicero.....	19
4.4 Ciceros syn på Republikken og politik	21
4.5 Cicero og konflikthåndtering	23
4.5.1 Ciceros syn på brugen af vold.....	24
4.5.2 Ciceros mod	26
4.5.3 Borgerkrig og Ciceros syn på selvsamme	27
4.6 Opsummering.....	30
5 De antikke historikere som kilder.....	31
5.1 Appian.....	31
5.2 Cassius Dio.....	34
5.3 Plutark.....	36
5.4 Opsummering.....	38
6 Mordet på Caesar og Ciceros politiske position	39
6.1 Baggrunden for mordet på Caesar	39
6.2 Mordet på Caesar den 15. marts 44.....	41
6.3 Tiden efter mordet på Caesar og frem til 17. marts 44.....	43
6.4 Forsamlingen ved Tellustemplet den 17. marts 44	45
6.5 Begravelsen af Caesar den 20. marts 44	51
6.6 Tiden efter Ciceros afrejse i starten af april og tilbagekomst i august 44.....	53
6.7 Ciceros indflydelse på Octavian.....	56
6.8 Opsummering.....	58

7 Ciceros Filippiske Taler	59
7.1 Forholdet mellem Antonius og Octavian indtil den første Filippiske Tale	60
7.2 Den første Filippiske Tale	62
7.2.1 Opsummering	65
7.3 Den anden Filippiske Tale og perioden op til den tredje og fjerde Filippiske Tale.....	65
7.3.1 Ciceros position og forhold til Octavian	67
7.3.2 Den anden Filippiske Tale.....	68
7.3.3 Opsummering	71
7.4 Den tredje og fjerde Filippiske Tale	71
7.4.1 Opsummering	75
7.5 Starten på året 43, og spørgsmålet om en delegation til Antonius	76
7.5.1 Den femte og sjette Filippiske Tale	77
7.5.2 Den syvende Filippiske Tale.....	81
7.5.3 Antonius svar på delegationen og Ciceros ottende og niende Filippiske Tale	82
7.5.4 Opsummering	84
7.6 De østlige provinser og slaget ved Mutina	85
7.6.1 Den tiende, ellefte og tolvte Filippiske Tale.....	86
7.6.2 Den trettende og fjortende Filippiske Tale.....	89
7.6.3 Slaget ved Mutina.....	91
7.6.4 Opsummering	91
8 Tiden efter slaget ved Mutina og enden på Cicero	93
9 Konklusion	99
10 Litteraturliste	103
10.1 Kilder.....	112

1 Indledning

Senrepublikken var en periode kendetegnet ved politisk og social uro. Den seneste store fjende af Rom, Kartago, var besejret og romerne stod tilbage uden modstykke, hvorefter den politiske scene ændrede sig som følge heraf. Tidligere havde hæder og magt været tæt forbundet med militære bedrifter under krig og erobringer, men i takt med at den politiske rivalisering mellem individer og grupperinger intensiverede, skiftede brugen af vold karakter i Republikken. Volden skiftede fra at være et eksternt fænomen, til ligeledes at finde sted blandt rigets borgere i form af politisk vold og borgerkrig. Enkeltstående individer forsøgte igennem perioden at tilegne sig politisk magt, gennem populistiske forslag og folkets støtte, eller militærmagt. Sidstnævnte kendetegnede individer, der for eftertiden blev karakteriseret som dynaster, hvoraf den mest centrale, Gaius Julius Caesar, i år 44 opnåede diktatorisk magt for bestandigt. Dette blev ligeledes vendepunktet for den politiske situation, da flere romere opfattede Caesars handlinger og magttilegnelse, som et uacceptabelt tegn på monarkiets genetablering, og resulterede derfor i attentatet på Caesar den 15. marts 44. Den romerske politiker Marcus Tullius Cicero indtrådte herefter på den politiske scene, som mediator for konspiratorerne af mordet, og indledte senere en offensiv mod Marcus Antonius, som var Caesars medregerende konsul. Denne offensiv blev styrket på baggrund af et samarbejde mellem Cicero og Caesars arvtager Gaius Octavian, der ligeledes havde sat sig i opposition til Antonius.

Cicero har overleveret et stort indblik i Senrepublikken i det første århundrede før vor tidsregning. Denne mængde af kilder fra Cicero, giver et billede af Senrepublikken fra Ciceros synspunkt for perioden. Det er med udgangspunkt i disse, på baggrund af mordet på Caesar, samt samarbejdet mellem Cicero og Octavian, at projektets problemformulering er udarbejdet. Denne er givet i afsnit 2 og vil søge at undersøge Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar, samt forholdet mellem Cicero og Octavian.

2 Problemstilling

Projektet har til formål at belyse Marcus Tullius Ciceros politiske rolle efter mordet på Gaius Julius Caesar den 15. marts 44. Cicero er en hyppigt brugt kilde til at skabe indblik i det første århundrede før vor tidsregning. Stemmer Ciceros egne ord overens med de hændelser, der egentlige udfoldede sig, og er disse retvisende for den politiske position, som Cicero havde på dette tidspunkt? Ændringerne i Ciceros politiske rolle efter Caesars mord, samt Ciceros Filippiske Taler i perioden 2. september 44 til 21. april 43, vil blive analyseret og diskuteret i forbindelse med Ciceros positionering efter mordet på Caesar. Derudover vil Ciceros forhold til Gaius Octavian blive inddraget med det formål at, udrede Ciceros politiske indflydelse på Octavian. Til dette er opstillet følgende problemformulering:

Hvordan spillede Marcus Tullius Cicero en politisk rolle efter mordet på Gaius Julius Caesar den 15. marts 44, og hvilken indflydelse havde Cicero på Gaius Octavian?

2.1 Metodiske Overvejelser

Dette afsnit vil give et indblik i de overvejelser, der er foretaget for udarbejdelsen af projektet. De metodiske overvejelser skal ligeledes fungere som en guide for læseren, så denne får indsigt i de valg og fravalg, der er gjort, samt hvordan læseren kan forholde sig til udviklingen af projektets proces.

2.1.1 Projektets opbygning

Det første, der vil blive gennemgået i projektet, er en introduktion til Senrepublikken og centrale begivenheder, der kendetegnede netop denne periode af Romerrigets historie. Derfor vil introduktionen give et indblik i det politiske system i Senrepublikken, samt hvordan dette blev udfordret. Dernæst skabes der et indblik i Ciceros person og nogle af hans politiske bedrifter op til den afgrænsede periode, som projektet tager udgangspunkt i. Afgrænsningen af projektet er beskrevet i afsnit 2.1.4. Det indblik, der skabes i Ciceros person og politiske bedrifter, skal være med til at analysere og diskutere Ciceros ageren i perioden. Således kan det bidrage til at belyse, hvorvidt Cicero handlede i overensstemmelse med sine overbevisninger, eller om der forekom en ændring af Ciceros karakter. Kapitlet om Cicero bliver efterfulgt af et kapitel, der introducerer læseren til de

antikke historikere, der er valgt til at supplere Ciceros egne beskrivelser af de hændelser og begivenheder, som projektet omhandler.

Projektets undersøgelsesformål vil efter ovenstående blive analyseret og diskuteret i tre kapitler: 6, 7 og 8. Kapitel 6 belyser Ciceros position umiddelbart efter mordet på Caesar den 15. marts 44 til og med august 44. Kapitel 7 tager udgangspunkt i Ciceros Filippiske Taler, og hvilken position Cicero indtog under disse. Der er i alt fjorten Filippiske Taler, og disse vil i projektet blive inddelt efter de temaer, de berører. Gennemgangen af talerne er således opdelt i fem afsnit, der deler talerne op i første, anden, tredje og fjerde, femte til niende og tiende til fjortende tale. Kapitel 8 vil belyse tiden efter den sidste Filippiske Tale, til og med Ciceros død den 7. december 43.

Alle kapitler i projektet vil indeholde opsummeringer, på nær kapitel 8, som følges op med konklusionen af projektet og dettes undersøgelsesformål. Opsummeringerne har til hensigt at skabe en rød tråd gennem projektet.

2.1.2 Betegnelser, navne og årstal

Projektet vil indeholde græske og latinske betegnelser. Første gang, disse bliver beskrevet, vil der følge en forklaring på betegnelsen. Dog vil, hvad der antages for, alment kendte betegnelser ikke beskrives yderligere. Dette kunne for eksempel være: *Status quo*.

Alle navne i projektet vil ved første benævnelse ske ved fulde navn, hvor de herefter vil præsenteres ved et enkelt navn. Ved forskere vil det være forskerens efternavn, der efterfølgende vil blive benyttet. Ved historiske aktører vil det blive gjort tydeligt med fed skrift, hvilket af deres navne, der efterfølgende vil blive brugt til at benævne den enkelte aktør. Hvis der er tilfælde af samme navn, vil det første bogstav i den enkelte aktørs navn blive brugt til at identificere forskellen på aktørerne, og markeres ligeledes med fed skrift første gang. I tilfælde af Octavian, er der bevidsthed om, at han skiftede navn i perioden. For at dette ikke skal skabe forvirring, vil Octavian blive henvist til som Octavian gennem hele projektet. Ydermere vil alle de historiske aktørers fødeår og dødsår fremgå ved den første benævnelse af aktøren. Et eksempel på dette: **Decimus Brutus** Albinus (85-43) og **Marcus Junius Brutus** (85-42), der henholdsvis vil blive henvist til som D. Brutus og M. Brutus. Alle årstal vil i projektet være før vor tidsregning, men i tilfælde af årstal efter vor tidsregning vil disse blive fulgt op med e.v.t. Enkelte årstal på historiske aktører kan naturligvis være cirkatal, og i tilfælde af aktører, hvis fødeår eller dødsår ikke er bekendt, vil dette blot benævnes

med et spørgsmålstegn. Årstallene skal være en indikator på, hvornår aktørerne levede, men deres præcise fødeår og dødsår findes ikke afgørende for projektets undersøgelsesformål, og derfor gøres læseren opmærksom på, at disse kan være cirkatal. Endvidere vil alle navne på historiske aktører, byer, provinser og lignende være oversat til dansk.

2.1.3 Valg af forskningslitteratur og henvisninger

Ved udvælgelsen af forskningslitteratur til projektet har der været opmærksomhed på, at der var og er mange holdninger til Ciceros person. Dette vil blandt andet blive belyst i afsnit 4.2 og på baggrund af dette, har valget af forskningslitteratur til projektet hovedsageligt taget udgangspunkt i forskning fra det enogtyvende århundrede. Der kan desuden forekomme litteraturhenvisninger til endnu ikke udgivet forskningslitteratur. Denne litteratur vil blive henvist til som "Under Udgivelse: U.U.", samt det forventede udgivelsesår. Enkelte tilfælde kan forekomme, hvor denne form for litteratur endnu ikke kan angives med sidetal, hvormed der blot henvises til forskeren og artiklen. Da valget af litteratur er faldet på den nyeste litteratur på området, er dette med et ønske om at skabe et indblik i den nuværende opfattelse af Ciceros person og politiske rolle. Dog er det som beskrevet kun, hovedsageligt, nyere forskningslitteratur, hvormed enkelte tilfælde kan forekomme, hvor litteraturen er udgivet i slutningen af det tyvende århundrede. Ganske få tilfælde er til stede, hvor forskningen dateres til starten eller midten af det tyvende århundrede. Dette sker på baggrund af nyere forsknings fælles benævnelse, eller eventuelt stadig samme opfattelse som disse. Projektet vil derfor indeholde adskillige forskere, hvor disse enten er udvalgt på baggrund af deres direkte behandling af Ciceros person i denne periode, eller deres forskning om en given situation, der falder sammen med dette projekts undersøgelsesformål.

Til at henvise til forskningslitteraturen vil Harvard-metoden blive benyttet, og henvisningerne vil blive givet i fodnoter. Til selve kildematerialet vil der blive henvist til de brugte værker ved at henvise til forfatter, værk, bog nummer, kapitel og stykke. For eksempel: Cic. *Ad Brut.* 1.15.7. Således vil værkerne også blive præsenteret i deres græske eller latinske form. Enkelte tilfælde kan forekomme, hvor der ikke opgives et værk, eller at der i de enkelte værker ikke har været henvist til kapitler eller stykker. Ligeledes har enkelte af de anvendte værker ikke inddraget førnævnte, hvormed der ikke er henvist til dette. Dette forekommer blandt andet ved brugen af Appian og Cassius Dio. De historiske kilder har været oversat til engelsk og henvisninger i form af citater, vil

derfor forekomme på engelsk, for ikke at oversætte og fortolke på noget, der allerede er oversat fra græsk eller latinsk. De benyttede udgivelser af værkerne er fra Loeb Classical Library. For at skelne mellem historiske kilder og forskningslitteratur vil disse i fodnoterne blive opdelt af en bindestreg, hvor historiske kilder altid vil blive nævnt først. Forskellige historiske kilder og forskningslitteratur i samme fodnote vil ligeledes blive opdelt af semikolon. For eksempel: Dio 38.17.4; Plut. *Cic.* 31.5 - Manuwald 2015, 44-47. Ydermere vil tilfælde af mere end to forskere, blive henvist til det første forskernavn og dernæst et al.

2.1.4 Afgrænsning

Projektet er afgrænset til en periode fra 15. marts 44 til 7. december 43. Dette er perioden for undersøgelsesformålet af projektet, hvor afgrænsningen dermed indeholder selve mordet på Caesar og slutter ved Ciceros egen død. Der forekommer belysning af tidligere hændelser, og en indsigt i Ciceros liv, før den afgrænsede periode. Disse skal være med til understøtte Ciceros politiske rolle i den afgrænsede periode.

3 Senrepublikken og det politiske system

Følgende afsnit har til formål at belyse den romerske republikkys politiske system, samt hvordan forskere stiller sig kritiske overfor dennes egentlige magtgrundlag. Herudover gives en indsigt i centrale begivenheder i Senrepublikken, der viser, hvordan Romerrigets eksterne brug af vold blev rettet indad, og hvordan enkelte politiske aktører udnyttede deres position til at opnå egne politiske ambitioner.

Den politiske magt var i Romerriget opdelt mellem magistraterne, senatet og folkeforsamlingen. Magistraterne stod for at varetage statens militære og civile opgaver, hvortil de vigtigste magistrater disponerede over *Imperium*: "[...] the right to command troops and dispense justice [...]".¹ De mægtigste magistrater var konsulerne, der fungerede som ledere af staten, samt tribunerne, hvilke besad magten til at nedlægge veto overfor embedsmændene og vedtage lovforslag fra senatet.² Senatet fungerede som et rådgivende politisk organ, og havde derfor ikke en direkte magt, men rådgav konsulerne og fremlagde lovforslag for folkeforsamlingen og tribunerne. Deres magt opstod derfor gennem påvirkning.³ Folkeforsamlingen var den lovgivende instans, der tog imod lovforslag, udvalgte magistrater og godkendte krigserklæringer og fredsaftaler på baggrund af senatets anbefalinger.⁴ Magistraterne indkaldte til forsamlingerne, hvor deltagerne blot stemte for eller imod forslagene, og medlemmerne havde derfor ikke mulighed for at debattere emnerne.⁵ Udover magistraterne, senatet og folkeforsamlingen, pointerer Gesine Manuwald, at den romerske republik også bestod af to politiske hovedgrupperinger: *optimates* og *populares*. Disse var henholdsvis støtter af den traditionelle republik og støtter af folket og dets interesser.⁶ M. A. Robb argumenterer for at disse terminologier ikke var passende for Senrepublikken og dens politik.⁷ Den antikke historiker Cassius **Dio** (155 e.v.t.-229 e.v.t.) beretter om den politiske udvikling i Romerriget op til tiden med Gaius **Octavian** (63-14 e.v.t.) som kejser således: "*Such were the achievements of the Romans and such their suffering under the kingship, under the republic, and under the dominion of a few, during a period of seven hundred and twenty-five years*".⁸ Den politiske tid, som Dio derfor

---

¹ Atkins 2000, 478; Goldsworthy 2006, 15

² de Blois & van der Spek 2008, 158

³ Goldsworthy 2006, 16

⁴ de Blois & van der Spek 2008, 165

⁵ Goldsworthy 2006, 17

⁶ Manuwald 2015, 45

⁷ Swithinbank 2012, 316

⁸ Dio 52.1.1

betegnede som de fås suverænitæt, passer altså heller ikke på to politiske hovedgrupperinger. Adam M. Kemezis argumenterer for, at denne tid var præget af dynaster, og at disse holdt det politiske system i skak, da: “[...] dynasts can neither give effective expression to whatever personal virtues they possess, nor make constructive use of the power they are all fighting to acquire”.⁹ Den antikke historiker **Appian** (95 e.v.t.-165 e.v.t.) beskrev, hvorledes Gaius Julius **Caesar** (100-44) kunne opnå alt med sin imødekommenhed, militære styrke og sin rigdom, hvilket også antyder en dynastisk magt.¹⁰ Carsten Hjort Lange argumenterer for, at man ikke skal tage let på Dios beskrivelser af dynasternes handlinger, og at disse dynaster svækkede den politiske styrke i Romerriget.¹¹ Derfor må det antages, at det politiske magtgrundlag ikke udelukkende var senatets, men at dette også var præget af enkelte individer med militærmagt, der blev betegnet som dynaster.

Således fremgår det, at Senrepublikken var præget af få magtfulde individer, der styrede dagsordenen. Dette kommer til udtryk i nogle af følgende eksempler. Ydermere var tiden i Senrepublikken karakteriseret af en mere intern brug af vold.¹² Den antikke historiker Gaius **Sallust** Crispus (86-35) beskrev, hvordan tiden efter Kartagos fald og andre eksterne fjender ændrede på tingene:

*“[...] Fortune began to grow cruel and to bring confusion into all our affairs. Those who had found it easy to bear hardship and dangers, anxiety and adversity, found leisure and wealth, desirable under other circumstances, a burden and a curse. Hence the lust for money first, then for power, grew upon them; these were, I may say, the root of all evils.”*¹³

Adrian Goldsworthy beskriver, hvordan romerne første gang blev bekendte med fatale følger af internpræget vold i forbindelse med politiske stridigheder. Dette var under tiden med Graccherne og mordet på Tiberius Sempronius **Gracchus** (163-133). Brødrene havde opnået en magtfuld position gennem støtte fra sociale grupperinger,¹⁴ der passede på beskrivelsen af en dynast. Endnu

---

⁹ Kemezis 2014, 102

¹⁰ App *B.Civ.* 2.17

¹¹ Lange U.U. 2019b, 241-242 & 246-247

¹² Steel 2013c, 1

¹³ Sal. *Cat.* 10.1-4

¹⁴ Goldsworthy 2006, 26 & 28

et eksempel kan gives ved borgerkrigen fra 88-82, hvor Gaius **Marius** (157-86) og Lucius Cornelius **Sulla** (138-78) bekæmpede hinanden. Borgerkrigen endte med, at Sulla erklærede sig selv for diktator for livet i en periode fra 82-79. Udover den interne vold i form af borgerkrigen, skete også en udrensning af politiske modstandere gennem Sullas efterfølgende proskriptioner.¹⁵ Lange beskriver, at endnu et centralt aspekt om dynasterne i perioden, var deres indbyrdes alliancer.¹⁶ Dette kan ses ved det såkaldte første triumvirat, i år 60, og det senere andet triumvirat i år 43. I det såkaldte første triumvirat udnyttede Caesar, Gnaeus **Pompeius Magnus** (106-48) og Marcus Licinius **Crassus** (114-53) deres sammenlagte ressourcer og indflydelse til at manipulere politiske valg.¹⁷ Jürgen von Ungern-Sternberg argumenterer for, at triumviratet påviste, hvordan magtfulde aktører i samspil kunne dominere, såvel som underminere, det politiske magtgrundlag i Senrepublikken.¹⁸ Caesar skulle angiveligt have forsøgt at få Marcus Tullius **Cicero** (106-43) med i dette såkaldte første triumvirat, men Cicero havde afvist dette.¹⁹ Dette kunne dog tyde på, at Cicero også kunne regnes som en dynast. Crassus død i år 53 førte til enden på det såkaldte første triumvirat,²⁰ og forestående var en borgerkrig mellem Caesar og Pompeius fra 49-45. Det synes klart, at de to passede under termen dynaster, da selve borgerkrigens grupperinger bliver henvist til som Caesarianere og Pompeianere. Pompeius døde i år 48, men borgerkrigen fortsatte, da Caesar fortsat bekæmpede Pompeius støtter frem til år 45.²¹ I år 49 havde Caesar siddet som diktator i få dage, da han skulle overvære valget af konsuler, hvor han selv blev valgt. De efterfølgende år blev han gentagende gange genvalgt som konsul, og i år 44 fik han omdannet sin status som diktator til en evig titel.²² Utilfredsheden med Caesar og misundelsen af hans position ledte til endnu en borgerkrig, da Caesar den 15. marts 44 blev myrdet.²³ Kemezis argumenterer for, at Senrepublikkens dramatik og borgerkrige ikke ændrede noget i det store billede.²⁴ Dette stemmer overens med David Armitages

---

¹⁵ de Blois & van der Spek 2008, 193-195

¹⁶ Lange U.U. 2019b, 237

¹⁷ Flower 2010, 30

¹⁸ von Ungern-Sternberg 2014, 91

¹⁹ Manuwald 2015, 44

²⁰ Flower 2010, 31

²¹ Boatwright et al. 2004, 251-254

²² Boatwright et al. 2004, 254-255

²³ Lintott 2009, 76-77

²⁴ Kemezis 2014, 102

argumentation for, at borgerkrig ofte medførte endnu en borgerkrig.²⁵ Ifølge Kemezis, var det først ved Octavians sejr, at dynasterne blev bragt til ende.²⁶

3.1 Opsummering

Senrepublikkens politiske system var ifølge forskerne mere præget af dynaster end to politiske hovedgrupperinger. Ligeledes var Senrepublikken kendetegnet ved en mere internpræget brug af vold, hvor dynasterne bekæmpede hinanden for den overordnede magt, der dog ikke synes at være ved. Det argumenteres for, at dynasternes greb om det politiske system først stoppede, da Octavian dannede principatet. Det var altså en voldelig periode, kendetegnet ved politisk ustabilitet, med flere interne kampe, der leder op til projektets fokus på Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar den 15. marts 44.

---

²⁵ Armitage 2018, 6

²⁶ Kemezis 2014, 102

4 Marcus Tullius Cicero

For at nærme sig spørgsmålet om Ciceros politiske rolle og indflydelse på Octavian i tiden efter mordet på Caesar den 15. marts 44, er det centralt at vide, hvad Cicero havde bedrevet i sit liv hidtil. Ved at skabe et indblik i Ciceros bedrifter, gives der et billede af den person, Cicero var, og hvilke rammer Cicero agerede under i situationerne. Samlet set vil følgende afsnit afklare, hvorfor Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar er central og relevant at undersøge, og derfor samtidig forklare, hvorfor Cicero i det hele taget kunne indtage en rolle i det politiske spil, der fulgte efter mordet. Derfor vil der, ud over et indblik i Ciceros bedrifter, også gives et indblik i, hvorfor Cicero spillede en central rolle, når forskere har forsøgt at undersøge mordet på Caesar og afslutningen på den romerske republik. Fordybelsen i Ciceros liv og hans bedrifter vil i dette afsnit hovedsageligt håndtere begivenheder og handlinger, der er forudgående for mordet på Caesar. Dette skyldtes som beskrevet, ønsket om at skabe en indsigt i Ciceros person og hans bedrifter, men også for at kunne identificere nogle nøglepunkter i Ciceros liv, der kan være med til at forstå de situationer, som Cicero måtte befinde sig i efter mordet. På denne måde kan Ciceros tidligere ageren være med til at skabe en mere dybdegående indsigt i den politiske rolle han måtte få, efter mordet på Caesar.

4.1 Ciceros Liv

Cicero blev født i 106 i byen Arpinum.²⁷ Hans familie var etruskere og havde ikke nogen form for høj politisk stand.²⁸ Derfor måtte Cicero selv skabe sin karriere som "[...] *what the Romans called 'a new man' [...] a newcomer to the scene of high-level politics*".²⁹ Cicero var altså den første fra sin familie, der var medlem af senatet, en *novus homo*.³⁰ Emma Dench diskuterer, at kategoriseringen af Cicero som en nytillkommen, givetvis ikke var Ciceros egen opfattelse. Dench argumenterer for, at han benyttede sig af denne titel til at promovere sig selv. Han konfronterede eliten med opfattelsen om, at deres autoritet var baseret på forfædres gerninger, hvorimod hans var baseret på egne gerninger, og forstyrrede derigennem opfattelsen af den romerske elite.³¹ Før hans politiske karriere dog for alvor tog fat, deltog han i Forbundsføllekriegen, og fik herigennem sin første militære erfaring.

---

²⁷ Manuwald 2015, 21

²⁸ May 2002, 1-2

²⁹ Manuwald 2015, 21

³⁰ May 2002, 7

³¹ Dench 2013, 130

Efterfølgende gjorde han sig som advokat i flere retssager.³² Udover Ciceros militære erfaring, som givetvis indbefattede mere politisk ageren end egentlige militære handlinger,³³ var han en veluddannet mand, der havde studeret filosofi og retorik.³⁴ Cicero opnåede ikke kun en middelmådig politisk karriere men gennemførte *cursus honorum*, som betød, at han gjorde tjeneste på alle de prominente poster i Romerriget. I år 75 sad han som kvæstor for det vestlige Sicilien, i år 69 blev han valgt som ædil og i år 66 blev han udnævnt som prætor.³⁵ I år 63 blev han stolt valgt enstemmigt som den ene konsul, hvor han kæmpede mod Lucius Sergius **Catilina** (108-62) og **Gaius Antonius** (106-42).³⁶ Gennem Ciceros tid som konsul stod han overfor en konspiration af førnævnte Catilina, hvor han opnåede *senatus consultum ultimum*, der gjorde, at han kunne tage afgørende skridt mod konspirationen uden først at skulle konsultere senatet på normal vis. Cicero kom ud på toppen af denne episode og fik gennemtruffet en afgørelse, der havde døden til følge for enkelte af konspiratorerne, der blev dræbt uden at have været for en retssag.³⁷ Hans tid som konsul og de handlinger, han fik udført, kom til at have stor indflydelse på hans senere karriere, hvor fjendskaber, skabt gennem tidligere retssager, også kunne have haft indflydelse på denne.³⁸ I år 58 kom de første større konsekvenser af Ciceros gerninger som konsul. Han måtte se sig sendt i eksil, da et lovforslag blev vedtaget om, at romerske borgere, som var blevet dræbt uden retssag, medførte eksil til drabsmændene. I år 57 kunne Cicero dog returnere til Rom, og i år 55 skiftede han frem og tilbage mellem at støtte henholdsvis Caesar og Pompeius.³⁹ Efterfølgende fortsatte hans politiske karriere som augur i år 53, og prokonsul af Kilikien i år 51.⁴⁰

Da Cicero vendte tilbage til Rom i år 50, efter sin tid som prokonsul, var optøjerne mellem Caesar og Pompeius taget til, og han var i tvivl om hvilken side, han skulle stå på, da forsoning mellem parterne fremstod umulig. Caesar forlangte Pompeius fravær ved valget af konsul, til trods for at senatet efterkom dette krav, valgte Caesar imidlertid at overskride Gallien Cisalpinas provinsielle grænse med sin hær, hvorefter Cicero støttede Pompeius i år 49, indtil dennes død i år 48.⁴¹ Grunden

---

³² Goldsworthy 2006, 43; Manuwald 2015, 23-24

³³ Manuwald 2015, 23

³⁴ May 2002, 1

³⁵ Manuwald 2015, 26-27, 30 & 31

³⁶ Manuwald 2015, 33-34

³⁷ Manuwald 2015, 39-41

³⁸ Steel 2013b, 5

³⁹ Dio 38.17.4; Plut. *Cic.* 31.5 - Manuwald 2015, 44-47

⁴⁰ Manuwald 2015, 48

⁴¹ Mackay 2012, 288; Manuwald 2015, 48-49

til valget af Pompeius side, kunne have været utilfredsheden over Caesars mulige ageren, som kom til udtryk i Ciceros brevudveksling med Titus Pomponius **Atticus** (110-32):

"[...] I foresee a massacre if he wins and an onslaught on private property and return of exiles and cancellation of debts and elevation of rascallions to office and despotism worse than any Persian, let alone Roman, could endure."⁴²

Det synes, at Cicero frygtede, Caesars sejr over Pompeius ville være fatal for Republikken. Ydermere anses Cicero også at frygte for sin egen position, da han fortsatte: *"Shall I keep silence under such humiliation?"⁴³* Hvis Ciceros modstandere, der var i eksil, returnerede, ville dette være skadeligt og ydmygende for Ciceros person og position. Caesar havde gennem fejden mod Pompeius benyttet sig af benådninger. Således beskrev Cicero i en brevudveksling til Atticus, at flere var henrykte over disse, og at de forlod Pompeius grundet frygt for hans vrede.⁴⁴ I år 47, og altså efter Pompeius død, blev selv Cicero benådet og kunne vende tilbage til Rom, hvor han genoptog sit forfatterskab af flere værker, heriblandt *Brutus*.⁴⁵ Det var ikke før år 46, at Cicero indtrådte på den politiske scene igen, hvor Caesars benådning af Marcus Claudius **Marcellus** (?-45) igen gav Cicero følelsen af at kunne udtrykke sig frit.⁴⁶ I tiden der fulgte, skabte Cicero mange af sine filosofiske værker i årene op til sin død i år 43.⁴⁷

4.2 Hvorfor Cicero?

Hvorfor Cicero og hvorfor brugen af hans værker? Der er ingen tvivl om, at Cicero er en af de mest fremtrædende navne fra tiden, hvormed flere også har en ubevidst forståelse af, hvem han var, og hvornår han levede. Derfor er han også for historikere i dag, og tidligere, et billede ind i den tid, hvor han levede. Cicero nåede gennem hans levetid at udgive utallige værker, der omfattede retssager, taler og filosofiske tanker. Det er derfor ikke kun hans egen hverdag, der gives et indblik i, men også en forståelse af romerske borgeres hverdag. Ud fra dette kan læseren stifte bekendtskab med

---

⁴² Cic. *Att.* 10.8.2

⁴³ Cic. *Att.* 10.8.3

⁴⁴ Cic. *Att.* 8.16.2

⁴⁵ Manuwald 2015, 49

⁴⁶ Cic. *Marcell.* 1-2

⁴⁷ Manuwald 2015, 17, 50 & 85-86

mange forskellige situationer, der udspillede sig, og hvordan tingene blev gjort på Ciceros tid.⁴⁸ Med så stort et udbud af værker, som beretter om andres bedrifter, men samtidig giver indblik i Ciceros egen person, er det heller ikke uforståeligt, at der er opstået mange holdninger til Cicero og hans gøren.⁴⁹ Ergo fremstår tidligere og nutidige historikers opfattelse af ham også forskellige, med beskrivelser som "[...] a heroic defender of freedom; a political failure, blinded by vanity and oblivious to change [...]"⁵⁰ og "[...] an egoist and weak person [...] gifted orator [...]"⁵¹ Adskillelige holdninger om Ciceros egne værker og forskningen om Cicero giver anledning til, at behandle disse varsomt, da også de senere antikke kilders beretninger kan udtrykke skjulte agendaer med deres portrætter af Cicero. Sabine MacCormack beskrev således, at Ciceros personlige og politiske liv er blevet beskrevet strengt, og at hans bedrifter ikke gav ham mange venner blandt historikerne. Dette kommer blandt andet til udtryk ved den antikke historiker Dio, der beskrev Cicero således:

*"For the fellow is naturally faithless and turbulent, and has no ballast in his soul, but is always stirring up and overturning things, shifting his course oftener than the waters of the strait to which he fled, — whence his nickname of "turn-coat," — yet demanding of you all that you consider a man as friend or foe according to his bidding".*⁵²

Den antikke historiker Velleius **Paterculus** (19-31 e.v.t.) beskrev Cicero mere positivt, i lyset af mordet på Cicero:

*"He lives and will continue to live in the memory of the ages, and so long as this universe shall endure — this universe which, whether created by chance, or by divine providence, or by whatever cause, he, almost alone of all the Romans, saw with the eyes of his mind, grasped with his intellect, illumined with his eloquence — so long shall it be accompanied throughout the ages by the fame of Cicero [...] the race of man shall sooner pass from the world than the name of Cicero be forgotten."*⁵³

---

⁴⁸ Steel 2013b, 3.

⁴⁹ Manuwald 2015, 1-2; Steel 2013b, 1

⁵⁰ Steel 2013b, 1

⁵¹ Manuwald 2015, 1

⁵² Dio 46.3.4

⁵³ Vell. Pat. 2.66.5

MacCormack beskrev ligeledes, hvordan Dio gentagende gange beskrev Cicero som en forræder.⁵⁴ I Ciceros egne værker ses det, at der kunne være forskel mellem hans offentlige udtalelser og det, der blev udlagt i private breve mellem ham og hans tætteste støtter.⁵⁵ Derfor diskuterer Andrew Lintott også vigtigheden af, at læseren af Ciceros værker er kritisk, da specielt talerne indeholder [...] *bias and misrepresentation* [...] ⁵⁶ og endda fiktive udtalelser.⁵⁷ Eksempelvis angives dette i en note af oversættelsen af Ciceros anden Filippiske Tale. Her skulle Cicero angiveligt have opdigtet en historie om et plot mod Caesar af Marcus **Antonius** (83-30).⁵⁸ Således er det altså med forbehold at bevæge sig gennem Ciceros værker og forståelsen af disse, samt forståelsen af Cicero selv og hans agenda. Derfor argumenterer Lintott og Manuwald også for, at Cicero ikke er helt upartisk i sine udmeldinger.⁵⁹ Cicero må og skal derfor altid behandles i forhold til konteksten. Nogle af Ciceros værker omhandler Ciceros syn på, hvordan tingene burde være og ikke nødvendigvis, hvordan de var. Samtidig er der stor forskel på det, Cicero berettede om i offentlighed og det, der er at læse i brevudvekslingerne med hans bekendte. Thomas N. Mitchell argumenterer for at Cicero er den antikke kilde, der har efterladt os mest materiale, som beskriver Romerriget og dets politiske udvikling i Ciceros egen levetid.⁶⁰ Brevudvekslingerne havde i flere tilfælde til formål at forblive private, hvormed de tit fremstod ligefremme og indiskrete i beskrivelserne af begivenheder.⁶¹ Luca Grillo argumenterer dog for, at brevene tit blev samlet for at understøtte eller underminere en politisk position.⁶² Alle brevene har næppe været tiltænkt andre end den angivne modtager, men det kan dog ikke udelukkes, at breve til tider tjente et andet formål end kun at informere modtageren.⁶³

---

⁵⁴ MacCormack 2013, 253

⁵⁵ Manuwald 2015, 10-11 & 79-80

⁵⁶ Lintott 2008, 3

⁵⁷ Lintott 2008, 3

⁵⁸ Cic. *Phil.* 2.34 - Bailey 2009, 88

⁵⁹ Lintott 2008, 3; Manuwald 2015, 122

⁶⁰ Mitchell 1984, 25

⁶¹ Boatwright et al. 2004, 225

⁶² Grillo 2015, 655-657

⁶³ Lintott 2008, 4

4.3 Taleren Cicero

Catherine Steel argumenterer for, at den romerske politiske kultur både var offentlig og mundtlig formidlet, og at dette er blevet pointeret gennem de seneste tre årtier.⁶⁴ Cristina Rosillo-López argumenter for, at det derfor ikke var nødvendigt for de romerske borger at kunne læse, da en stor del af de politiske forslag netop blev overleveret mundtligt.⁶⁵ Derfor er det ikke besynderligt, at Cicero lagde stor vægt på sine taleevner. Manuwald beskriver den perfekte taler ifølge Cicero:

"[...] the person 'who is able to speak in court or in deliberative bodies so as to prove, to please and to sway or persuade' [...] while he must be competent in all tasks, the use of language is most important [...]".⁶⁶

James M. May beskriver malende om, hvor dygtig Cicero var som taler, og går så langt som at beskrive ham som *"[...] the undisputed master of oratory in ancient Rome"*.⁶⁷ I Ciceros værk *Brutus* beretter Cicero også om sig selv, som en god taler:

*"[...] my constant activity and industry as a pleader, but also my style of speaking, more thoroughly considered than the conventional manner of the forum, had by its novelty drawn the attention of men to me."*⁶⁸

Ydermere understreger Manuwald tre stilarter, som Cicero benyttede sig af, når han holdt taler, nemlig det at belære, underholde og at tale til publikums følelser.⁶⁹ Tre stilarter som Cecil W. Wooten også identificerer i sin diskussion om Ciceros synspunkt på **Demosthenes** (384-322).⁷⁰ Demosthenes var en græsk taler, som Cicero sent i sin karriere fandt en dybere interesse for og valgte at læne sig op ad.⁷¹ Samtidig udgav Cicero sent i sit liv de Filippiske Taler, der tog direkte navn

---

⁶⁴ Steel 2013a, 161

⁶⁵ Rosillo-López 2017, 106

⁶⁶ Manuwald 2015, 73

⁶⁷ May 2002, 1

⁶⁸ Cic. *Brut.* 321

⁶⁹ Manuwald 2015, 82

⁷⁰ Wooten 1997, 179

⁷¹ Manuwald 2015, 83-84; Wooten 1997, 177-178

efter Demosthenes tidligere Filippiske Taler.⁷² Endvidere synes det, at Cicero ved at indtage en position nær Demosthenes, promoverede sig som en af de fornemmeste talere, da han netop priste Demosthenes for at være dette.⁷³

Cicero forsøgte i sine taler at vise sin totale hengivenhed til det romerske folk ved uselvsk at arbejde i deres interesse og forsøgte at samle dem og senatet til at arbejde i Republikkens bedste interesse.⁷⁴ Dette var samtidig det, som den ideelle taler burde stræbe efter, nemlig at bevare staten i dens bedst mulige form, hvormed Ciceros brug af taler heller ikke var demokratisk. Således argumenterer Ann Vasaly for, at talerne var et redskab, der kunne manipulere dets publikum, i stedet for at være informative om borgernes muligheder.⁷⁵ På denne måde kunne en taler adressere større politiske problemer og få lytterne til at vælge rationelt, efter de var blevet påvirket af taleren. Dette argumenterer Manuwald for, er tydeligt i Ciceros angreb på Antonius i de Filippiske Taler.⁷⁶ Således argumenterer Wooten også for, at Cicero byggede sine taler op fra logisk til mere følelsesmæssig karakter mod slutningen.⁷⁷ Talerne var altså noget, der kunne give politisk succes, og Cicero brugte dem netop til dette, og samtidig at promovere sin egen person.⁷⁸ Vasaly argumenterer yderligere for, at denne form for taler, der havde til formål at manipulere borgerne og søge det bedste for Republikken, ses under Ciceros tid som konsul i år 63, samt efter mordet på Caesar i år 44.⁷⁹

Da den romerske politiske kultur var præget af offentlige og mundtlige overleveringer, er det tydeligt at se i forskernes arbejde om Ciceros taler, at Cicero havde høje tanker om sig selv. Han ønskede at fremstå som en forkæmper for Republikken og forsøgte at manipulere sig til dennes bedste via sine talegaver og gennem følelser. Ydermere var der dog en vis hæmsko ved alle de værker Cicero publicerede, da den politiske situation ændrede sig med tiden. Dette aspekt beretter Rosillo-López om, hvor Ciceros tidligere udtalelser om Publius **Clodius** Pulcher (93-53) og Gaius

---

⁷² Manuwald 2015, 84

⁷³ Cic. *Brut.* 35 - Manuwald 2015, 84; Wooten 1997, 178

⁷⁴ Cape Jr, 2002, 120

⁷⁵ Vasaly 2013, 154-155; Steel 2013a, 160

⁷⁶ Manuwald 2015, 70

⁷⁷ Wooten 1997, 181

⁷⁸ Manuwald 2015, 68; Steel 2013a, 161-162

⁷⁹ Vasaly 2013, 156

Scribonius **Curio** (?-53) i år 61, ikke gjorde ham noget godt i år 57, da Curio nu var den person, der kunne hjælpe Cicero hjem fra eksil.⁸⁰

4.4 Ciceros syn på Republikken og politik

Den bedst mulige styreform for Republikken, ifølge Cicero, kom til udtryk i hans værk *De Re Publica*:

*"[...] but a moderate and balanced form of government which is a combination of the three good simple forms is preferable [...] For there should be a supreme and royal element in the State, some power also ought to be granted to the leading citizens, and certain matters should be left to the judgment and desires of the masses. Such a constitution, in the first place, offers in a high degree a sort of equality, which is a thing free men can hardly do without for any considerable length of time, and, secondly, it has stability."*⁸¹

Herudover opstillede Cicero tre gode styreformer, monarki, aristokrati og demokrati, samt tre tilsvarende dårlige styreformer, tyranni, oligarki og pøbelherredømme.⁸² Skulle Cicero vælge én af styreformerne, der skulle stå alene, var dette monarkiet, da en konge, ifølge Cicero, var som en far for sine borgere og var derfor *"[...] more eager to protect them than ... to be sustained by the care of one man who is the most virtuos and most eminent"*.⁸³ James E. G. Zetzel og Manuwald beskriver også Ciceros overbevisning om den bedste mulige styreform, hvor de også argumenterer for, at denne overbevisning af styreformer, er af græsk oprindelse.⁸⁴ Således ses det ved den antikke historiker **Polybius** (200-118), hvordan denne beskrev styreformerne, samt blandingen af monarkiet, aristokratiet og demokratiet som det bedste.⁸⁵ Ydermere diskuterer Cicero i *De Re Publica*, at det romerske sociale og politiske system ikke blev udviklet af en person, men:

---

⁸⁰ Rosillo-López 2017,103

⁸¹ Cic. *Rep.* 1.69

⁸² Cic. *Rep.* 1.42; 1.69

⁸³ Cic. *Rep.* 1.54-55

⁸⁴ Manuwald 2015, 55; Zetzel 2013, 185-186

⁸⁵ Polyb. 6.3.5-13

"For just as in the music of harps and flutes or in the voices of singers a certain harmony of the different tones must be preserved, the interruption or violation of which is intolerable to trained ears, and as this perfect agreement and harmony is produced by the proportionate blending of unlike tones, so also is a State made harmonious by agreement among dissimilar elements, brought about by a fair and reasonable blending together of the upper, middle, and lower classes, just as if they were musical tones."⁸⁶

I Ciceros værk *De Legibus* diskuterede han yderligere, at loven var baseret på den naturlige fornuft og bestemte, hvordan et individ måtte og ikke måtte handle. Retfærdighed bestod ydermere af den suveræne lov, der blev skabt, før nogen form for lov blev nedskrevet, og nogen stat var opstået.⁸⁷ Hvad, der opfattes som de ægte love ifølge Cicero, må antages at være i overensstemmelse med naturen og guderne.⁸⁸

Republikken var, ifølge Cicero, den bedste statsform tilgængelig, og dens eneste svaghed var korrupsion ved de mest indflydelsesrige og ledende personer.⁸⁹ Dette kan givetvis stå i sammenhæng med perioden, der var præget af dynaster. Ciceros forståelse af Republikken, argumenter Manuwald for, kunne forklare Ciceros iver for at bevare den, og da Republikken ikke direkte var et demokrati, forsøgte Cicero samtidig at skabe et forhold til de mest indflydelsesrige borgere.⁹⁰ Dette stemmer også overens med Ciceros mål om at nå en indflydelsesrig position i Republikken.⁹¹ Hele aspektet med, at det var ledende figurer, der styrede slagets gang, er også noget E. M. Atkins beskriver, da muligheden for at opnå en personlig karriere var til stede i et styringssystem, der var præget af en oligarkisk regeringsform.⁹² Dog skulle folkets interesse være en del af beslutningerne, og Cicero viste enkelte demokratiske træk ifølge Zetzel. Zetzel argumenterer nemlig for, at Cicero mente, at folket gav de ledende folk deres suverænitet og uden folket, havde de ingen legitimitet. Dette skal ses i lyset af, at Cicero satte lederskabet gennem de indflydelsesrige personer som sekundært, da der nok ville være behov for en leder i krisetider, men

---

⁸⁶ Cic. *Rep.* 2.69

⁸⁷ Cic. *Leg.* 1.18-19

⁸⁸ Manuwald 2015, 60

⁸⁹ Atkins 2000, 477

⁹⁰ Manuwald 2015, 57

⁹¹ Manuwald 2015, 53

⁹² Atkins 2000, 480

hvis folket ikke støttede op om lederen, hvem skulle så følge denne?⁹³ Cicero beskrev derfor, at de bedste folk ville lede staten mod bevarelse og sikkerhed gennem deres visdom. På baggrund af dette ville det svagere folk give dem tilladelse til at lede. Hvis de bedste folk ikke blev valgt ud fra deres visdom, men for eksempel deres rigdom, ville det kunne skabe et uharmonisk styre.⁹⁴

4.5 Cicero og konflikthåndtering

Ciceros liv var præget af flere større tumulter, og en mand i Ciceros politiske position havde derfor flere gange brug for at håndtere konflikter. Dette skete blandt andet i hans tid under Forbundsføllekriegen, gennem utallige retssager, han stod som forsvarer i, samt hans tid på diverse politiske poster, såsom konsul i år 63.⁹⁵ Derudover var der borgerkrigen mellem Caesar og Pompeius, og til sidst tiden efter mordet på Caesar. Ciceros konflikthåndtering kan være med til at give et indblik i den rolle, som Cicero indtog, når han stod over for et problem, der skulle løses, samt hvordan andre beskrev hans rolle som mediator. Her beskriver Jon Hall blandt andet, at der er og var uenighed om Ciceros politiske arv, hvor Hall samtidig pointerer det som bemærkelsesværdigt, at Cicero trods det, blev skildret som "[...] 'saviour of the republic', 'father of the fatherland' [...]".⁹⁶ Grunden til dette skal, ifølge Hall, findes i det politiske spil, som huserede, og at det var de antikke kilders mening, at misvise Ciceros egentlige gøremål.⁹⁷ Men hvordan kan Ciceros konflikthåndtering ses, og hvordan kommer den til udtryk? Manuwald argumenterer for, at Cicero anså sine taleevner som sin måde at vinde politisk succes på.⁹⁸ May forklarer, at Ciceros taleevner var hans eneste magt- og loyalitetsvåben.⁹⁹ I tiden op til år 63, hvor Cicero stod til at blive valgt som konsul, må hans konflikthåndtering have været mild og reel. Hans navn var ikke plettet, og det var derfor ikke lige til at angribe Cicero, hvilket de to modparter til konsulposten måtte sande. Således beskriver Steel denne problematik, da Ciceros ugeringer var lig nul, og det eneste angreb, som kunne anvendes mod Cicero var hans status. Som tidligere beskrevet var Cicero det, der blev betegnet som *novus homo*. Derfor argumenterer Steel for, at Cicero altså måtte have været forsigtig med at opbygge sit

---

⁹³ Zetzel 2013, 184 & 187-188

⁹⁴ Cic. *Rep.* 1.51-52

⁹⁵ Bell 2013, 172

⁹⁶ Hall 2013, 228

⁹⁷ Hall 2013, 228-229

⁹⁸ Manuwald 2015, 19

⁹⁹ May 2002, 2

omdømme indtil dette tidspunkt.¹⁰⁰ Som tiden skred frem og kritikken af Ciceros handlinger tog til, argumenterer Hall for, at Cicero måtte skride til en mere ekstrem karakter for at kunne håndtere konflikterne.¹⁰¹ Ciceros egentlige blik på tingene, og hvordan han identificerede problematikker og sin egen rolle heri, skal ses gennem brevene, som han sendte. Manuwald argumenterer for, at Ciceros liv uløseligt hang sammen med politik, og derfor var brevene et blik ind i Ciceros tanker og syn på begivenhederne.¹⁰²

Tages der udgangspunkt i nogle af de konflikter, som Cicero måtte håndtere undervejs i sin levetid, kan fokus rettes mod Catilinaopstanden, hvor det var Cicero, der sørgede for at få bragt denne til ende. Hall beskriver Ciceros ageren i denne sag som værende tilstrækkelig og resolut i en tid, hvor en reel fare truede i Senrepublikken.¹⁰³ Om konflikten mellem Caesar og Pompeius, beskriver Hall, hvordan Cicero var modvillig overfor at vælge side mellem parterne. De to kunne lægge stridsøksen på hylden hurtigt, hvormed Cicero i sådan et tilfælde stod sårbart og åben overfor kritik. Dette var altså en anden måde at håndtere konflikterne på for Cicero, som dermed til tider forsøgte at forholde sig neutral, for sit eget bedste.¹⁰⁴

Flere andre perspektiver på Ciceros konflikthåndtering kan udpensles, og de følgende afsnit vil tage hånd om Ciceros syn på brugen af vold. Derudover vil der gives et indblik i Ciceros mod i konflikttider, samt hans syn på borgerkrig.

4.5.1 Ciceros syn på brugen af vold

I kapitel 3 er det blevet beskrevet, hvordan Senrepublikken var præget af intern politisk vold. Cicero mente, at det var loven, der skulle styre folket, og at denne var instrumentet til at guide og vise vejen. Hvad angik brugen af vold, så var det ifølge Cicero dyrisk.¹⁰⁵ Det var kun i yderste nødstilfælde, hvor loven ikke var tilstrækkelig, eller hvis det var i et tilfælde af selvforsvar, at brugen af vold kunne komme på tale. Neal Wood beskrev Ciceros tøvende tilgang til at rådgive i brugen af vold, og at ovenstående særtilfælde gjorde brugen af vold legitim.¹⁰⁶ Det vil komme til udtryk i kapitel 7, at

---

¹⁰⁰ Steel 2013c, 152

¹⁰¹ Hall 2013, 220-221

¹⁰² Manuwald 2015, 128-129

¹⁰³ Hall 2013, 220

¹⁰⁴ Hall 2013, 221

¹⁰⁵ Cic. *Off.* 1.41

¹⁰⁶ Cic. *Off.* 3.19, 3.32 & 3.82-83 - Wood 1988, 185-186

Cicero kan have ændret karakter i forhold til at benytte sig af politisk vold. Når vold skulle benyttes, skulle det være for at bevare Republikken, og det skulle være med en suveræn sandsynlighed for succes, samt medføre et bedre resultat. Hertil måtte volden heller ikke ende med at blive en metode i sig selv, der kunne føre til tyrannisk brug, men altså kun til bevarelsen af staten som den sidste udvej.¹⁰⁷ Ciceros egen betegnelse af brugen af vold i tilfælde af en konflikt gives i hans værk *De Officiis*:

*“For since there are two ways of settling a dispute: first, by discussion; second, by physical force; and since the former is characteristic of man, the latter of the brute, we must resort to force only in case we may not avail ourselves of discussion.”*¹⁰⁸

I dette tilfælde, er det brugen af vold i forhold til krig, hvor Cicero samtidig beskrev, at den eneste grund til at gå i krig var, at man kunne leve i fred efterfølgende.¹⁰⁹ Wood beskrev videre, at Cicero mente, at vold var et tegn på ondskab, hvis det kom nedefra i det politiske hierarki, men at de gode borgere i nødsituationer måtte gøre brug af vold for at bevare Republikken. Det var naturligvis, når love var brudt sammen, og derfor var Ciceros syn på vold, at den blev håndteret ordentligt, når det var de gode borgere, der gjorde brug af den, da de havde Republikkens bedste *in mente*.¹¹⁰ Ydermere beskrev Wood, at Cicero så vold på to forskellige måder, nemlig fysisk og psykologisk vold, hvor den psykologiske vold var en måde at kontrollere og manipulere med, hvilket, Wood argumenterede for, kunne ses i det romerske politiske spil og under tyranni.¹¹¹

Forskningen, og Ciceros egne værker, fremstiller dog ikke Cicero som en helgen, der ikke selv tyede til vold. Grillo beskriver, hvordan Cicero havde en voldelig adfærd overfor Clodius, da han havde refereret til ham som udstødt.¹¹² Hall beskriver yderligere, hvordan Cicero, under sin tid som konsul, efterfølgende blev fremstillet som barbarisk og blodtørstig under hans forfølgelse og henrettelse af Catilina konspiratorerne. Hertil fortsætter Hall og argumenterer for, at Cicero ikke selv havde benyttet sig af vold under hans forfølgelse af Catilinaopstanden.¹¹³

---

¹⁰⁷ Wood 1988, 186

¹⁰⁸ Cic. *Off.* 1.34-35

¹⁰⁹ Cic. *Off.* 1.35

¹¹⁰ Wood 1988, 189-190 & 191

¹¹¹ Wood 1988, 187-188

¹¹² Grillo 2015, 5

¹¹³ Hall 2013, 215 & 217

4.5.2 Ciceros mod

Som det tidligere er beskrevet, er der mange meninger om Ciceros person og hans gerninger. Tages der udgangspunkt i Ciceros mod, og hvordan han håndterede situationer, ses dette også i flere aspekter. Om det var med dårlige undskyldninger i et tilfælde eller en reel fornuftig gennemtænkning af et givent tilfælde, der eksempelvis fik Cicero til at holde sig væk fra situationer, må overvejes med forbehold. De antikke kilder, forskere og Cicero selv, lader nemlig læseren forstå Ciceros handlinger på meget forskellig vis. For eksempel ønskede John C. Rolfe at forsvare Cicero i et værk om Ciceros indflydelse, hvor Ciceros handlinger udstrålede høj morale og godt mod i nødsituationer.¹¹⁴ Yderligere beskriver Grillo, hvordan Ciceros afrejse fra Rom før den endelige dom om hans eksil ikke var kujonagtigt, men at Cicero havde ofret sin egen tilstedeværelse for Republikkens bedste.¹¹⁵ Dette kan eksemplificeres med flere gerninger, hvori Cicero handlede modigt ifølge den ene part, men tyrannisk ifølge den anden part, hvilket Hall argumenterer for omkring Ciceros håndtering af Catilinaopstanden.¹¹⁶ Flyttes fokus til Ciceros eget blik på sit omdømme, så kommer det til udtryk flere steder, at han også havde dette for øje. Det ses blandt andet i førnævnte eksempel, som Grillo giver os, men samtidig kan det også ansføres i Ciceros brevudveksling. I et brev til Atticus, beskrev Cicero, sin frygt for at ligne en desertør; *"How silly I was to be so scrupulous in declining a Commissionership before the vacation for fear of looking like a deserter in this general ferment!"*¹¹⁷, hvilket Manuwald også beskriver, og hvordan Cicero forsinkede en rejse for netop ikke at ligne en, der flygtede.¹¹⁸ Om det var Ciceros egne nedskrevne bekymringer, der senere fik læsere til at tolke på Cicero, som en fornuftig agerende mand eller en kujon, vides ikke. Dog beskriver Manuwald og May, hvordan **Plutark** (45 e.v.t.-125 e.v.t.) beskrev Ciceros frygt for Sulla som årsag til hans rejse ud af Rom i tiden mellem år 79-77, og altså ikke på grund af Ciceros helbred eller et forsøg på at forbedre sine taleevner, som Cicero selv påstod.¹¹⁹ Graves der lidt dybere i Ciceros forsvinden fra pressede situationer, dukker der flere forskellige årsager op, men tit

---

¹¹⁴ Rolfe 1960, v & 13

¹¹⁵ Grillo 2015, 5-6

¹¹⁶ Hall 2013, 220

¹¹⁷ Cic. Att. 14.5.2

¹¹⁸ Manuwald 2007, 17

¹¹⁹ Plut. Cic. 3.6 - Manuwald 2015, 26; May 2002, 5

en undskyldning om sygdom.¹²⁰ For eksempel er han ikke til stede ved Caesars sejr ved Farsalos i år 48 på grund af sygdom, og han undgik også forsamlinger, der havde udsigt til fare for ham selv med undskyldninger om træthed eller sygdom.¹²¹ Cicero var tilsyneladende tit fraværende, når der var fare på færde, hvilket enten kan tilskrives fornuft eller fejhed, men Cicero selv påstod altså, at han ville give sit liv for Republikken. I sidste ende flygtede han heller ikke men valgte, ifølge May, at se døden i øjnene.¹²²

4.5.3 Borgerkrig og Ciceros syn på selvsamme

Er borgerkrig efterhånden blevet den mest ødelæggende og mest vidtrækkende karakter af menneskevold? Armitage argumenterer netop for dette i sit værk om borgerkrig. Hertil kan Benjamin Straumanns argumentation inddrages, hvor han beskriver, at borgerkrig er det farligste element til at underminere politisk stabilitet og orden.¹²³ Til dette punkt er Armitage og Straumann altså enige om, at borgerkrig har vidtstrakte konsekvenser for samfundet, men problemerne opstår, når oprindelsen for termen borgerkrig skal klarlægges. Armitage argumenterer for, at borgerkrig kan spores tilbage til Senrepublikken, via den latinske term *bellum civile*, og at det var romerne, der havde ansvaret for opfindelsen af borgerkrig.¹²⁴ Straumann pointerer dog, at den græske term *stasis*, der betegner intern vold, splid og oprør, kan være vidtrækkende nok til at betegnes som en borgerkrig, *emphylios polemos*.¹²⁵ Derfor beskriver Straumann altså, at den græske forståelse af *stasis*, sagtens kunne betegne en borgerkrig, der ifølge Armitage, først blev opfundet af romerne. Hertil argumenterer Lange for, at Armitages forklaring af grækernes klare forståelse af krig, *polemos*,¹²⁶ snarere er en overfortolkning, og at *polemos* kunne indeholde *stasis* under de rette omstændigheder.¹²⁷ Straumann pointerer yderligere, at alle borgerkrige indeholdt elementet *stasis*, men ikke alle tilfælde af *stasis* kunne regnes som en borgerkrig.¹²⁸ Det antydes altså, at borgerkrig kan spores længere tilbage end romernes brug af termen. Den tidligst romersk bevarede brug af

---

¹²⁰ Cic. Att. 16.8.1, Fam. 12.2.1 & Phil. 1.12. 1.28; Plut. Cic. 43.6

¹²¹ May 2002, 14 & 16

¹²² May 2002, 17

¹²³ Straumann 2017, 141

¹²⁴ Armitage 2018, 27 & 45

¹²⁵ Straumann 2017, 142

¹²⁶ Armitage 2018, 39 & 43

¹²⁷ Lange 2017, 133

¹²⁸ Straumann 2017, 142

termen borgerkrig, er fra Cicero.¹²⁹ Lange og Frederik Juliaan Vervaet diskuterer dog, at hans tilfældige brug af termen viser, at det højst sandsynligt ikke var ham der opfandt det.¹³⁰ Hertil argumenterer Lange for, at Ciceros gentagende beskrivelser af sin egen tids borgerkrige var værre end tidligere tiders, kan tyde på en tidligere brug af termen, men at Ciceros blot var den tidligst kendte.¹³¹ Lange og Vervaet argumenterer for, at det var Sulla, der kan have været den, som skabte konceptet borgerkrig.¹³² Hvad angår termens endnu tidligere oprindelse diskuterer Lange, at "[...] *stasis and bellum civile were at their core, manifestations of the same phenomenon.*"¹³³ Senere græskskrivende antikke historikere kan givetvis have beskrevet borgerkrig som *stasis*, da begrebet kan have udviklet sig efter at romernes term *bellum civile* kom frem.¹³⁴

Vendes blikket mod Ciceros opfattelse af borgerkrig, argumenterer Straumann for, at Cicero mente, at midlet mod borgerkrig var en ordentlig konstitutionel stabilitet og den rette politiske teori bag den.¹³⁵ Ydermere beskriver Lange, Ciceros misbehag ved borgerkrig; "[...] *the worst of all miseries is a civil war [...]*".¹³⁶ Det betød dog ikke, at han ikke deltog i konflikterne, og Cicero stod næppe alene med dette misbehag. Hvis en borgerkrig stod for døren, argumenterer Lange og Vervaet for, at:

*"The Roman elite's strong sense of legality and legitimacy [...] meant that fighting a civil war invariably necessitated developing numerous levels and strategies of justification, including the topical branding of the opposing side as responsible for the collapse of order and outbreak of hostilities, and representing the victory of one's own faction as socio-political salvation."*¹³⁷

Det forstås altså, at en borgerkrig krævede stor årvågenhed og skulle planlægges nøje for at kunne retfærdiggøres, hvortil de fortsætter "[...] *one key level of justification was writing [...]*".¹³⁸ I Ciceros

---

¹²⁹ Armitage 2018, 64

¹³⁰ Lange 2017, 133; Lange & Vervaet U.U. 2019, 48

¹³¹ Lange 2017, 133

¹³² Lange & Vervaet U.U. 2019, 47

¹³³ Lange 2017, 131

¹³⁴ Lange 2017, 134

¹³⁵ Straumann 2017, 144

¹³⁶ Lange 2009, 10

¹³⁷ Lange & Vervaet U.U. 2019, 34

¹³⁸ Lange & Vervaet U.U. 2019, 34

tilfælde kan dette ses ud fra hans fejde mod Antonius, efter mordet på Caesar. Ciceros sag blev retfærdiggjort gennem de Filippiske Taler og *De Officiis*. De Filippiske Taler havde omtvisteligt til formål at sætte Antonius i et negativt lys og stille ham til ansvar for et muligt kollaps af Republikken, hvortil Ciceros egen vej var, hvad Lange og Vervaet betegner som "[...] *socio-political salvation*".¹³⁹ Derfor er det også nemt at forstå, hvorfor Straumann argumenterer for, at drivkraften for Ciceros politiske tanker netop kredsede omkring borgerkrig. Herfor søgte Cicero gennem den konstitutionelle orden, han ønskede at skabe, også at komme tumulten til livs.¹⁴⁰ Det måtte derfor heller ikke komme som en overraskelse for nogen, at Cicero ønskede fred og gerne fred, der havde den romerske republik i sin bedste interesse. Ovenstående viser dog, at det ikke betød, at Cicero ikke ville kæmpe for den fred, da de Filippiske Taler viser, hvordan fred ville blive opnået gennem sejr mod Antonius. Hall argumenterer for, at Cicero i fejden mellem Caesar og Pompeius slog sig an på at være en fredsmager og at han prøvede at komme med fredsforslag.¹⁴¹ Det, at han senere valgte Pompeius side i fejden, beskriver Boatwright et al., som mangel på morale og konstitutionelt grundlag i Caesars begrundelse for fejden, samt ud fra personlig hengivenhed for Pompeius.¹⁴² Cicero forklarede dog i en brevudveksling til Atticus, at han ikke kendte til Pompeius planer, før han sluttede sig til ham, og at det nu var for sent at ændre mening.¹⁴³ En af problematikkerne for Cicero var blandt andet: "*Both want to reign*".¹⁴⁴

Ciceros egen brug af termen borgerkrig er interessant, især når den samtidig sættes op imod hans ovenstående fremstilling af sig selv som fredsmager. Således pointerer Henriette van der Blom, at Ciceros brug af termen borgerkrig varierede og udviklede sig over tid. Det var altså ikke nogen veldefineret og fast term for Cicero, og van der Blom argumenterer for, at Cicero oftest brugte termen i sin egen og Republikkens interesse, samt det tit var under politisk uro.¹⁴⁵ Armitage beskriver også dette aspekt med, at termen ændrede sig fra at være noget skrækkeligt, til at kunne bruges som et værdifuldt middel.¹⁴⁶ Dette kunne altså stemme overens med Ciceros brug af termen.

---

¹³⁹ Lange & Vervaet U.U. 2019, 34

¹⁴⁰ Straumann 2017, 145 & 151

¹⁴¹ Hall 2013, 222

¹⁴² Boatwright et al. 2004, 247

¹⁴³ Cic. Att. 8.11.1-2

¹⁴⁴ Cic. Att. 8.11.2

¹⁴⁵ van der Blom U.U. 2019, 170-171

¹⁴⁶ Armitage 2018, 66

4.6 Opsummering

Ciceros liv fortæller en historie om en mand, der ønskede at sætte sit præg på den politiske situation i Senrepublikken. Cicero opnåede *cursus honorum* og dermed på papiret en flot politisk karriere. Dog er det tydeligt, at beskrivelserne af Ciceros person og hans handlinger varierer. Hvad alle forskerne dog er enige om, er, at Cicero spillede en vigtig rolle for vores viden om og forståelse af Senrepublikken i det første århundrede. Ydermere beretter Ciceros værker omfattende omkring mordet på Caesar og tiden herefter, der netop er afgrænsningen for projektets undersøgelsesformål. Breve mellem Cicero og Atticus, konspiratorerne og flere andre giver indblik i dagene efter mordet, og hvad der var på dagsordenen i den efterfølgende tid.¹⁴⁷

Hvad angik Ciceros person og overbevisninger, er det tydeligt, at Cicero lagde stor vægt på sine taleevner. Ydermere fremstår flere af Ciceros overbevisninger som fredelige og i overensstemmelse med Republikkens grundlag. Beskrivelserne i dette kapitel kan altså være med til at belyse Ciceros ageren efter mordet på Caesar, og hvorvidt Cicero handlede i overensstemmelse med sine tidligere overbevisninger.

Afsnittene i kapitlet viser, at Cicero i sin levetid spillede en større rolle i det politiske spil i Senrepublikken, og er derfor med til at understrege, hvorfor det er interessant at undersøge Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar, og hvorvidt han havde indflydelse på Octavian. Kapitlet sætter ligeledes Ciceros politiske våben, hans taleevner, overfor dynasternes politiske våben, deres militære magt. Kapitel 3 og 4 skal derfor bidrage til at analysere og diskutere, hvilken politisk rolle Cicero spillede efter mordet på Caesar.

---

¹⁴⁷ Lintott 2008, 340

5 De antikke historikere som kilder

Det følgende afsnit har til formål at give et indblik i de antikke kilder, der bliver brugt gennem projektet. Hvad bruges de til, hvordan kan de bruges, og hvilke forbehold må der eventuelt tages? Til at beskrive Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar, bruges Ciceros egne værker som den primære kilde. Baggrunden for brugen af Cicero, gives i afsnit 4.2. Da Cicero kunne overvurdere egen politiske rolle, understøttes denne med beskrivelser fra Appian, Dio og Plutark. Ved brugen af Appian og Dio, gives et indblik i den periode, der fulgte efter mordet på Caesar den 15. marts 44 og frem til Ciceros død den 7. december 43. Plutark tilbyder en gennemgang af enkelte af periodens centrale aktører, der ligeledes kan bidrage med en forståelse af Ciceros politiske rolle. Enkelte andre antikke historikers bidrag kan forekomme, men førnævnte vil være det primære supplement til Ciceros beretninger. Ydermere er der fokus på, hvor de supplerende beskrivelser fra Appian, Dio og Plutark havde deres kilder fra. Richard Westall henviser til denne søgen som en nyere metodisk tilgang til de antikke kilder.¹⁴⁸ I dette projekts tilfælde vil denne søgen give mulighed for at diskutere Ciceros politiske rolle på et mere objektivt niveau, hvis der er bevidsthed om de antikke kilders bagland. På denne måde vil beskrivelser kunne have et positiv eller negativ syn, hvis der også er viden om, hvilken kilde, der er brugt til beskrivelsen. Var denne for eksempel negativ overfor Cicero eller Antonius eller givetvis overfor styreformen i Republikken? I så fald vil en bedre forståelse af de antikke kilder give en bedre mulighed for at benytte dem effektivt til at diskutere Ciceros politiske rolle.

5.1 Appian

Appian stammede fra Alexandria i Egypten, hvor han blev født omkring år 95 e.v.t. og døde omkring år 165 e.v.t. Ud fra Appians position som prokurator, må han have været af ridderstand og dermed også romersk borger. Det, der vides om Appian, er ud fra hans egne værker og breve.¹⁴⁹ Appian udgav flere bøger og heriblandt bøger om romerske krige og erobringer, samt fem bøger om de romerske borgerkrige fra år 133 til 35.¹⁵⁰ Tages der udgangspunkt i, hvad Appian kan tilbyde os, beskriver Kathryn Welch, hvorledes Appian giver en indsigt i begivenhederne gennem

---

¹⁴⁸ Westall 2016, 51

¹⁴⁹ White 1912, vii-viii

¹⁵⁰ Welch 2015a, 1-2

samtidslevende eller tæt på samtidslevende kilder, og at Appian har haft et stort kildemateriale til rådighed.¹⁵¹ Appians værk om romerske borgerkrige, beretter i høj grad om årene 44-42, hvormed næsten halvdelen af bøgernes omfang tager udgangspunkt i denne periode. Derfor er Appian også relevant i søgen på viden om Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar.

Hvad angår Appian som historiker, beskriver Westall, at Appian var selektiv og valgte at udelade overflødige passager, og at Appian yderligere besøgte nogle af de steder, som han beskrev, for at få en bedre forståelse af omgivelserne.¹⁵² Selv beskrev Appian, hvordan han besøgte stedet, hvor Cicero var blevet dræbt: "[...] which I visited to gain knowledge of this lamentable affair [...]"¹⁵³ Herudover benyttede Appian sig af flere kilder til at skrive sine bøger, og han blandede disse og supplerede ud fra sin egen hukommelse. Hvilke kilder Appian brugte, er ikke fuldstændig klart, men enkelte steder henviser Appian direkte til andre værker.¹⁵⁴ Christopher Pelling argumenterer dog for, at Appian og Plutark er meget lig hinanden, hvilket kan tyde på den samme kildebrug. Plutarks primære kildebrug, argumenterer Pelling for, var Gaius Asinius **Pollio** (76-4 e.v.t.).¹⁵⁵ Brugen af egen hukommelse og usikkerheden omkring kildebrugen gør, at Appian bør læses i forhold til den situation, som han beskrev, hvor til Westall dog argumenterer for, at Appian grundigt undersøgte de faktiske kilder.¹⁵⁶ Endvidere skrev Appian flere år senere end den egentlige situation, han berettede om, fandt sted. Endnu et aspekt ved Appian er hans bøgers sprog, der oprindeligt er græsk. Westall pointerer, at Appian oversatte latinske værker til sine græske beskrivelser.¹⁵⁷ Dette aspekt skal pointeres, da græske betegnelser og latinske betegnelser kan variere, hvilket for eksempel kan ses i afsnit 4.5.3, hvor termen borgerkrig bliver beskrevet. Oversættelser fra græsk til latin, og omvendt, skaber en risiko for, at begreber mister betydning eller helt går tabt.

Vendes blikket mod Appians syn på Cicero, kan dette fremstå negativt. Således antydes det allerede i Appians første bog om borgerkrigene, at Appian og Cicero var uenige om den bedst mulige styreform. Appian beskrev, hvordan monarkiet skabte harmoni:

---

¹⁵¹ Welch 2015b, 278

¹⁵² Westall, 2015, 127 & 134

¹⁵³ App. *B.Civ.* 4.19

¹⁵⁴ Westall 2015, 130-131 & 160

¹⁵⁵ Pelling 2002, 14 & 17

¹⁵⁶ Westall 2015, 140

¹⁵⁷ Westall 2015, 135

"[...] out of multifarious civil commotions, the Roman state passed into harmony and monarchy. To show how these things came about I have written and compiled this narrative, which is well worth the study of those who wish to know the measureless ambition of men, their dreadful lust of power, their unwearying perseverance, and the countless forms of evil."¹⁵⁸

Endvidere beskriver Welch, hvordan Appian havde fokus på renhed i sit værk, og hvordan dette tema er gennemgående i teksten sammen med fokus på, at konspiratorerne skulle have deres straf. Således beskrives flere aktører som urene, heriblandt konspiratorerne.¹⁵⁹ Selv Cicero fremhæves som uren, da han støttede konspiratorerne gennem senatet: *"[...] the Senate, which now participates in the wickedness by reason of Cicero's support of Decimus may at last be purged of such pollution"*.¹⁶⁰ Generelt set har Appian ikke givet meget plads til Cicero. For eksempel nævnte Appian kun Cicero ganske kort den 17. marts 44, hvor Cicero bliver nævnt i forhold til en forsamling, hvor han erklærede amnesti for konspiratorerne. Dette brugte Dio flere sider på, hvilket kommer til udtryk gennem en lang tale af Cicero.¹⁶¹ Appians korte beskrivelse af Ciceros gerninger, efter mordet på Caesar, står i skærende kontrast til hans længere beskrivelse af drabet af Cicero.¹⁶² Derfor synes det også, at Appians foragt overfor Cicero, bliver tydelig, og Welch argumenterer for, at de korte benævnelser af Cicero oftest gives med fjendtlighed.¹⁶³ Ydermere ses Appians position også i forhold til førnævnte kærlighed til monarkiet, og at Appian ikke var forkæmper for den romerske republikk sag. Det synes at Appian selv fastsætter sin position med følgende udsagn:

"Against all these virtues and merits must be set down the crime against Caesar, which was not an ordinary or a small one, for it was committed unexpectedly against a friend, ungratefully against a benefactor who had spared them in war, and nefariously against the head of the state, in the senate-house, against a pontiff clothed in his sacred

---

¹⁵⁸ App. B.Civ. 1.6

¹⁵⁹ Welch 2015b, 278-279 & 279-282

¹⁶⁰ App. B.Civ. 3.63

¹⁶¹ App. B.Civ. 2.142; Dio 44.23.1-33.4 - Welch 2015b, 279 & 284

¹⁶² App. B.Civ. 4.19-20

¹⁶³ Welch 2015b, 279

*vestments, against a ruler without equal, who was most serviceable above all other men to Rome and to its empire.*¹⁶⁴

5.2 Cassius Dio

Dio stammede fra Nikæa og blev født i år 155 e.v.t. og døde kort tid efter sin tid som konsul i år 229 e.v.t.¹⁶⁵ Dios politiske poster, som blandt andet konsul, viser, at han var romersk borger. Det der vides om Dio, findes gennem udsagn i hans egne værker.¹⁶⁶ Dios værk om den romerske historie tæller adskillige bøger, og her dækkede han også borgerkrigene og perioden efter mordet på Caesar. Derfor bliver Dio relevant at inddrage i søgen på viden om Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar. Jesper Majbom Madsen beskriver, hvorledes Dios værker var præget af den politiske agenda, han selv levede under.¹⁶⁷ Westall argumenterer for, at Dio benyttede sig af flere kilder, hvortil han fortsætter med at forklare, at Dio kunne have brugt Titus **Livius** (59-17 e.v.t.) som kilde, men at han med alt sandsynlighed fandt sit materiale ved Aulus Cremutius **Cordus** (?-25 e.v.t.).¹⁶⁸ Hvad angår disse kilder, var det henholdsvis to kilder, der var kritiske overfor Cicero og Caesarianerne. Senere pointerer Westall, at Dios kilder var af den højeste kvalitet.¹⁶⁹ Hvad angår Dios beretninger, var de selektive, hvilket kommer til udtryk således: *"[...] those involving no great or memorable achievement, I will pass over, but will relate briefly the points which are most worthy of mention"*.¹⁷⁰ Westall omtaler denne selektive tilgang med:

*"[...] Dio fashioned a narrative that highlights those aspects of history that he personally deemed most rewarding as an author and most relevant to explaining the Roman experience to Greek-speaking contemporaries."*¹⁷¹

---

¹⁶⁴ App. B.Civ. 4.134

¹⁶⁵ Cary 1914, vii & x

¹⁶⁶ Cary 1914, vii

¹⁶⁷ Madsen 2016, 139

¹⁶⁸ Westall 2016, 52 & 75

¹⁶⁹ Westall 2016, 62

¹⁷⁰ Dio 48.13.1

¹⁷¹ Westall 2016, 62

Herudover var Dio glad for taler, og disse kunne være blevet brugt for kunstens skyld.¹⁷² I dette lys kan Andriy Fomins argumentation om to fortællermetoder ses. En om det faktuelle og en til at fremhæve og belyse egne færdigheder eller aktører i historien.¹⁷³ Herfor kan Dio i alle tilfælde ikke anses som upartisk.¹⁷⁴ Ligesom Appian, bør Dio altså læses og forstås ud fra konteksten, som han beretter om, hvortil Madsen argumenterer for, at Dios værker kan læses som et forsøg på at skabe en stabil styreform.¹⁷⁵ Endvidere fremstår samme problematik med Dios udgivelse af værkerne på græsk, hvorfor begrebers betydning kan variere, som det også ses ved Appians værker.

Vendes blikket mod Dios opfattelse af Cicero og Ciceros kamp for Republikken, fremstår det, at Dio ikke var tilhænger af Ciceros ønskede styreform. Dette pointerer både Christopher Burden-Strevens og Madsen, der beskriver Dios forkærlighed for monarkiet.¹⁷⁶ Samtidig kommer dette til udtryk ved Dio selv således:

“Democracy, indeed, has a fair-appearing name and conveys the impression of bringing equal rights to all through equal laws, but its results are seen not to agree at all with its title. Monarchy, on the contrary, has an unpleasant sound, but is a most practical form of government to live under [...] But for a city, not only so large in itself, but also ruling the finest and the greatest part of the known world, holding sway over men of many and diverse natures, possessing many men of great wealth, occupied with every imaginable pursuit, enjoying every imaginable fortune, both individually and collectively, - for such a city, I say, to practice under a democracy is impossible [...]”¹⁷⁷

I denne henseende er Dio, ligesom Appian, altså uenig med Cicero, hvortil det tidligere er beskrevet i afsnit 4.2, at Dio også flere gange beskrev Cicero som en forræder. Earnest Cary beskrev ligeledes, at Dio var fjendtlig i sine beskrivelser af Cicero.¹⁷⁸ Ovenstående eksempel, med forkærligheden for monarkiet, kan også føres videre til en forståelse af, at Dio var tilhænger af Octavian, da han

---

¹⁷² Fomin 2016, 237; Westall 2016, 57

¹⁷³ Fomin 2016, 229

¹⁷⁴ Westall 2016, 66

¹⁷⁵ Madsen 2016, 138

¹⁷⁶ Burden-Strevens 2016, 194 & 200; Madsen 2016, 138

¹⁷⁷ Dio 44.2.1-4

¹⁷⁸ Cary 1914, xvi-xvii

lovpriste Octavians handlinger ved reformeringen af det politiske system til principatet.¹⁷⁹ Fomin diskuterer ligeledes, hvorvidt Dio skulle beskrive taler, der satte Octavian i et godt lys, og på denne måde manipulere læseren.¹⁸⁰ Denne manipulation eller påvirkning af læseren er ikke et fremmed element i Dios værker, hvormed Fomin også argumenterer for, at læseren skal have forbehold over for bias og hentydninger.¹⁸¹ Ydermere argumenterer Burden-Strevens for, at Dio udstyrede sine værker med guidende indledninger til sine taler.¹⁸²

5.3 Plutark

Plutark stammede fra Grækenland og blev født omkring år 45 e.v.t. og døde omkring år 125 e.v.t. Hans værker har givet et indblik i hvem han var som person.¹⁸³ Herudover vides det, at Plutark var romersk borger som følge af sit bekendtskab med Lucius Mestrius **Florus** (?-?).¹⁸⁴ Han udgav 48 biografier om velstående græske og romerske borgere, hvor fokus var individernes politiske og militære bedrifter, som Mark Beck pointerer, var den antikke verdens udmærkelsessted for mændene.¹⁸⁵ Hertil beskriver Pelling, at Plutarks historiske interesse kredsede omkring faldet af den romerske republik.¹⁸⁶

Da Plutark påbegyndte sine værker om de romerske liv, var hans viden ikke tilstrækkelig. Pelling argumenterer for, at denne udviklede sig med tiden, men at værket *Cicero* var mindre velinformeret end senere biografier, som *Brutus*, *Caesar* og *Antony*.¹⁸⁷ Anastasios G. Nikolaidis pointerer, at Plutarks biografier var personcentrerede og var baseret på de kontekster, de blev beskrevet i.¹⁸⁸ Dette er med til at understøtte, hvorfor Plutarks værker giver en anden indsigt til projektets ønske om at identificere Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar. Værkerne er mere specifikke i forhold til individerne, de omhandler, hvor Appian og Dio fokuserer på den mere overordnede kontekst. Dette kommer blandt andet til udtryk ved mordet på Caesar, hvor *Brutus* giver et indblik i den situation, der ledte op til mordet, og nervøsiteten om en afsløring af plottet. I *Caesar* beskrives

---

¹⁷⁹ Dio 56.43.4

¹⁸⁰ Fomin 2016, 223

¹⁸¹ Fomin 2016, 219

¹⁸² Burden-Strevens 2016, 196

¹⁸³ Beck 2014, 1

¹⁸⁴ Stadter 2014, 14

¹⁸⁵ Beck 2014, 1

¹⁸⁶ Pelling 2002, 11

¹⁸⁷ Pelling 2002, 2, 4, 7, 12 & 17

¹⁸⁸ Nikolaidis 2014, 365

mordet, men den nervøsitet, der beskrives i *Brutus*, kommer ikke til udtryk.¹⁸⁹ I beskrivelsen af mordet, kan der også spores fejl i Plutarks værker, da han i *Brutus* henviser til, at det var Gaius **Trebonius** (92-43), der tilbageholdte Antonius, men i *Caesar* var det **Decimus Brutus** Albinus (85-43).¹⁹⁰

Tages der udgangspunkt i Plutarks kildebrug til de romerske værker, argumenterer Pelling for, at der er ligheder mellem Appian, Dio og Plutark. Det kan derfor have været den samme kilde, de brugte i deres værker.¹⁹¹ I Plutarks tilfælde pointerer Pelling gentagende gange, at dette var Pollio.¹⁹² Pollio var Plutarks udgangspunkt, men når tingene blev mere spændende og krævede mere indsigt, valgte Plutark at supplere med en større brug af kilder.¹⁹³ Som det blev beskrevet ved Appian og Dio, var man dog ikke sikker på, hvem Plutark brugte som kilde. Dette aspekt beskriver Maria Teresa Schettino blandt andet.¹⁹⁴ Derfor kan det altså heller ikke slås fast i Plutarks tilfælde, hvilken kilde han brugte, og hvis det var Pollio, vides det, at han var ganske negativ overfor Cicero.¹⁹⁵ Plutark lader det dog fortælle, at han var klar over, at enkelte kilder stillede aktører i et negativt lys, hvilket kan antyde, at han var kritisk i sin kildebrug. Dette kommer til udtryk i *Alcibiades*: "*But these things are perhaps unworthy of belief, coming as they do from one who admits that he hated Alcibiades, and abused him accordingly*".¹⁹⁶ Herfor argumenterer Pelling også for, at Plutark er kritisk i brugen af Cicero, men hvis Ciceros skældsord kunne bruges til at understøtte Plutarks narrativ, så brugte han dem alligevel.¹⁹⁷ Imidlertid argumenterer Pelling for, at Plutark udviste en moderne historisk mentalitet i sin historiografi, hvilket kunne være mere fraværende ved andre antikke historikere, blandt andet Appian og Dio. Dette kommer blandt andet til udtryk i brugen af taler i deres værker, hvor Appian og Dio sammensatte en tale ud fra Ciceros taler, men Plutark brugte Ciceros taler som supplement til sin historiske kilde.¹⁹⁸ Trods ovenstående argumentation for, at Plutark var respekteret og kritisk anlagt, bør han stadig læses ud fra den kontekst, hans biografier beskæftiger sig med. Der kunne, som beskrevet, være begrænsninger i Plutarks vidensgrundlag, men også i

---

¹⁸⁹ Plut. *Brut.* 16.1-5, 17.1-7 & *Caes.* 66.4-14

¹⁹⁰ Plut. *Brut.* 17.2 & *Caes.* 66.4

¹⁹¹ Pelling 2002, 5 & 7

¹⁹² Pelling 2002, 12-13, 17, 18, 19, 20, 22, 24 & 65

¹⁹³ Pelling 2002, 15

¹⁹⁴ Schettino 2014, 426

¹⁹⁵ Gowing 2013, 237; Kennedy 2002, 484; Manuwald 2015, 136

¹⁹⁶ Plut. *Alc.* 3.1

¹⁹⁷ Pelling 2002, 148

¹⁹⁸ Pelling 2002, 148

hvorvidt han kunne ytre sig frit, hvilket Philip A. Stadter argumenterer for kunne være problematisk grundet de politiske rammer, han skrev indenfor.¹⁹⁹

5.4 Opsummering

Appian, Dio og Plutark synes at være selektive i udfærdigelsen af deres værker. Således identificeres det, at de valgte og vragede i situationer, de selv følte passende. Herfor bør alle tre antikke kilder betragtes ud fra den kontekst, de beskriver. Her synes Appian og Dios selektive tilgang at være præget i forhold til de overordnede begivenheder, de beskrev, hvor Plutark er mere selektiv i forhold til individet, han beskrev i den specifikke kontekst. I et sammenspil synes det, at de tre kilder giver et bredere perspektiv, når Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar ønskes belyst. Cicero bidrager med egen synsvinkel og et dagligt indblik i begivenhedernes udfoldelse, hvor Appian og Dio forholdte sig til den overordnede udvikling, hvilket Plutark også bidrager med, men ud fra den enkelte aktørs perspektiv. Hermed også relevansen af alle fires inddragelse til at belyse Ciceros politiske rolle.

Udover Appian, Dio og Plutarks relevans i sammenspil med Cicero fremstår det, at Appian og Dio havde et negativt syn på Cicero. Det fremstår ikke, hvorvidt det var egen personlig holdning eller deres kildebrug, der udgjorde dette negative syn. Dog påpeges det, at alle tre kilder kunne have benyttet sig af samme kildegrundlag i deres værker, der fandt sted senere end den egentlig begivenhed, der undersøges i projektet. Herfor kan det argumenteres for, at det var en personlig holdning hos Appian og Dio, da Plutark ikke umiddelbart deler det negative syn på Cicero. Det kan dog ikke fastslås hvilke kilder, de tre har brugt til deres udfærdigelse af værkerne, og derfor lægges der ikke en større vægt på dette aspekt af brugen af de tre, når Ciceros politiske rolle diskuteres. Det vil være konteksten i kilderne og sammenspillet heraf, der vil anvendes i analysen og diskussionen af Ciceros politiske rolle.

---

¹⁹⁹ Stadter 2014, 24

6 Mordet på Caesar og Ciceros politiske position

Det forestående kapitel har til formål at belyse Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar. Til dette gives der først et indblik i baggrunden for mordet på Caesar, hvortil selve mordet og dagene efter vil blive analyseret og diskuteret. Ydermere vil der blive sat fokus på månederne efter mordet, og kapitlet er derfor afgrænset til 15. marts 44 til slut august, start september 44. Kapitlet behandler derfor Ciceros position ved mordet, efter mordet og sidst bliver der skabt et indblik i Ciceros forhold til Octavian i den afgrænsede periode.

6.1 Baggrunden for mordet på Caesar

I kapitel 3 blev det beskrevet, hvorledes perioden var præget af dynaster og deres magtkampe. Da Caesar endelig havde afsluttet borgerkrigen mod Pompeius i år 45, var han ene mand om magten i Romerriget. Mellem afslutningen af borgerkrigen i år 45, eller endda tidligere, og frem til mordet på Caesar den 15. marts 44, var der fortsat utilfredshed med Caesar. Nogle af Pompeius støtter var blevet skånet af Caesar, men deres utilfredshed havde ikke fortaget sig, hvilket var med til at resultere i mordet på Caesar.

Caesar havde politisk indtaget en tilgivende karakter overfor de modstandere, der havde overlevet borgerkrigen og accepterede at de havde gjort noget forkert.²⁰⁰ Dette betegnes som *clementia Caesaris* og kan ses i skærende kontrast til Sullas mere voldelige måde at håndtere sejren på via proskriptioner. Bram L. H. ten Berge argumenterer for, at Caesars tilgivende politiske karakter resulterede i, at hans modstandere kom til at have politisk indflydelse. Målet om at skabe en kortvarig fred blev altså forhindret af et voksende had og misundelse på Caesars individuelle magt, og det var personerne, som Caesar ikke skilte sig af med, der endte med at plotte mod ham.²⁰¹ Plutark beskrev, hvordan Caesar benådede **Marcus Junius Brutus** (85-42) og Gaius **Cassius** Longinus (85-42).²⁰² Disse to personer bliver enstemmigt placeret centralt i plottet mod Caesar.²⁰³ David Konstan beskriver overklassens opfattelse af *clementia Caesaris* som et onde og en måde, hvorpå Caesar nedgjorde sine overvundne modstandere. Konstan selv argumenterer dog for, at Caesars tilgivende karakter var en human tilgang og dermed ikke en arrogant tilgang, som det opfattes af

---

²⁰⁰ App. *B.Civ.* 2.41 & 2.43

²⁰¹ Steel 2013c, 209; ten Berge U.U. 2019, 617-618

²⁰² Plut. *Brut.* 6.2-6

²⁰³ App. *B.Civ.* 2.111; Dio 44.14.3-4; Plut. *Brut.* 10.1-3 - Lintott 2009, 77; Manuwald 2007, 10; Rawson 1994, 258

overklassen.²⁰⁴ Noget tyder dog på, at det ikke var alle, der havde den opfattelse, hvor modstandere af Caesar, såsom Cicero, beskrev Caesars *clementia Caesaris*, som, *insidiosa clementia*, "[...] *artful clemency* [...]"²⁰⁵ Caesars politiske karakter kan således, ifølge Konstan, have været en listig måde at ydmyge sine modstandere og styrke sit diktatur på.²⁰⁶ En sådan ydmygelse må have slået fejl, da Lintott beskriver, hvordan Caesars fjender bevidst forsøgte at gøre ham upopulær, og at mordet blev fremskyndet gennem hændelser, der skulle vise Caesars arrogance og ambitioner.²⁰⁷ En af hændelserne kunne være Antonius forsøg på at krone Caesar til konge.²⁰⁸ Appian beskrev, hvordan nogle af tilskuerne brokkede sig over dette,²⁰⁹ og Plutark beskrev, hvordan dette var med til yderligere at provokere konspiratorerne.²¹⁰ Via Plutark, kan konspiratorernes motiver opfattes som modstand mod en tyrann.²¹¹ I M. Brutus tilfælde var det mere vanskeligt at forklare motivet.²¹² I Plutarks beskrivelse, synes det at M. Brutus blev provokeret til det, ved at andre påpegede hans families fortid.²¹³ Ifølge Lintotts beskrivelse, var M. Brutus forfædre fjender af tyranni og grundlæggerne af Republikken i Rom, hvormed det kan argumenteres for, at det lå i kortene, at M. Brutus også skulle deltage i bekæmpelsen af Caesar.²¹⁴ David Sedley berører også pointen om M. Brutus forfædre og beskriver, hvordan M. Brutus tidligere havde identificeret sig med ovennævnte forfædre ved at hylde dem på mønter.²¹⁵ En anden form for provokation af konspiratorerne mod Caesar, skal ses gennem David F. Epsteins argumentation for, at M. Brutus var forlegen over rygterne om Caesars påståede affære med M. Brutus mor, og derigennem havde en personlig grund til at have en negativ attitude mod Caesar.²¹⁶ Det kan ikke afvises, at det var en provokation, der medførte at M. Brutus deltog i plottet mod Caesar. Steel argumenterer dog for, at der ikke var nogle personlige motiver, da konspiratorerne ikke var modstandere af Caesar men utilfredse med tyranniet.²¹⁷ Hvor der givetvis var personlige motiver for konspiratorerne, var en ting dog sikkert

---

²⁰⁴ Konstan 2005, 337

²⁰⁵ Cic. *Att.* 16.8.2

²⁰⁶ Konstan 2005, 338

²⁰⁷ Lintott 2009, 76-77

²⁰⁸ App. *B.Civ.* 2.109; Cic. *Phil.* 2.85; Dio 44.11.1-2; Plut. *Ant.* 12.2-3

²⁰⁹ App *B.Civ.* 2.109

²¹⁰ Plut. *Ant.* 12.1

²¹¹ Plut *Brut.* 9.1-2

²¹² Epstein 1987, 567

²¹³ Plut. *Brut.* 9.5-9

²¹⁴ Lintott 2008, 309

²¹⁵ Sedley 1997, 53

²¹⁶ Epstein 1987, 567

²¹⁷ Steel 2013c, 209

som fælles motiv. De ønskede en ende på Caesars tyranni og derigennem en genetablering af Republikken i Rom.²¹⁸ Baggrunden for mordet kan altså ses i det lys, at Caesars handlinger og position vakte utilfredshed blandt hans modstandere, der via et fælles motiv og flere personlige motiver valgte at skride til handling og planlægge og udføre mordet på Caesar.

6.2 Mordet på Caesar den 15. marts 44

Hvorvidt Cicero spillede en rolle i planlægningen af mordet på Caesar og selve udførelsen afhænger af, hvordan den rolle skal forstås. Ifølge Plutark blev Cicero, af konspiratorerne, valgt fra i planlægningen af mordet, da Ciceros forsigtighed og grundighed i forhold til detaljen ville trække tiden ud. I samme ombæring kan det tolkes, at Plutark ikke mente, at Cicero var dristig og modig nok til at være en del af konspirationen.²¹⁹ I afsnit 4.5.2 er netop Ciceros mod, eller mangel på samme blevet belyst, og konspiratorerne kunne givetvis have haft god grund til at tro, at Cicero ville være udeblevet. Det tidligere beskrevede eksempel med Lintotts beskrivelse af M. Brutus forfædre kan dog vise en kryptisk besked fra Cicero til M. Brutus og et ønske om, at Cicero så M. Brutus bekæmpe Caesar. Dette argumenterer Lintott for i forbindelse med Ciceros udtalelse om at tilføje endnu en pragt til M. Brutus slægt.²²⁰ Lintott antager, at dette var et hint om, at tyranner skulle myrdes.²²¹ Mistanken om, at Cicero skulle have været en aktiv del af planlægningen af mordet, er grundet M. Brutus lykønskning til Cicero ved selve mordet, hvilket Cicero senere beskrev.²²² R. E. Smith pointerede, at grunden til, at Ciceros navn blev kaldt, var, at konspiratorerne så ham som forkæmperen for Republikken i Rom, hvilket deres konspiration nu skulle have genetableret.²²³ Samtidig kan det senere angreb på Cicero fra Antonius side være med til at tilføje mistanke om, at Cicero spillede en aktiv rolle i planlægningen.²²⁴ Ciceros senere brevudvekslinger med nogle af konspiratorerne fortæller dog, at han ikke havde en aktiv rolle i planlægningen og udførelsen af mordet på Caesar,²²⁵ men det kan ikke udelukkes, at Cicero forsøgte at influere konspiratorerne.²²⁶

---

²¹⁸ Lintott 2009, 80; Manuwald 2007, 10; May 2002, 15; Steel 2013c, 209

²¹⁹ Plut. *Brut.* 12.1-2; Plut. *Cic.* 42.1-2

²²⁰ Cic. *Brut.* 331

²²¹ Lintott 2008, 339

²²² Cic. *Phil.* 2.28

²²³ Smith 1966, 241

²²⁴ Cic. *Phil.* 2.25

²²⁵ Cic. *Fam.* 10.28.1, 12.3.1 & 12.4.1

²²⁶ Balsdon 1958, 94; Rawson 1994, 258

Selve mordet af Caesar synes at være planlagt nøje, da de antikke kilder alle beskrev, hvordan stedet for mordet var planlagt, så det ikke var mistænksomt, og at konspiratorerne kunne være i sikkerhed.²²⁷ Enkelte af konspiratorerne havde specifikke roller, hvor D. Brutus skulle overtale Caesar til at deltage ved samlingen i senatet,²²⁸ den 15. marts 44,²²⁹ og Trebonius skulle sørge for, at Antonius ikke greb ind.²³⁰ Hvad angik planen efter mordet, er forskere enige om, at konspiratorerne ikke havde en plan, og at deres oprindelige plan derfor ikke var tænkt ordentligt igennem. Endvidere argumenteres det for, at de simpelthen regnede med, at Republikken ville etablere sig af sig selv, og at de efter mordet indtog en passiv attitude.²³¹ Smith argumenterede endda for, at konspiratorerne overlod lederskabet til andre i stedet for selv at tage det.²³² I den henseende kan der argumenteres for, at Cicero kunne have været til gavn, jævnfør Plutarks beskrivelse af Ciceros grundighed og sans for detaljen. Førnævnte brevudveksling, der senere fandt sted mellem Cicero og konspiratorerne, antyder også, at Cicero ville ønske, at han havde været en del af det, hvormed de så ikke ville have endt i den situation, de gjorde. Konspiratorerne kom nemlig nu til at lide under, at Antonius tog kontrollen, hvilket Smith argumenterede for, var grundet deres mangel på plan efter mordet.²³³ Som Cicero senere beskrev, var planen kun halvt udført, da konspiratorerne også skulle have elimineret Antonius.²³⁴ Grunden til, at konspiratorerne ikke dræbte Antonius, argumenterer Lintott for, var fordi, de ikke ønskede at fremstå som en politisk fraktion, men som befriere af tyranniet.²³⁵ På den anden side ønskede konspiratorerne at genetablere Republikken, der må anses som en politisk styreform. Derfor, om de ville det eller ej, synes det at de udgjorde en politisk front, der efterfølgende ville finde modstand i form af Antonius. Plutark beskrev også dette aspekt, og at M. Brutus skulle have sat sig imod mordet på Antonius for at holde deres motiv retfærdigt og håbede, at Antonius efterfølgende ville tage konspiratorernes side.²³⁶

---

²²⁷ App. B.Civ. 2.114; Dio 44.16.1; Plut. Brut. 14.1-2

²²⁸ App. B.Civ. 2.115; Dio 44.18.1

²²⁹ Plut. Brut. 14.3

²³⁰ App. B.Civ. 2.117; Dio 44.19.1; Plut. Brut. 17.2 & Caes. 66.4

²³¹ Knight 1968, 157; Lintott 2008, 341; Manuwald 2007, 10; Smith 1966, 235; van der Blom 2003, 290 & 298

²³² Smith 1966, 236

²³³ Smith 1966, 237 & 243

²³⁴ Cic. Att. 14.12.1, 14.21.3 & Fam. 12.3.1 – Manuwald 2007, 10; Rawson 1994, 261; van der Blom 2003, 291; Welch 2012, 124

²³⁵ Lintott 2009, 80

²³⁶ Plut. Brut. 18.4-5

Cicero havde altså ikke taget nogen aktiv del i planlægningen eller udførelsen af mordet på Caesar, men det kan ikke afskrives, at han forsøgte at influere konspiratorerne. Derudover havde konspiratorerne nok planlagt selve mordet på Caesar, men forskerne er enige om, at konspiratorerne ikke havde gennemtænkt planen til fulde. I den henseende kunne Ciceros eftertænksomhed, som beskrevet af Plutark, givetvis have kommet dem til nytte. Herudover kan det læses i Ciceros senere brevudvekslinger, der belyses nedenfor, at han havde ønsket at være en aktiv del af konspirationen, da de, med hans hjælp, ville have haft et bedre udgangspunkt. Hvis og hvordan formåede Cicero at positionere sig umiddelbart efter, at mordet på Caesar havde fundet sted? Dette aspekt vil blive belyst nedenfor.

6.3 Tiden efter mordet på Caesar og frem til 17. marts 44

Mordet på Caesar medførte udbredt panik i senatet, da der var uvidenhed om konspiratorernes intentioner, og derfor frygtede senatorerne for deres egen sikkerhed.²³⁷ Mindst 60 af konspiratorerne havde sæde i senatet.²³⁸ Konspiratorerne forsøgte at få situationen under kontrol ved at forsikre senatorerne om, at deres mål om at fjerne Caesar var opnået. Deres mål havde ikke været at tilegne sig magten, men at genskabe tidligere romersk *status quo*, hvori frihed og selvstyre herskede.²³⁹ Den panik, der opstod i timerne efter mordet på Caesar, er beskrevet anderledes af Appian end af Dio og Plutark. Appian beskrev det som en tumult, hvori flere blev såret og dræbt, hvor Dio og Plutark beskrev hændelserne efter mordet som paniske men uden skader eller tab af liv.²⁴⁰ At Appian valgte at beskrive det mere dystert end de andre to antikke historikere kan skyldes hans meget negative fokus på konspiratorerne, som det er beskrevet i afsnit 5.1. Efterfølgende beskrives det, hvordan de forskellige parter af hændelsen delte sig, hvor det nævnes, at konspiratorerne indtog Kapitol, og Antonius var flygtet i frygt for sit eget liv.²⁴¹ Situationen var ikke sort og hvid, og det beskrives ikke, at der opstod to fløje efter hændelsen, der bekæmpede hinanden. Antonius, sammen med Marcus Aemilius **Lepidus** (90-12), ønskede hævn over konspiratorerne, ikke grundet personligt had, men deres brud på løfter overfor Caesar: "[...] *in consequence of the crime and the oaths we have all sworn to Caesar, that we would either protect*

---

²³⁷ Dio 44.20.1-4

²³⁸ Epstein 1987, 566

²³⁹ Dio 44.21.1-2

²⁴⁰ App. *B.Civ.* 2.118; Dio 44.20.4; Plut. *Ant.* 14.1 & *Brut.* 18.7-9

²⁴¹ App. *B.Civ.* 2.118; Dio 44.22.2; Plut. *Ant.* 14.1 & *Brut.* 18.6

his person or avenge his death [...]".²⁴² Da konspiratorerne med Cassius og M. Brutus i spidsen havde taget sig mod til at komme ned fra Kapitol og afveje stemningen, havde der været blandede følelser, hvormed de også vendte tilbage til Kapitol i frygt.²⁴³ Således var der flere meninger på tværs af flere parter, og Lange pointerer, at gruppesammensætninger i voldelige situationer skal håndteres forsigtigt, da de kan omdanne sig hele tiden.²⁴⁴ Ydermere beskrev Elisabeth Rawson, hvordan flere fraktioner opstod efterfølgende. For eksempel var senatet, uafhængige politikere og de fremtidige magistrater separeret.²⁴⁵

Hvordan Cicero kom til at stå, skal således ses i lyset af ovenstående. Ved mordet på Caesar havde Cicero befundet sig i senatet,²⁴⁶ hvor han efterfølgende havde sluttet sig til konspiratorerne på Kapitol.²⁴⁷ Her tyder Ciceros senere brevudvekslinger på, at han forgæves havde forsøgt at påvirke konspiratorerne til at tage affære og udnytte situationen, hvor alting stadig var i kaos, og at konspiratorerne tilsyneladende ikke havde hørt efter, til Ciceros store utilfredshed.²⁴⁸ Ydermere fremstår det også, at Cicero ikke havde været enig i konspiratorernes forslag.²⁴⁹ Rawson argumenterede for, at Cicero skulle have rådført konspiratorerne, men at disse i stedet havde afventet og indgået forhandlinger med Antonius, hvilket Cicero havde taget afstand fra.²⁵⁰ Ciceros politiske indvendinger havde altså ikke haft nogen effekt, men hans position var ved konspiratorernes side. Det manglende initiativ fra konspiratorernes side gav Antonius mulighed for politisk at komme på banen. Ciceros ønske om, at konspiratorerne havde sammenkaldt senatet, kan skyldes, at Cicero så en mulighed for at konspiratorerne kunne fastsætte sig som mordere af en tyrann og genetablere Republikken.²⁵¹ Dette kunne lade sig gøre, da diktatoren var blevet myrdet, og den anden konsul Antonius, var flygtet. Dermed stod beslutningstagningen til prætorerne, som i dette tilfælde var konspiratorerne Cassius og M. Brutus. Dette argumenterede Rawson for, var en mulig løsning.²⁵² Ciceros gennemslagskraft fejlede dog, og i stedet måtte han ty til andre midler,

---

²⁴² App. B.Civ. 2.124

²⁴³ App. B.Civ. 2.121-123; Plut. Brut. 18.7-14

²⁴⁴ Lange U.U. 2019b, 238

²⁴⁵ Rawson 1994, 270

²⁴⁶ Rawson 1994, 258

²⁴⁷ Cic. Phil. 2.89 – Lintott 2008, 339

²⁴⁸ Cic. Att. 14.10.1 & 14.14.2

²⁴⁹ Cic. Phil. 2.89 – Lintott 2008, 339

²⁵⁰ Rawson 1994, 260-261

²⁵¹ Cic. Att. 14.10.1, 14.11.1 & 15.11.2 - Rawson 1994, 260; Osgood 2006, 13

²⁵² Rawson 1994, 260-261

hvilket skete den 17. marts 44, hvor Antonius havde sammenkaldt senatet ved Tellustemplet.²⁵³ Det er derfor også tydeligt her, at den passive attitude, som før er beskrevet, netop havde resulteret i, at konspiratorerne overlod momentum til andre aktører, i dette tilfælde Antonius. Antonius havde anskaffet sig Caesars penge og officielle dokumenter, *actas*, med ønskede vedtag,²⁵⁴ hvormed Antonius begyndte at cementere sin position.

6.4 Forsamlingen ved Tellustemplet den 17. marts 44

Det er tydeligt, at parterne, der var involveret i mordet på Caesar, efterfølgende var præget af nervøsitet, hvilket afspejles i deres handlinger. Konspiratorernes nervøsitet skulle spores i reaktionen på mordet,²⁵⁵ hvor Donald W. Knight argumenterede for, at de var heldige stadigvæk at være i live, og at en åben fjendtlighed overfor Antonius ville have været selvmord.²⁵⁶ Dette kan skyldes Antonius militære opbakning fra Lepidus og konspiratorernes mangel på selvsamme. Som tidligere beskrevet var Antonius flygtet i frygt for, at konspirationen også var rettet mod ham. At Antonius frygt kun var kortvarig, kan udledes af Howard H. Scullards holdning hertil. Scullard argumenterede nemlig for, at Antonius gik ind til forsamlingen ved Tellustemplet med en styrket position, da Lepidus med sin hær støttede Antonius. Samtidig havde Antonius tilegnet sig Caesars penge og *actas*, hvilket gjorde, at han stod stærkt.²⁵⁷ William J. Tatum beskriver yderligere, at konspiratorernes forglemmelse af Antonius indtil forsamlingen ved Tellustemplet, havde givet Antonius muligheden for at skaffe denne støtte.²⁵⁸

For at vende tilbage til forsamlingen ved Tellustemplet, beskriver May, hvordan Cicero nu endnu engang skred til handling for Republikken.²⁵⁹ Før Ciceros tale, var der stor debat, der gik frem og tilbage om, hvordan situationen skulle afvikles.²⁶⁰ Dio berettede om, at Cicero tog scenen, efter at flere personer havde ytret sig om situationen, da Ciceros mening var respekteret.²⁶¹ Hvad de antikke historikere er enige om, er, at der blev vedtaget en amnesti for konspiratorerne, samt Caesars *actas*

---

²⁵³ App. *B.Civ.* 2.126; Dio 44.21.2-3; Plut. *Brut.* 19.1 – Manuwald 2007, 10

²⁵⁴ App. *B.Civ.* 2.125 – Manuwald 2007, 10

²⁵⁵ App. *B.Civ.* 2.119 & 2.123; Dio 44.20.4 & 44.21.2; Plut. *Brut.* 18.14

²⁵⁶ Knight 1968, 157-158

²⁵⁷ Scullard 1977, 159

²⁵⁸ Tatum 2008, 169

²⁵⁹ May 2002, 15

²⁶⁰ App. *B.Civ.* 2.127-129 – Welch 2012, 126-127

²⁶¹ Dio 44.22.3

også blev anerkendt, hvilket forskningen også beskriver.²⁶² Hvad der er værd at bemærke er, at Dio valgte at beskrive den tale, som Cicero gav ved forsamlingen.²⁶³ Som tidligere beskrevet i afsnit 5.2, benyttede Dio sig netop af taler til at manipulere læseren til sit synspunkt. Ligeledes beskriver Ayelet Peer, hvordan Dio givetvis brugte Ciceros taler til at vise, hvordan en senator ikke skulle agere.²⁶⁴ Peer argumenterer yderligere for, at Dios udlæg af Ciceros tale, skulle fungere som en kritik af Republikkens styreform.²⁶⁵ Dette kan støttes op af Fomins argumentation for, at Dio ledte efter en mulighed for at synliggøre sine egne pointer gennem en tale. Talerne skulle ligeledes fungere som et intellektuelt virkemiddel.²⁶⁶ Med forbehold for ovenstående, vil der blive taget udgangspunkt i de dele af talen, der også understøttes af de andre antikke historikere. Således forsøges det at se Dios præsentation af Ciceros tale i den kontekst, som den er leveret i, ved at holde den op mod andre kilders beskrivelse af indholdet. Dette skal endvidere ses i lyset af Peers sammenligning af Dios metodiske ligheder med **Thukydid** (460-400).²⁶⁷ Thukydid beskrev, hvorledes hans implementerede taler havde til formål "[...] to make the speakers say what, in my opinion, was called for by each situation".²⁶⁸ Peer argumenterer for, at dette aspekt også er gældende ved Dios taler,²⁶⁹ hvormed det med al sandsynlighed er Dios fortolkning af Ciceros tale, og ikke Ciceros egne direkte ord, der kommer til udtryk i Dios beretning.

De centrale og tilbagevendende aspekter i Ciceros tale var en afslutning på tumulten og en tilgivelse af konspiratorerne. Dette skal imidlertid ses i lyset af Ciceros tidligere opfattelse af konspiratorerne, som befriere af Republikken, da de havde befriet den fra en tyrann. Mordet på Caesar kan anses som starten på en intern stridighed, hvor befolkningen, som før beskrevet, blev opdelt i forskellige parter med forskellige interesser. Epstein konkluderer, at alle disse forskellige interesser, var det, der efterfølgende skabte det kaos, der opstod.²⁷⁰ En af de mulige spørgsmål, som Cicero forsøgte at få svar på gennem sin tale, kunne således have været, hvordan alle parterne blev forenet. Hermed antaget, at han kunne have forudset det kaos, der var forestående. Welch

---

²⁶² App. B.Civ. 2.135; Dio 44.34.6; Plut. Ant. 14.2, Brut. 19.1, Caes. 67.8-9 & Cic. 42.3; Vell. Pat. 2.58.4 – Knight 1968, 157; Lintott 2009, 80; Manuwald 2007, 11; May 2002, 15; van der Blom 2003, 290-291; Welch 2012, 124

²⁶³ Dio 44.23.1-33.5

²⁶⁴ Peer U.U. 2020

²⁶⁵ Peer U.U. 2020

²⁶⁶ Fomin 2016, 221 & 237

²⁶⁷ Peer U.U. 2020

²⁶⁸ Thuc. 1.22

²⁶⁹ Peer U.U. 2020

²⁷⁰ Epstein 1987, 570

argumenterer for, at konspiratorerne gennem Ciceros tale prædikede for fred.²⁷¹ Cicero leverede senere en erklæring for, at forsoningen mellem parterne havde givet håb og frihed til folket og senatet,²⁷² hvilket kan understrege, at han vidste, at en anderledes kurs end amnesti netop ville være endt i kaos. Lange argumenterer for, at en fælles identitet er central for at samle modstående parter efter endt stridighed.²⁷³ For at skabe fred, måtte der ligeledes blive skabt en forsoning mellem parterne. Det kunne altså tyde på, at det har været med dette for øje, at Cicero skulle have udtalt følgende:

*"[...] I declare that we ought to give up our mutual enmities, or jealousies, or whatever name should be applied to them, and return to that old-time state of peace and friendship and harmony [...] So long as we have conducted our government in that way we acquire lands, riches, glory, and allies, but ever since we were led into injuring one another, so far from becoming better off, we have become decidedly worse off."*²⁷⁴

Hermed tog Cicero også afstand til de misgerninger, hvor den romerske befolkning bekrigede hinanden og gjorde tingene værre, men ikke selve mordet på Caesar, da dette havde befriet dem fra en tyrann. Dette kan samtidig ses i lyset af argumentationen for *"[...] love of peace and the arts of peace [...]"*²⁷⁵ var Ciceros opfattelse af Republikkens fortsatte beståen.²⁷⁶ I denne sammenhæng kan det yderligere tolkes, at Cicero forsøgte at formilde omstændighederne omkring mordet på Caesar, ved at placere selvsamme i forbindelse med hans stridighed mod Pompeius. Caesars sejr og hans gerninger efterfølgende havde ikke skabt fred men førte senere til, at Caesar blev myrdet.²⁷⁷ Ydermere argumenterede Knight for, at Cicero tog den eneste fornuftige tilgang, som en politiker nu kunne.²⁷⁸ Med dette kan det have været Ciceros hensigt at få Caesars støtter, og naturligvis også

---

²⁷¹ Welch 2012, 124

²⁷² Cic. *Phil* 1.31-32

²⁷³ Lange U.U. 2019a, 271

²⁷⁴ Dio 44.24.3-4

²⁷⁵ Mitchell 1984, 27

²⁷⁶ Mitchell 1984, 27

²⁷⁷ Dio 44.28.3-5

²⁷⁸ Knight 1968, 157

de andre parter, til at indse, at krig ikke var vejen frem. De skulle hellere gøre som athenerne havde gjort efter deres nederlag til spartanerne, som de havde lidt grundet intern splittelse.²⁷⁹

*"[...] they did not obtain a respite from their ills until they made a compact agreement to forget their past injuries, though these were many and severe, and never to bring any accusation whatever or bear any malice against one because of them. Accordingly, when they had thus come to their senses, they not only ceased being subject to tyrannies and seditions, but flourished in every way, regaining their city, laying claim to the sovereignty of the Greeks [...]"*²⁸⁰

Ciceros sammenligning med grækerne fremstår interessant, da den gængse opfattelse af dem skildres således *"[...] lazy, decadent, untrustworthy, irresponsible, tactless, incapable of any worthwhile practical achievement, and wholly inferior to the Romans in every sphere [...]"*.²⁸¹ Formålet med sammenligningen mellem romerne og grækerne kan ses i lyset af dette, samt en appel om ikke at synke til græsk niveau og *stasis*.

For at vende tilbage til argumentet om nødvendigheden for at genskabe en fælles identitet, kan sammenligningen mellem romerne og athenerne yderligere have været at skabe en form for fællesskabsfølelse og genskabe den nationale identitet. Endvidere fortsatte Cicero med at argumentere for, at vold ikke løste noget, og at de blot ville spille mere tid ved at påbegynde en fejde.²⁸² Cicero kunne allerede her have vidst, at konspiratorerne ikke havde midlerne til en sådan fejde, hvilket senere påpeges overfor Atticus, samt en generel hjælpeløshed over situationen.²⁸³ Herfor fortsatte han også med at pointere, at parterne ikke skulle skride til forhastede handlinger, men at de fortsat skulle udvise nåde overfor hinanden:

"For that matter anybody could find much to blame in Caesar himself, so that he would seem to have been justly slain, or again might bring numerous charges against those who killed him, so that they would be thought to deserve punishment. But such a course

---

²⁷⁹ Dio 44.26.2; Plut. *Brut.* 42.3 – Rawson 1994, 261

²⁸⁰ Dio 44.26.3-4

²⁸¹ Mitchell 1984, 27

²⁸² Dio 44.29.1-2 & 44.30.1

²⁸³ Cic. *Att.* 14.4.1-2 - Lintott 2008, 341

is for men who are eager to stir up strife again, whereas it is necessary for those who deliberate wisely not to cause their own hurt by meting out strict justice, but to secure their own safety by employing clemency with justice.”²⁸⁴

Fortsat forsøgte Cicero at mane omstændighederne i jorden, hvori det også virker til, at han lod folket forstå, at mordet på Caesar ikke var noget tilbageslag for nogen af parterne, og at ingen af dem havde fået nogen fordel overfor den anden.²⁸⁵ Det klargøres derfor samtidig, at de ikke skulle fortsætte i det, der var sket, men se mod fremtiden, da det, at hvile i fortiden, ville sikre dem en lignende skæbne:

“Why should we lament further what is already past? We cannot now prevent its having happened. Let us rather provide for the future [...] the only benefit one can derive from evils, to guard against having ever again to suffer their like. [...] Great as this task is, however, you will deal with it successfully without incurring any hardship or danger, without spending money or causing bloodshed, but simply voting this one thing, to bear no malice against one another.”²⁸⁶

Ydermere talte Cicero også her om omkostningerne ved at dvæle ved fortiden både økonomisk, men også i tabet af landsmænd. Hvis de ikke lagde stridighederne til side, eller benådede konspiratorerne, var borgerkrig uundgåeligt.²⁸⁷ Endvidere virker det herefter til, at Cicero forsøgte at samle parterne under ét banner ved at udtale sig om sine tidligere gerninger.²⁸⁸ Disse havde udelukkende været i, hvad Cicero anså som, fædrelandets interesse, hvormed Ciceros rolle igen kan ledes tilbage til argumentet om nødvendigheden af at skabe en fælles identitet. Hermed gik han også i sin tale på kompromis med nogle af Caesars *actas*:

“So far, indeed, am I from acting in the way I have mentioned, instead of looking out for the public safety, that I affirm that the others, too, should not only be granted immunity

---

²⁸⁴ Dio 44.32.3-4

²⁸⁵ Dio 44.31.3

²⁸⁶ Dio 44.31.1;44.31.3-4

²⁸⁷ Smith 1966, 236

²⁸⁸ Dio 44.33.2

*for their high-handed acts, contrary to established law, in Caesar's lifetime, but that they also should keep the honours, offices and gifts which they received from him, though I am not pleased with some of these.*²⁸⁹

Kompromiset beretter han senere om som værende med tanke på fred, men at han ikke personligt anerkendte Caesars *actas*.²⁹⁰ Smith argumenterede for, at det var for at kunne opnå orden igen.²⁹¹ Her fremstår Ciceros intention om at handle i fædrelandets interesse endnu engang. Parterne gik således med til at møde hinanden og diskutere emnerne, og på denne måde fik han også forenet dem og, for en stund, udskudt al form for fjendskab.²⁹² Umiddelbart kunne der også have været en bagtanke ved at lade Caesars *actas* blive vedtaget, da konspiratorerne opnåede stærke positioner herved. Det berettes blandt andet, at fem af konspiratorerne skulle stå i spidsen for fem strategisk vigtige provinser.²⁹³ Efter Ciceros tale, havde Antonius også holdt en tale, hvori han var gået med til en amnesti til konspiratorerne og overholdelsen af Caesars *actas*.²⁹⁴ Paterculus berettede om, at Antonius havde indtaget en position som fredsmager,²⁹⁵ hvilket kan understøttes med Manuwalds argumentation for, at Antonius var samarbejdsvillig og havde en republikansk attitude.²⁹⁶ Scullard argumenterede dog for, at denne enighed mellem parterne var ulogisk, men praktisk, da den undgik yderligere tumult.²⁹⁷ Grunden til, at Antonius kunne have ønsket at lade Caesars *actas* blive overholdt, kunne ifølge Eleanor G. Huzar skyldes, at han forsøgte at styrke sin egen position.²⁹⁸ Anthony Everitt pointerer, at Antonius udnyttede senatorernes egoisme.²⁹⁹ Hvis ikke Caesars *actas* blev overholdt, skulle der nye valg til af diverse magistrater, hvori Antonius kunne miste sin position som siddende konsul. Det kan derfor antages, at det var et kompromis fra Antonius side på det givne tidspunkt, da dette også tillod konspiratorerne at modtage amnestien og deres forestående politiske poster. Dette kunne også argumentere for Ciceros eventuelle bagtanke med at gå på

---

²⁸⁹ Dio 44.33.3

²⁹⁰ Cic. *Phil.* 1.16 – Manuwald 2007, 11

²⁹¹ Smith 1966, 236

²⁹² Dio 44.34.7

²⁹³ App. *B.Civ.* 3.2; Dio 44.14.4

²⁹⁴ App. *B.Civ.* 2.135; Dio 44.34.6

²⁹⁵ Vell. Pat. 2.58.3

²⁹⁶ Manuwald 2007, 10

²⁹⁷ Scullard 1977, 159

²⁹⁸ Huzar 1978, 83

²⁹⁹ Everitt 2001, 264

kompromis med Caesars *actas*, da også han og konspiratorerne var låst i den politiske situation. Hvis Ciceros egentlige mål med sin tale var at undgå borgerkrig og sikre ro og orden, argumenterede Smith også for, at godkendelsen af Caesars *actas* var essentiel for dette.³⁰⁰

Via amnestien og overholdelsen af Caesars *actas* synes det altså, at Cicero delvist formåede at sikre konspiratorerne, men samtidig tillod det også Antonius at forblive konsul, hvilket skulle blive afgørende for den efterfølgende tid. Rawson argumenterede nemlig for, at Antonius sikrede sig kontrollen i Rom og efterlod Cicero handlingslammet.³⁰¹ Dette ses i lyset af begravelsen af Caesar, som skulle vise sig at blive afgørende for konspiratorerne og Ciceros position, hvilket bliver beskrevet nedenfor. Indtil dette tidspunkt havde Cicero indtaget en rolle, der forsøgte at rådgive konspiratorerne umiddelbart efter mordet på Caesar, samt forsøgt at sikre deres position og undgå videre tumult via talen ved Tellustemplet.

6.5 Begravelsen af Caesar den 20. marts 44

De antikke historikere beretter om en offentlig begravelse af Caesar og offentliggørelsen af Caesars testamente, hvor Antonius gennem sin *contio* havde indset, at han kunne ændre på situationen. En *contio* var en samling, hvor alle kunne deltage, men kun inviterede folk kunne tale, og samtidig kunne den kun afholdes af en magistrat. Formålet med en *contio* var at informere og overtale lytterne.³⁰² Således formåede Antonius at tale til de tilstedeværendes følelser, og herigennem tage kontrollen. Dette resulterede i, at konspiratorerne måtte se sig selv jaget på flugt og forlade Rom.³⁰³ Konspiratorerne havde ikke ønsket denne offentlige begravelse, og Plutark beskrev, hvordan dette havde været en fejl fra deres side, da de udover at have skånet Antonius nu også lod ham påvirke folket til at stille sig mod dem.³⁰⁴ Det kan antydes, at Atticus på dette tidspunkt havde advaret Cicero om effekten af en offentlig begravelse af Caesar, da en senere brevudveksling mellem de to fortæller, at "[...] *the cause was lost if he had a public funeral [...]*".³⁰⁵ Som beskrevet ovenfor argumenterede Rawson altså for, at dette efterlod Antonius med kontrollen. Everitt pointerer, at Antonius ikke med sikkerhed havde haft til intention at ophidse de tilstedeværende, da det ikke var

---

³⁰⁰ Smith 1966, 236

³⁰¹ Rawson 1994, 262

³⁰² Steel 2006, 4

³⁰³ App. *B. Civ.* 2.143-148; Dio 44.35.2-50.1-4; Plut. *Ant.* 14.3, 15.1, *Brut.* 20.1-7, 21.1 & *Cic.* 42.4-5

³⁰⁴ Plut. *Brut.* 20.1-6

³⁰⁵ Cic. *Att.* 14.10.1

åbenlyst, at det ville ende ud til Antonius fordel.³⁰⁶ Endvidere argumenterer Welch for, at Antonius handlinger ved begravelsen forværrede konspiratorernes position.³⁰⁷ Welch beskriver, at Antonius efterfølgende begyndte at vedtage ukendte *actas*, som Caesar skulle have ønsket, hvor Rawson også beskrev, at Antonius kontrol over Caesars *actas* gav ham enorm styrke i sin politiske position.³⁰⁸ Antonius udnyttede denne position til egen fordel ved endda at skulle have forfalsket *actas*.³⁰⁹ Den førnævnte handlingslammelse af Cicero betød, at han forlod Rom, da han ikke anede sine levende råd, og den politiske situation hele tiden ændrede sig.³¹⁰ Dermed spillede han ikke en aktiv rolle i det politiske spil i de efterfølgende måneder, hvilket Smith argumenterede for, at Cicero ikke havde gjort siden år 56.³¹¹ Denne antagelse af, at Cicero ikke følte, han kunne spille en politisk rolle, diskuterede Smith, var fejlvurderet, da Cicero havde friheden til at ytre sig.³¹² Rawson pointerede, at dette også kunne have irriteret Cicero senere, da han fandt ud af det og indså, at en af hans tidligere fjender havde kæmpet en kamp mod Antonius, som Cicero selv kunne have udkæmpet.³¹³ I så fald valgte Cicero at se muligheden for igen at spille en rolle, da senatet kaldte til møde den første august. Her forlød det, at Antonius skulle have indtaget en mere rolig karakter.³¹⁴ Derfor kunne Cicero altså vende tilbage, før han havde planlagt det, nemlig den første januar 43, hvor Antonius tid som konsul var ovre.³¹⁵ I tiden der fulgte efter at Cicero havde følt sig handlingslammet, og til at han vendte tilbage til Rom i august 44, havde han altså ikke spillet nogen politisk rolle, hvilket vil blive belyst nedenfor. Ydermere havde han først planlagt at vende tilbage året efter. I månederne der gik mellem hans afrejse og hans tilbagevenden, forsøgte han i stedet at overbevise indflydelsesrige personer om at være venligt stillede overfor konspiratorerne.³¹⁶ En dybere indsigt i denne tid vil gives nedenfor og herigennem belyses, hvem Cicero forsøgte at overtale og hvorfor.

---

³⁰⁶ Everitt 2001, 266-267

³⁰⁷ Welch 2012, 125-126

³⁰⁸ Rawson 1994, 263; Welch 2012, 126

³⁰⁹ Everitt 2001, 267; Manuwald 2007, 10

³¹⁰ Rawson 1994, 263 & 266

³¹¹ Smith 1966, 241 & 243

³¹² Smith 1966, 243

³¹³ Rawson 1994, 269-270

³¹⁴ Cic. *Phil.* 1.8; Plut. *Cic.* 43.4 - Manuwald 2007, 18; Rawson 1994, 269; Smith 1966, 244

³¹⁵ Cic. *Phil.* 1.6; Plut. *Cic.* 43.3 - Everitt 2001, 273; Osgood 2006, 41

³¹⁶ Lintott 2008, 346

6.6 Tiden efter Ciceros afrejse i starten af april og tilbagekomst i august 44

Indtil dette tidspunkt havde Cicero ikke spillet en politisk rolle i det, der var sket efter mordet på Caesar. Han havde forsøgt at rådgive konspiratorerne til at tage affære og udnytte situationen, men dette var slået fejl. Ydermere havde han forsøgt at beskytte sine egne interesser, i genetableringen af Republikken gennem konspiratorernes handlinger, ved at prædike for amnesti og forening af alle parterne. Det kommer også til udtryk, at han ikke tog afstand fra mordet på Caesar, da det var et tyranomord. Dette kommer til udtryk senere, både privat og offentligt,³¹⁷ hvor han blandt andet beskrev konspiratorerne som "[...] *our liberators* [...]".³¹⁸ Via talen ved Tellustemplet forsøgte han at undgå yderligere tumult, der kunne ende i borgerkrig. Cicero forlod Rom i april 44,³¹⁹ og ifølge Rawson altså som handlingslammet. Han havde mistet modet, og hans holdninger og attitude skiftede gentagende gange i tiden herefter.³²⁰ Som beskrevet anså Cicero konspirationen som halvfærdig, da Antonius ikke også var blevet elimineret. Med den skiftende holdning og attitude begyndte Cicero også at tabe modet overfor konspiratorerne.³²¹ I Ciceros brevudvekslinger med Atticus og nogle af konspiratorerne, kan det således spores, at han så på tingene med afmagt, men samtidig lagde han også al håb om en genetablering af Republikken i konspiratorernes hænder.³²² Ved at lægge al handling og håb i hænderne på konspiratorerne, udstrålede Cicero ikke selv den store lyst til, at indtage en politisk rolle. Ifølge Cicero selv, var han for gammel til at slås,³²³ og da han sent i august vendte tilbage til Rom, var det ikke Ciceros hensigt at deltage i politik.³²⁴

Men hvad bedrog Cicero så tiden med, mens han var væk fra Rom? En af tingene var at planlægge en rejse til Athen for at besøge sin søn. Dette gik meget af hans brevudveksling til Atticus med at berette om.³²⁵ Han slog fast, at dette ikke var et forsøg på at flygte, men han frygtede, at det lignede det, og han var ikke altid sikker på, at han skulle tage afsted.³²⁶ Denne urolighed argumenterer van der Blom for, var underlig, da Cicero jo ikke ønskede at indtage nogen form for politisk rolle, men

---

³¹⁷ Manuwald 2007, 10

³¹⁸ Cic. *Phil.* 2.89

³¹⁹ Lintott 2008, 341-342

³²⁰ van der Blom 2003, 291

³²¹ Everitt 2001, 262; Osgood 2006, 30; van der Blom 2003, 291

³²² Cic. *Att.* 14.4.1-2, 14.13.2 & *Fam.* 12.1

³²³ Cic. *Att.* 14.13.2-3, 14.19.1 & 14.21.3 - van der Blom 2003, 291-292

³²⁴ Cic. *Att.* 16.7.7 - Rawson 1994, 270

³²⁵ Cic. *Att.* 15.18.1, 15.22.3, 15.25 - Lintott 2008, 350

³²⁶ Cic. *Att.* 15.20.1, 15.23 - Everitt 2001, 272-273

det kunne skyldes hans altid store fokus på sit eget omdømme.³²⁷ De mange brevudvekslinger og overvejelser med rejsen viser, at dette tog meget af Ciceros fokus.³²⁸

En anden ting, som Cicero brugte meget tid på, mens han var væk fra Rom, var hans rådgivning af yngre politikere. Dette kunne være et forsøg på at omvende flere folk til konspiratorernes sag,³²⁹ hvor van der Blom argumenterer for, at dette var det eneste tiltag, som Cicero gjorde for konspiratorerne i denne tid.³³⁰ Dette var også noget, som Plutark beskrev og noterede, og at Cicero altså ikke indtog en aktiv politisk rolle, men influerede yngre politikere gennem filosofien.³³¹ Således brugte Cicero blandt andet tid på at omvende de to kommende konsuler Aulus **Hirtius** (90-43) og Gaius Vibius **Pansa** (91-43), som D. R. Shackleton Bailey argumenterede for, stod på samme side som Cicero, i deres tro støtte til Republikken.³³² Cicero fik støtte til dette, og folk troede på hans evner,³³³ hvilket kommer til udtryk i brevudvekslinger.³³⁴ Blandt andet således: *"You say they want me to make a better republican out of Hirtius. Well, I am doing my best [...]"*.³³⁵ Som Bailey dog også påviste, så var det ikke med den mest overbevisende indgangsvinkel, at Cicero gik ind til sagen med, da han ikke anså dem som mulige at omvende.³³⁶ Samtidig kommer det til udtryk, at han ikke stolede på Hirtius og Pansa.³³⁷ Hvad angik muligheden for at influere yngre mænd, kommer det til udtryk i *De Officiis*, at Cicero troede på dette, og at han herigennem kunne påvirke de yngre mænd til at bevæge sig i den rigtige retning. I *De Officiis* beskrev Cicero dette aspekt således:

*"[...] young men win recognition most easily and most favourably, if they attach themselves to men who are at once wise and renowned as well as patriotic counsellors in public affairs. And if they associate constantly with such men, they inspire the public the expectation that they will be like them, seeing that they have themselves selected them for imitation."*³³⁸

---

³²⁷ van der Blom 2003, 295

³²⁸ Rawson 1994, 268

³²⁹ Lintott 2008, 346

³³⁰ van der Blom 2003, 292

³³¹ Plut. *Cic.* 40.1

³³² Bailey 1998, 111

³³³ van der Blom 2003, 293

³³⁴ *Cic. Att.* 14.21.4 & 14.22.1

³³⁵ *Cic. Att.* 14.20.4

³³⁶ Bailey 1998, 113

³³⁷ *Cic. Att.* 14.12.2

³³⁸ *Cic. Off.* 2.46

Året efter, hvor Hirtius og Pansa skulle sidde som konsuler, kunne Cicero altså have influeret dem til at bevæge sig i en retning, der passede Cicero mere, end den for eksempel passede Antonius. I starten havde Cicero ikke haft den store frygt for Antonius, men som tiden skred frem, begyndte dette at ændre sig.³³⁹ Derfor indtog Cicero også en mere negativ attitude overfor Antonius, og anså nogle af hans gerninger som tyranniske,³⁴⁰ og ønskede sågar Caesar tilbage som erstatning for Antonius.³⁴¹ Forholdet mellem Antonius og Cicero var altså anstrengt, hvor van der Blom argumenterer for, at dette gik forud for mordet på Caesar, hvor det dog specielt trådte i karakter efter mordet på Caesar.³⁴² Plutark berettede ligeledes om, at Antonius og Ciceros forhold kunne have været anstrengt længe, da Cicero havde sørget for at få dræbt Antonius stedfar under Catilinaopstanden.³⁴³ I Ciceros brevudveksling til Atticus ses Ciceros blik på Antonius, dog ikke som anstrengt lige til at starte med. To breve i april 44, den niende og den 16., antyder ikke de store bekymringer. Således skrev Cicero: *"Still, do nose out Antony's state of mind. I think he's more concerned about the composition of his menus than about planning any mischief"*,³⁴⁴ samt: *"However it's excellent that Antony is winning even Brutus' approval"*.³⁴⁵ Antonius og Ciceros forhold kan altså have været anstrengt, men som brevudvekslingerne anslår, kommer det ikke til udtryk i den første tid efter mordet på Caesar.

Cicero havde altså ikke indtaget nogen form for aktiv politisk rolle efter mordet på Caesar, før hans tilbagekomst i august 44. Ciceros beslutning om at vende tilbage til Rom, skulle være grundet opløftende nyheder om muligheden for at genetablere Republikken, og at Antonius havde indtaget en mere rolig karakter.³⁴⁶ Som beskrevet var det ikke Ciceros intention, at vende tilbage for at deltage i politik. Dette pointerede Rawson som en dårlig profeti fra Ciceros egen side, om fremtidige handlinger.³⁴⁷ Det skulle nemlig vise sig, at Cicero kom til at indtage en mere aktiv politisk rolle i de kommende måneder, og herigennem kæmpe en politisk kamp mod Antonius fra starten af

---

³³⁹ Osgood 2006, 15-16

³⁴⁰ Cic. Att. 14.13.6 & 15.5.2 – Osgood 2006, 30; van der Blom 2003, 297; Welch 2012, 126

³⁴¹ van der Blom 2003, 297

³⁴² van der Blom 2003, 297

³⁴³ Plut. Ant. 2.1-2

³⁴⁴ Cic. Att. 14.3.2

³⁴⁵ Cic. Att. 14.8.1

³⁴⁶ Cic. Att. 16.7.1-2 - Osgood 2006, 41

³⁴⁷ Rawson 1994, 270

september 44. Manuwald argumenterer for, at dette blev en af de vigtigste kampe i Ciceros liv.³⁴⁸ Denne politiske kamp vil blive belyst i kapitel 7. For at slå fast, hvordan Ciceros politiske rolle havde været indtil dette tidspunkt, må denne have været ganske sparsom af karakter, hvis overhovedet eksisterede. Som det er belyst, havde han forsøgt at rådgive konspiratorerne samt talt til sit eget, deres og Republikkens forsvar i talen ved Tellustemplet. Derudover havde han forladt Rom og overladt al handling og håb til konspiratorerne, og altså set til fra sidelinjen, hvor han dog ikke helt holdt sig tilbage. Dette skal ses i lyset af hans forsøg på at influere mulige allierede politiske aktører. Cicero havde ligeledes forsøgt at influere Octavian, og nedenfor vil Ciceros position overfor Octavian, i denne periode, blive belyst.

6.7 Ciceros indflydelse på Octavian

Octavian var blevet udnævnt som arving i Caesars testamente, og da Caesar blev myrdet, befandt Octavian sig i Grækenland.³⁴⁹ Umiddelbart efter mordet på Caesar, havde Octavian ikke skredet til handling af frygt for egen sikkerhed, men havde senere taget turen til Rom, hvor han ankom den 11. maj 44.³⁵⁰ Umiddelbart fremstår det også ud fra Appian, at Octavian havde planer om at hævne Caesar, men havde udskudt dette.³⁵¹ Efter at være blevet advaret mod at tage imod arven fra Caesar, valgte Octavian dog at gøre det alligevel, da han følte, at han forurettede Caesar selv og folket ved ikke at gøre det.³⁵² Octavians beslutning om at tage imod arven kunne også skyldes et pres fra Antonius side, som ville tage arven, da Octavian ikke havde taget affære, hvormed Mark Toher argumenterer for, at det var derfor, Octavian skred til handling.³⁵³ Yderligere stridigheder startede mellem Antonius og Octavian, da Antonius havde modsat sig, at betale pengene til folket, der var nævnt i Caesars testamente, hvilket Octavian rådede ham til.³⁵⁴ Da det ikke skete, betalte Octavian selv borgerne og vandt dermed terræn blandt disse.³⁵⁵ Allerede her virker det altså til, at

---

³⁴⁸ Manuwald 2015, 137

³⁴⁹ App. *B.Civ.* 2.143 & 3.9; Dio 44.35.2 & 45.3.1; Plut. *Ant.* 46.1, *Brut.* 22.1-2 & *Cic.* 43.8

³⁵⁰ App. *B.Civ.* 3.10 & 3.12; Dio 45.3.1 - Toher 2004, 174

³⁵¹ App. *B.Civ.* 3.12

³⁵² App. *B.Civ.* 3.10-11 & 3.13

³⁵³ Toher 2004, 177

³⁵⁴ App. *B.Civ.* 3.20-21; Dio 45.5.2-4; Plut. *Ant.* 16.1-3, *Brut.* 22.3 & *Cic.* 43.8

³⁵⁵ App. *B.Civ.* 3.23; Dio 45.5.3; Plut. *Brut.* 22.3

Octavian var i gang med at vinde folket til sin sag samt Caesars veteraner, som var begyndt at støtte ham.³⁵⁶

Hele Octavians indtræden blev naturligvis også betragtet af Cicero, der gennem brevudveksling med Atticus ønskede at holde sig informeret om store og små hændelser samt Octavians handlinger.³⁵⁷ Ydermere havde han ikke den store tillid til Octavian, da han selv og de folk, der omgik ham, fordømte konspiratorernes handlinger.³⁵⁸ Cicero havde heller ikke den store tiltro til Octavians politiske potentiale.³⁵⁹ Dette kunne givetvis have været en kæmpe fejlurdering fra Ciceros side, da Welch argumenterer for, at Octavians ankomst ville kunne skabe et alternativ for de parter, der ønskede at hævne Caesars mord. Welch beskriver nemlig, at Octavian kunne handle frit, da han ikke havde taget del i amnestien af konspiratorerne den 17. marts 44.³⁶⁰ Via Josiah Osgood og Rawson kommer det til udtryk, at Octavian kunne skabe yderligere splid og fremstå som en rival til Antonius position, der ønskede at hævne Caesar, men var gået på kompromis.³⁶¹

Da Cicero ikke var politisk aktiv i denne periode, må hans indflydelse på Octavian have været sparsom. Cicero havde mødt Octavian i april 44,³⁶² men ellers viser ovenstående, at han ikke havde de store tanker om Octavian og hans politiske muligheder.³⁶³ Det er et lille fokus, som Cicero havde på Octavian, og Toher argumenterer for, at Ciceros interesse i Octavian på dette tidspunkt var begrænset til tidspunkter, hvor Octavians handlinger stred mod Ciceros egne planer, eller når Octavian åbenlyst lovpriste ham.³⁶⁴ I et brev til Atticus kommer det dog til udtryk, at Cicero troede, at Octavian var "[...] *totally devoted to me*".³⁶⁵ Det kommer altså til udtryk, at Cicero selv troede, at han havde indflydelse på Octavians handlinger. Hvad der må stå klart er, at Cicero her overvurderede sig selv og havde undervurderet Octavians politiske muligheder, ved at anse disse værende af mindre karakter.

---

³⁵⁶ App. B.Civ. 3.12

³⁵⁷ Cic. Att. 14.1.2 & 14.5.3 – Osgood 2006, 14

³⁵⁸ Cic. Att. 14.12.2 – Manuwald 2015, 122; Osgood 2006, 32

³⁵⁹ Manuwald 2015, 122-123; van der Blom 2003, 294

³⁶⁰ Welch 2012, 127

³⁶¹ Osgood 2006, 32; Rawson 1994, 264

³⁶² Cic. Att. 14.12.2

³⁶³ Toher 2004, 184

³⁶⁴ Toher 2004, 179

³⁶⁵ Cic. Att. 14.11.2

6.8 Opsummering

Cicero havde efter mordet på Caesar ikke indtaget nogen afgørende politisk rolle. Han havde prædikeret for fred og forsoning mellem alle parterne. Konspiratorernes manglende plan havde givet Antonius mulighed for at tage initiativ, og Cicero havde efterfølgende følt afmagt og forladt Rom. I denne periode spillede Cicero heller ikke nogen form for politisk rolle, og hans senere tilbagevenden til Rom, skulle angiveligt heller ikke have haft et politisk formål. Ciceros politiske rolle må derfor i denne periode anses som minimal, hvilket hans indflydelse på Octavian også må anses som. Dog fremgår det, at Cicero kunne have troet på, at han kunne influere Octavian til at handle i sin egen politiske interesse. Hvorvidt Ciceros tilbagekomst til Rom i august samt Octavians indtræden havde nogen effekt på Cicero, vil blive belyst nedenfor i kapitel 7, sammen med den forestående politiske kamp mod Antonius. Yderligere vil der også være fokus på Ciceros eventuelle indflydelse på Octavians ageren.

7 Ciceros Filippiske Taler

I det forestående kapitel vil Ciceros 14 Filippiske Taler blive gennemgået, samt hvordan disse karakteriserede Ciceros politiske rolle i de stridigheder, der fandt sted i den periode, hvor de blev leveret. Dette skete fra anden september 44 til 21. april 43.³⁶⁶ Hall og Manuwald argumenterer for, at det overordnede mål med talerne var at bekæmpe Antonius' autoritet.³⁶⁷ Hall beskriver yderligere, at det foregik ved at overtale senatet til at modstå Antonius og at samle fornøden militær styrke til at gøre dette.³⁶⁸ Det kommer derfor til udtryk gennem talerne, at Cicero forsøgte at skabe en militær konfrontation mod Antonius, der ligeledes rettede en militær konfrontation mod D. Brutus. Hvad der må stå klart er, at senatet forsøgte med en mere fredelig tilgang ved at skabe et kompromis mellem parterne. Dette vil komme til udtryk via belysningen af talerne. Ciceros navngivelse af talerne, som de Filippiske Taler, tog sin form efter den græske taler Demosthenes værker af samme navn. Grunden til dette var Ciceros sammenligning af situationerne, der begge forsøgte at redde det politiske system, som de troede på, mod tyranni.³⁶⁹ Ydermere pointeres det, at det givetvis var i Ciceros tredje tale, at den egentlige sammenligning med Demosthenes taler skulle findes, da det først var herfra, at situationen kaldte for det. Dette vil også få Ciceros antal af Filippiske Taler til at passe med Demosthenes.³⁷⁰ Det kommer til udtryk i afsnit 4.3, at taleren spillede en stor rolle på den politiske scene. De Filippiske Taler fremstår derfor som en måde, hvorpå Cicero kunne lede senatet til at give ham den fornødne militære opbakning til at bekæmpe Antonius.

For yderligere at forstå baggrunden for de Filippiske Taler er det også nødvendigt at forstå forholdet mellem Antonius og Octavian. Forholdet mellem disse to havde en afgørende rolle for, hvordan Cicero kunne angribe Antonius. Derfor vil dette kapitel ligeledes belyse udviklingen af disses forhold, når dette påvirkede den politiske situation og Ciceros politiske rolle heri. Dette skal ligeledes være med til at belyse, hvorvidt Cicero havde en indflydelse på Octavians ageren i perioden for de Filippiske Taler.

---

³⁶⁶ Hall 2002, 275

³⁶⁷ Hall 2002, 273; Manuwald 2015, 51

³⁶⁸ Hall 2002, 294

³⁶⁹ Ramsey & Manuwald 2009a, xxiv

³⁷⁰ Ramsey & Manuwald 2009a, xix-xx

7.1 Forholdet mellem Antonius og Octavian indtil den første Filippiske Tale

Octavian var blevet nævnt som arving i Caesars testamente, og da Caesar blev myrdet havde Octavian befundet sig i Grækenland.³⁷¹ Umiddelbart efter mordet på Caesar, var Octavian ikke skredet til handling af frygt for egen sikkerhed, men havde senere taget turen til Rom, hvor han ankom den 11. maj 44.³⁷² Det fremgår, jævnfør Appian, at Octavian ønskede at hævne Caesar, men at Octavian udskød dette.³⁷³ Som beskrevet tidligere, berettede Appian også, at dette var Antonius ønske.³⁷⁴ Begge parter havde altså samme intention, men alligevel endte det i konflikt mellem de to. Konflikten synes at tage udgangspunkt i Octavians position som arving, hvor Dio berettede, hvordan Antonius forsøgte at udskyde det og modsatte sig Octavian på flere måder. Dio beskrev det med:

“For Antony did him many injuries both in word and deed, particularly when the lex curiata was proposed by which the transfer of Octavius into Caesar’s family was to take place; Antony himself pretended to be doing his best to have it passed, but through some tribunes he kept securing its postponement, in order that the young man, not being as yet Caesar’s son according to law, might not meddle with the property and might be weaker in all other ways.”³⁷⁵

Grunden til, at Antonius forsøgte at modsætte sig Octavians position som arving, kunne skyldes Antonius positionering af sig selv som arving.³⁷⁶ Det at positionere sig som arving og modsætte sig Octavian, kunne skyldes, at Antonius dermed kunne fastholde sine ressourcer. Toher beskriver, at Antonius havde argumenteret for, at Octavian ikke havde ønsket denne position, og derfor havde Antonius selv indtaget rollen som arving. Antonius må have anset det som hans ansvar at sikre Caesars eftermæle, og Octavians uerfarenhed kan have fået Antonius til at skubbe Octavian til side.³⁷⁷ Om ikke andet var Octavian en stor trussel overfor Antonius, da Octavian netop kunne

---

³⁷¹ App. *B.Civ.* 2.143 & 3.9; Dio 44.35.2 & 45.3.1; Plut. *Ant.* 46.1, *Brut.* 22.1-2 & *Cic.* 43.8

³⁷² App. *B.Civ.* 3.10 & 3.12; Dio 45.3.1 – Toher 2004, 174

³⁷³ App. *B.Civ.* 3.12

³⁷⁴ App. *B.Civ.* 2.214

³⁷⁵ Dio. 45.5.3-4

³⁷⁶ Toher 2004, 183

³⁷⁷ Dio 44.35.2, 44.36.2 & 44.53.5 - Toher 2004, 177 & 183

erklære sig selv som arvtager af Caesars position, hvis han ønskede den. Antonius autoritet kunne altså udfordres af Octavian. Derfor ville Octavians ankomst til Rom være en trussel mod Antonius position. Dios beretning om Antonius misgerninger mod Octavian, beskrev Dio ligeledes som et fremtidigt problem, da tidligere konflikter altid vil vende tilbage og skabe splid og mistænksomhed.³⁷⁸ En af de større konflikter, der opstod mellem Antonius og Octavian, var spørgsmålet om pengene til folket, der var blevet nævnt i Caesars testamente. Antonius havde holdt dem tilbage, og Octavian havde krævet Antonius at udbetale dem, hvilket Antonius havde nægtet.³⁷⁹ Octavian indsamlede herefter pengene på alle tænkelige måder og vandt popularitet ved folket ved at give pengene videre til dem.³⁸⁰ Mitchell pointerer, hvordan Octavians popularitet fortsat voksede gennem hans fejring af Caesars sejre, og hvordan Octavians popularitet begyndte at udgøre en trussel mod Antonius position.³⁸¹ Plutark berettede om Antonius reaktion på Octavians popularitet: *"Antony threatened to hale him off to prison unless he stopped trying to win popular favour"*.³⁸² Hvis dette var tilfældet, synes det, at Antonius må have mærket presset fra Octavians side og måtte skride til handling. Det var disse omstændigheder, argumenterer Mitchell for, der fik Antonius til at indtage en ny tilgang til konspiratorerne.³⁸³ Som tidligere beskrevet, var det denne mere milde attitude fra Antonius side, der havde fået Cicero til at vende kursen tilbage mod Rom. Det møde, der fandt sted den første august 44, havde til formål at tale for konspiratorernes sag, men en forsoning mellem Antonius og Octavian, havde igen ændret Antonius holdning til konspiratorerne.³⁸⁴ Antonius havde tidligere forsøgt at få styringen over Gallien Cisalpina, men senatet havde stået imod, da de anså provinsen *"[...] as its own fortress [...]"*.³⁸⁵ Appian beskrev, at overtagelsen blev mulig med Octavians hjælp, og Dio beskrev, at det blev muligt gennem Antonius brødre.³⁸⁶ Under alle omstændigheder havde Antonius fået fjernet en vigtig provins fra D. Brutus, en af konspiratorerne, og overdraget den til sig selv. Dette må ses som en svækkelse af konspiratorernes position. Det skulle dog vise sig, at en ting er det, der står på skrift, noget andet er

---

³⁷⁸ Dio 45.8.2-3

³⁷⁹ App. *B.Civ.* 3.14, 3.17 & 3.20; Plut. *Ant.* 16.1-2

³⁸⁰ App. *B.Civ.* 3.23; Dio. 45.6.3-4; Plut. *Brut.* 22.3 – Mitchell 1991, 293

³⁸¹ Mitchell 1991, 293-294

³⁸² Plut. *Ant.* 16.2

³⁸³ Mitchell 1991, 294

³⁸⁴ App. *B.Civ.* 3.29; Dio 45.8.2; Plut. *Ant.* 16.3 – Mitchell 1991, 294

³⁸⁵ App. *B.Civ.* 3.27

³⁸⁶ App. *B.Civ.* 3.30; Dio 45.9.2-3

virkelighed. D. Brutus ville ikke blot overgive sin provins til Antonius, men blev også opfordret til at stå imod af Cicero, hvilket senere resulterede i slaget ved Mutina i april 43.³⁸⁷ Hvis det var via Octavians hjælp, måtte det være sket, før Antonius og Octavian igen blev uvenner. Som Dio havde beskrevet det, så ville tidligere konflikter skabe splid og mistænksomhed, og rigtigt nok opstod der igen uenigheder mellem Antonius og Octavian. Octavian blev beskyldt for at have villet danne et plot mod Antonius, hvilket han nægtede.³⁸⁸ Omstændighederne omkring Antonius og Octavian var nu, at de begge kæmpede for at hædre Caesars minde.³⁸⁹ Som det er beskrevet ovenfor, havde Antonius modsat sig Octavians forsøg på at gøre dette, men må have ændret kurs efter forsoningen mellem de to. Mitchell argumenterer for, at Antonius havde lagt alt håb om samarbejde med konspiratorerne og Octavian bag sig, og han kaldte senatet til møde den første september 44 for at hædre Caesar.³⁹⁰ Ved mødet havde Antonius også angrebet Ciceros fravær og truet med at brænde Ciceros ejendom ned.³⁹¹ Hæderen af Caesar og truslerne mod Cicero havde tvunget Cicero tilbage på den politiske scene.³⁹² Som tidligere beskrevet, pointerede Rawson, hvordan Ciceros forventning om ikke at deltage i politik var en dårlig profeti for ham selv, hvilket allerede her altså kom frem. Med mødet den første september 44, argumenterer van der Blom for, at Antonius havde ønsket at få Cicero til at frastøde sig Caesars støtter i senatet, ved at Cicero skulle tale imod hæderen for Caesar.³⁹³ Det kommer altså til udtryk, at Antonius og Octavians anspændte forhold, samt deres modstand mod konspiratorerne, tvang Cicero til at spille en politisk rolle. Tvunget i den forstand, at Cicero ikke var vendt tilbage for at deltage i politik, samt tvungen, da Antonius ageren truede konspiratorernes sag om, at Republikken skulle gendannes. Ydermere fremstår Antonius angreb på Cicero også som en provokation, hvormed Cicero måtte beskytte sin egen person og holdning.

7.2 Den første Filippiske Tale

Den første Filippiske Tale var udadtil en forsigtig kritik af Antonius politiske ageren.³⁹⁴ Cicero forsøgte altså at holde en tone, hvor det stadig var muligt at indgå et kompromis med Antonius,

---

³⁸⁷ App. *B.Civ.* 3.49; Cic. *Att.* 15.4.1, *Fam.* 11.1.1, 11.5.2-3 & 11.7.2; Dio 45.9.3 & 45.14.1

³⁸⁸ App. *B.Civ.* 3.39; Plut. *Ant.* 16.3-4

³⁸⁹ Cic. *Fam.* 12.3.2

³⁹⁰ Mitchel 1991, 294-295

³⁹¹ Cic. *Phil.* 1.12

³⁹² Mitchell 1991, 295

³⁹³ van der Blom 2003, 300-301

³⁹⁴ Ramsey & Manuwald 2009a, 4

men samtidig kritiserede han Antonius handlinger. Hall argumenterer for, at talen var modvillig overfor Antonius politik, men at talen enkelte steder tilbød en fremtidig forsoning.³⁹⁵ Dette argumenterer Manuwald også for, der samtidig pointerer, at Cicero forsøgte at rose nogle af de gerninger Antonius havde gjort i håb om, at dette ville fortsætte.³⁹⁶ Her kommer det altså til udtryk, at Ciceros ønske ikke var krig mod Antonius. Van der Blom pointerer også, at dette kunne have været undgået, da de begge kunne have holdt konflikten personlig og ikke inddraget offentligheden.³⁹⁷ Dette kunne også have været Ciceros blik på sagen, hvilket kommer til udtryk således: "[...] *I speak my mind freely on public affairs, in the first place I beg him not to be angry; and if that plea fails, then I ask him to be angry with me as a fellow citizen*".³⁹⁸

Cicero adresserede flere emner i denne tale. Et af de første emner var et forsvar af hans fravær fra Rom. Dette forklarede Cicero ud fra at være lovligt undskyldt, og at han ville have vendt tilbage den første januar 43, hvor han igen kunne have haft indflydelse.³⁹⁹ Grunden til, han var vendt hjem før, var en forhåbning om, at senatet igen ville besidde autoriteten, via forliget mellem Antonius og M. Brutus.⁴⁰⁰ Endnu et emne var forklaringen på Ciceros fravær dagen før, første september 44, hvilket ifølge Cicero var grundet udmattelse og sygdom. Dette blev dog ikke accepteret ved forsamlingen, da kun døden var en lovlig grund til udeblivelse.⁴⁰¹ Brugen af forfædres handlinger, kunne ifølge van der Blom, være med til at fremme ens argument. Dette betegnes som *exempla*.⁴⁰² Dette kan givetvis spores i Ciceros sarkastiske understregelse af, at Antonius voldsomme beskyldninger mod Ciceros fravær var malplacerede. Dette kommer til udtryk i Ciceros beskrivelse af vigtigheden af sin tilstedeværelse, som om "[...] *Hannibal was at the gates, I suppose; or peace with Pyrrhus was at issue [...]*".⁴⁰³ *Exempla* som fænomen var Cicero en af de flittigste brugere af, og van der Blom pointerer, hvordan det var et overtalelsesværktøj, der kunne benyttes af de dygtigste talere.⁴⁰⁴ Umiddelbart havde Cicero behov for at benytte sig af overtalelse i talen, da Lintott

---

³⁹⁵ Hall 2002, 275

³⁹⁶ Manuwald 2011, 206

³⁹⁷ van der Blom 2003, 301

³⁹⁸ Cic. *Phil.* 1.27

³⁹⁹ Cic. *Phil.* 1.6

⁴⁰⁰ Cic. *Phil.* 1.8

⁴⁰¹ Cic. *Phil.* 1.11-12 & 1.28

⁴⁰² van der Blom 2011, 49

⁴⁰³ Cic. *Phil.* 1.11

⁴⁰⁴ van der Blom 2011, 49-50

argumenterer for, at en af talens formål var at finde støtte til konspiratorerne.⁴⁰⁵ Dette kommer blandt andet til udtryk i Ciceros klage over manglende opbakning til Lucius Calpurnius **Pisos** (101-42) tale, den første august 44, om støtte til konspiratorerne.⁴⁰⁶ Herudover hyldede Cicero Antonius og mindede ham om alle de gode gerninger, han havde gjort efter mordet på Caesar, men fordømte samtidig Antonius korrupsion af Caesars *actas*, samt Antonius brug af livvagter.⁴⁰⁷ Endvidere stillede Cicero spørgsmålstegn ved Antonius pludselige ændring af adfærd og truede Antonius med, at en sådan adfærd ville resultere i samme skæbne som Caesars.⁴⁰⁸ Lintott argumenterer for, at Ciceros lovprisning af Antonius tidligere gerninger, var for at minde ham om, at han ønskede fred.⁴⁰⁹ Cicero kan altså også her have forsøgt at sikre konspiratorernes position, ved at få Antonius til vende tilbage til sin tidligere kurs mod amnesti til konspiratorerne. Manuwald argumenterer for, at de Filippiske Taler indeholdt lovprisning og bebrejdelse af aktører. Disse fænomener skulle have til formål at skaffe en direkte reaktion fra senatet og dermed enten belønne eller straffe de omtalte.⁴¹⁰ Dermed kan Cicero have forsøgt at påvirke senatet til at belønne Antonius ved at gå tilbage til tidligere fredsommelig kurs, eller straffe ham, hvis han fortsatte med den adfærd, som Cicero truede Antonius mod at benytte sig af.

Lintott argumenterer for, at Ciceros tale var et forsøg på at få senatets autoritet tilbage og fordømme alle forsøg på diktatur. Derfor havde den også, ifølge Lintott, et politisk formål af overtalende karakter,⁴¹¹ hvilket kunne være at modstå sig Antonius. Herudover argumenterer John T. Ramsey og Manuwald for, at talen var et forsøg på at udfordre Antonius magtgrundlag.⁴¹² Dette kan ses i lyset af Ciceros kritik af Antonius korrupsion med Caesars *actas*, samt hans brug af livvagter.⁴¹³ Hvad, der er tydeligt, er, at Cicero, i denne tale, direkte ændrer sin politiske tilgang, der før havde været af meget sparsom betydning.⁴¹⁴ Lintott argumenterer dog for, at det var et

---

⁴⁰⁵ Lintott 2008, 377

⁴⁰⁶ Cic. *Phil.* 1.8-10 & 1.14-15 – Mitchell 1991, 294

⁴⁰⁷ Cic. *Phil.* 1.16-17, 1.24 & 1.31-32

⁴⁰⁸ Cic. *Phil.* 1.33 & 1.38

⁴⁰⁹ Lintott 2008, 377

⁴¹⁰ Manuwald 2011, 200

⁴¹¹ Lintott 2008, 377 & 382

⁴¹² Ramsey & Manuwald 2009a, 4

⁴¹³ Manuwald 2011, 207

⁴¹⁴ Hall 2002, 274; van der Blom 2003, 301

mislykket forsøg på at gøre sig politisk, da det ikke var lykkedes Cicero at finde nogen ekstraordinær støtte til konspiratorerne.⁴¹⁵

7.2.1 Opsummering

Den første Filippiske Tale viser, at Cicero havde forsøgt at indtage en politisk rolle. Gennem taleegenskaber som *exempla* og lovprisning, havde Cicero forsøgt at påvirke senatet og overbevise dem om, at Antonius handlinger i visse tilfælde havde været kritisable. Derudover havde han forsøgt at skaffe støtte til konspiratorerne. Ciceros forsøg på at spille en politisk rolle må dog anses som mislykket, og i stedet endte talen med, at Antonius den 19. september 44, angreb Cicero og hans beskyldninger.⁴¹⁶ Derfor var Cicero nødsaget til at trække sig tilbage, da han ikke havde ressourcerne til at bekæmpe Antonius. Den politiske position, som Cicero havde valgt at tage i den første Filippiske Tale, havde altså medført, at han vendte tilbage til ikke at ytre sig politisk i offentligheden.⁴¹⁷ I den periode der fulgte, skrev han dog den anden Filippiske Tale. Denne tale var så fornærmende overfor Antonius, at Cicero ikke turde offentliggøre den, før Antonius ikke længere var i Rom. Hall viser, at datoen for udgivelsen ikke er sikker, men at den nok skal dateres til slut november 44.⁴¹⁸ Ydermere viser et senere brev til Cassius, at Cicero følte sig fordømt.⁴¹⁹ Nedenfor vil den anden Filippiske Tale blive gennemgået samt den periode, der ledte op til den tredje og fjerde Filippiske Tale den 20. december 44.

7.3 Den anden Filippiske Tale og perioden op til den tredje og fjerde Filippiske Tale

I tiden efter den første Filippiske Tale, berettede Dio om, at Antonius og Octavians efterfølgende handlinger var modsatrettede. Dette viste, at der stadig var stridighed mellem de to, hvilket Dio beskrev, og at de forsøgte at skjule dette offentligt, hvilket havde til formål at udstråle fred og venskab mellem de to.⁴²⁰ Antonius havde tidligere fået godkendt kontrollen over hæren i Makedonien⁴²¹ og havde flyttet denne fra Makedonien til Brindisi i tilfælde af nød.⁴²² Ved Octavians

---

⁴¹⁵ Lintott 2008, 378

⁴¹⁶ Manuwald 2007, 20; van der Blom 2003, 301

⁴¹⁷ Lintott 2008, 382; van der Blom 2003, 302-303

⁴¹⁸ Hall 2002, 274

⁴¹⁹ Cic. *Fam.* 12.3.1

⁴²⁰ Dio 45.11.1-2

⁴²¹ App. *B.Civ.* 3.25

⁴²² App. *B.Civ.* 3.37; Dio 45.12.1

ankomst til Rom tidligere på året, havde flere af Caesars veteraner sat sig i ledtog med Octavian.⁴²³ Spørgsmålet om støtte fra soldaternes side, var det helt store stridighedspunkt i den følgende tid. Således drog Antonius ud for at sikre sig hæren i Brindisi, og Octavian forsøgte at sikre sig flere af Caesars veteraner i Campanien.⁴²⁴ Knight argumenterede for, at Antonius forsøg på at sikre sig soldaterne i Brindisi skyldes en følelse af, at situationen i Rom var uholdbar. Samtidig skulle hæren være med til at sikre, at konspiratorerne ikke fik kontrol, og han ville derfor bruge hæren mod D. Brutus i Gallien Cisalpina. Hvad Knight yderligere pointerede var, at Antonius fravær gav Octavian mulighed for at handle frit i Rom.⁴²⁵ Fjendtligheden mellem Antonius og Octavian tog altså fart, da de begyndte at søge støtte ved soldaterne. Mens Antonius var i Brindisi, og Octavian havde sikret sig mere militær magt, erklærede han Antonius krig.⁴²⁶ Appian berettede om konsekvensen af dette, hvor flere soldater valgte at forlade ham, da de ikke ville bekæmpe deres tidligere general og konsul, Antonius.⁴²⁷ Knight pointerede dog, hvordan dette angreb kunne have vækket håb blandt Antonius fjender i Rom.⁴²⁸ I Brindisi havde Antonius følt sig tvunget til at straffe soldaterne, da de håned hans betaling for deres tjeneste. Octavian skulle have givet dem mere.⁴²⁹ Dette kunne have været med til at forklare, hvorfor to af legionerne skiftede til Octavians side. Dette blev Antonius bevidst om, da han forsøgte at angribe Octavian i senatet og søge støtte herfra. Efterfølgende forlod han Rom for at sikre sig Gallien Cisalpina fra D. Brutus.⁴³⁰ Hele denne situation resulterede i, at senatet besluttede at have vagter ved møderne i senatet, hvor Dio berettede om, at dette var yderst tilfredsstillende for Cicero.⁴³¹ Hvorfor Cicero skulle være glad for dette kan skyldes hans mulighed for endelig igen at kunne møde op i senatet og spille en rolle. Som det er beskrevet i afsnit 4.5.2, blev det gjort klart, at Cicero havde tendenser til at udeblive fra farlige situationer. Nedenfor vil Ciceros position indtil den tredje og fjerde Filippiske tale blive beskrevet, og samtidig vil den anden Filippiske Tale også belyses.

---

⁴²³ App. *B.Civ.* 3.12

⁴²⁴ App. *B.Civ.* 3.40; Dio 45.12.1-2

⁴²⁵ Knight 1968, 160

⁴²⁶ App. *B.Civ.* 3.41; Dio 45.12.3-5

⁴²⁷ App. *B.Civ.* 3.42

⁴²⁸ Knight 1968, 160-161

⁴²⁹ App. *B.Civ.* 3.43; Dio 45.13.1-2

⁴³⁰ App. *B.Civ.* 3.45; Dio 45.13.3-5

⁴³¹ Dio. 45.15.3

7.3.1 Ciceros position og forhold til Octavian

Det er tidligere blevet beskrevet, at Cicero havde distanceret sig fra Rom efter sin første Filippiske Tale. Cicero forsøgte at overtale sig selv til, at han var vendt tilbage for at kæmpe for Republikken.⁴³² Ciceros brevudvekslinger viste, at han nærrede optimisme for Republikkens genopståen.⁴³³ Samtidig argumenterer van der Blom for, at Ciceros udfærdigelse af *De Officiis*, i denne periode var præget af situationen, og var med til at komme Ciceros bekymringer til livs.⁴³⁴ *De Officiis* beskriver, hvordan man må gå til ekstremer for at redde fædrelandet og også, hvordan de unge skulle tilknytte sig de ældres råd.⁴³⁵ Det kunne altså tyde på, at Cicero forsøgte at retfærdiggøre sin position og mordet på Caesar og samtidig gøre det klart, at han måtte søge støtte ved de yngre. Ligeledes stemmer *De Officiis* overens med Ciceros tanker om den ideelle borger og styreform, som er beskrevet i afsnit 4.4. Ydermere pointerer van der Blom, at *De Officiis* ikke kun var rettet mod sønnen Marcus Tullius **Cicero den yngre** (65-?), men også mod politikerne i Rom, og de pointer, han bragte i værket, blev tydelige i Ciceros fremtidige taler.⁴³⁶ Ciceros tro på, at han kunne influere andre, kom også til udtryk ved hans forsøg på at holde kontakt med generalerne af diverse hære, og derigennem opretholde en støtte til konspiratorerne og sig selv.⁴³⁷

Imidlertid havde Cicero indtaget en position væk fra Rom, da han var bange for Antonius, og så sine muligheder som begrænsede.⁴³⁸ Det var også i denne position, at Cicero skrev den anden Filippiske Tale.⁴³⁹ I denne position ytrede Cicero sig også til Atticus om Octavian. Octavian skulle have søgt Ciceros råd ved et hemmeligt møde, hvilket Cicero havde afslået, da han var efterkommer af Caesar.⁴⁴⁰ På mødet skulle Octavian have søgt Ciceros råd om indsamling af soldater og at modsætte sig Antonius.⁴⁴¹ Cicero berettede om, at Octavian gentagende gange søgte hans råd, og endda forsøgte at få Cicero til at tale for ham i senatet.⁴⁴² Det er givetvis her, at det gik op for Cicero, at han kunne forsøge at udnytte Octavians position. Octavian skulle have smigret Cicero og

---

⁴³² van der Blom 2003, 302

⁴³³ Cic. Att. 15.13.4

⁴³⁴ van der Blom 2003, 303-304

⁴³⁵ Cic. Off. 1.46-47, 1.57, 1.160, 2.23 & 3.32 – van der Blom 2003, 303-305

⁴³⁶ van der Blom 2003, 303 & 305

⁴³⁷ Hall 2013, 225; Lintott 2008, 382; Ramsey & Manuwald 2009a, xxviii-xxix; van der Blom 2003, 301-302 & 309

⁴³⁸ Cic. Att. 16.9, Fam. 12.3.1 & 12.22.1

⁴³⁹ Cic. Att. 15.13.1, 16.11.1-2 & 16.13a.3 - Lintott 2008, 382

⁴⁴⁰ Cic. Att. 16.8.1-2

⁴⁴¹ Manuwald 2007, 20-21

⁴⁴² Cic. Att. 16.8.2, 16.9, 16.11.6

opfordret ham til at komme til Rom og redde Republikken. Cicero var dog stadig utryk ved Octavian, der satte kurs mod Caesars tidligere status.⁴⁴³ Lintott argumenterer for, at Octavian vidste, at han kunne smigre Cicero ved at tale om Ciceros evner og tidligere bedrifter.⁴⁴⁴ Det fremgår yderligere, at Cicero var i vildrede om, hvorvidt han skulle støtte Octavian, da Octavian ville blive en værre tyrann end Antonius, hvis han skulle få for meget magt. Samtidig vidste han allerede, hvad det indebar, hvis Antonius besejrede Octavian og fortsatte sin hidtidige ageren.⁴⁴⁵ Enkelte prøvede at påvirke Cicero til at støtte Octavian, men han holdt fast i, at Octavian ikke havde brug for Ciceros støtte før det nye år, hvor Antonius ikke længere var konsul, og Cicero igen kunne ytre sig.⁴⁴⁶ I sidste ende valgte Cicero at vende tilbage til Rom, efter Antonius var rejst mod Gallien Cisalpina, da Ciceros økonomiske situation kunne påvirke hans omdømme.⁴⁴⁷ Manuwald argumenterer for, at det var fordi, Cicero nu anså Octavians tiltag som mere seriøse.⁴⁴⁸

7.3.2 Den anden Filippiske Tale

Som tidligere beskrevet var den anden Filippiske Tale fornærmende overfor Antonius, og Cicero var derfor i tvivl om, hvorvidt han skulle publicere den. Dette kommer til udtryk i brevudvekslinger til Atticus.⁴⁴⁹ Da den ikke blev udgivet med det samme, men først efter Antonius afrejse, kan talen ikke bruges til at forklare Ciceros politiske position, men give et indblik i Ciceros opfattelse af situationen efter sin første Filippiske Tale.⁴⁵⁰ Selve talen var et forsvar af Ciceros egen værdighed efter angrebet fra Antonius den 19. september 44.⁴⁵¹ Ydermere argumenterer Hall og Lintott for, at talen var et forsøg på at latterliggøre Antonius, hvor Hall også pointerer, at den, modsat Ciceros kommende, og første, Filippiske Tale, ikke havde et direkte politisk motiv.⁴⁵² Selvom talen ikke blev leveret som tale, men kun på skrift, må betydningen af den ikke undervurderes.⁴⁵³ Denne tale var Ciceros strategi til at "[...] counter what was probably a selection of Antony's allegations with a combination of

---

⁴⁴³ Cic. Att. 16.9, 16.11.6, 16.14.1 & 16.15.3 - Lintott 2008, 384; van der Blom 2003, 307-308

⁴⁴⁴ Lintott 2008, 384

⁴⁴⁵ Cic. Att. 16.14.1

⁴⁴⁶ Cic. Att. 16.15.3

⁴⁴⁷ Cic. Att. 16.15.5-6 – Lintott 2008, 385

⁴⁴⁸ Manuwald 2007, 20-21

⁴⁴⁹ Cic. Att. 15.13.1 & 15.13a.4

⁴⁵⁰ van der Blom 2003, 302; van der Blom 2014, 45

⁴⁵¹ Hall 2002, 275; Lintott 2008, 382

⁴⁵² Hall 2002, 288; Lintott 2008, 382

⁴⁵³ Mouritzen 2013, 67

logical arguments, impassioned outbursts, and, most important here, with full-blown invective".⁴⁵⁴ Ciceros anden Filippiske Tale kan derfor karakteriseres som et forsøg på at ødelægge en anden persons omdømme.⁴⁵⁵

Starten på talen indikerer, at Cicero identificerede sig selv med Republikken: "[...] *I ascribed the fact that in these twenty years there was never an enemy of the Republic who did not at the same time declare war on me too [...]*".⁴⁵⁶ Det tyder altså på, at Cicero identificerede sig med den gode borger, som han samtidig var i gang med at beskrive i *De Officiis*, men som han også havde beskrevet tidligere i *De Re Publica* og *De Legibus*, som beskrevet i afsnit 4.4. Samtidig må han også have anset sig selv, som en af de vigtigste personer for bevarelsen af Republikken,⁴⁵⁷ og hermed anklage Antonius handlinger som et angreb herpå. Den næste del af talen forholder sig til nogle af de angreb, som Antonius havde kommet med den 19. september 44. Således beskyldes Cicero for at have udøvet unødvendig vold ved Catilinaopstanden. Derudover skulle han have startet plottene på Clodius og Caesar. Ydermere forekom en meget voldsom beskyldning om, at han skulle have startet borgerkrigen mellem Caesar og Pompeius.⁴⁵⁸ Alt sammen forsvarede Cicero sig imod, og dette ville heller ikke stemme overens med, hvordan Cicero selv så sig som fredsmager mellem Caesar og Pompeius, som det er beskrevet i afsnit 4.5.3. Ydermere vil opstarten af to plot betyde, at Cicero skulle have ønsket at udøve vold, hvilket han var imod, jævnfør afsnit 4.5.1. Medmindre Cicero naturligvis havde anset plottene som et nødtilfælde, hvor loven ikke var tilstrækkelig. Dette kan der argumenteres for i tilfældet med Caesar, da han støttede konspiratorerne, der jo havde brugt vold for at fjerne en tyrant. Desuden anså Cicero det som en hyldest, at Antonius anklagede ham for at være en del af mordet.⁴⁵⁹

Et af de næste punkter i talen var Ciceros nedgørelse af Antonius person og vigtighed. Dette kommer til udtryk flere gange og blandt andet via *exempla* således:

"[...] just as the cause of trees and shrubs is in their seeds, so you were the seed of this most lamentable war. You grieve gentlemen, over the slaughter of three Roman armies;

---

⁴⁵⁴ van der Blom 2014, 45

⁴⁵⁵ van der Blom 2014, 38

⁴⁵⁶ Cic. *Phil.* 2.1

⁴⁵⁷ Hall 2013, 224

⁴⁵⁸ Cic. *Phil.* 2.16-18, 2.21-22, 2.23-24 & 2.25-28

⁴⁵⁹ Cic. *Phil.* 2.25 & 2.32-33

the slaughterer was Antonius. You mourn the loss of our most illustrious fellow countrymen; Antonius robbed you of them too. The authority of this body was shattered; Antonius shattered it. In short, all calamities that we have seen since that time – and what calamity have we not seen? – if we reckon correctly, we shall put it down to one man, Antonius. As Helen was to the Trojans, so this fellow was to the Republic, the cause of war, the cause of ruinous destruction.”⁴⁶⁰

Dette angreb kom i kølvandet på Antonius beskyldning mod Cicero om at være skyld i borgerkrigen mellem Caesar og Pompeius. Hall bemærker, at Ciceros gentagende tilbagevenden og sammenligninger mellem situationer og anklager, giver dybde og konsistens til nedgørelsen af Antonius. Ved brug af denne teknik, kunne Cicero fjerne Antonius værdighed og overtale lytterne til at gå mod Antonius.⁴⁶¹ Yderligere voldsomme angreb skal ses i den trussel, Cicero gav Antonius efter anklagen om at være en del af konspirationen mod Caesar. Her gjorde Cicero det klart, at Antonius ikke ville have været i live, hvis Cicero havde været en del af konspirationen: “[...] *if the pen had been mine, as it is alleged, believe me, I would have finished the whole play, not just one act*”.⁴⁶² Det må antydes her, at Cicero gik imod sin egen overbevisning om vold, da mordet på Caesar var et tyranomord, men et mord på Antonius ville ikke have været retfærdigt.⁴⁶³ Sidst i talen angribes Antonius med, hvad der må karakteriseres som den voldsomste trussel. Cicero sammenlignede Caesars handlinger med Antonius, og at disse uden tvivl ville få samme udfald.⁴⁶⁴ Lintott argumenterer for, at Cicero vidste, at Antonius ikke ville lytte til dette, og derfor var det en advarsel, snarere end et forsøg på at overtale Antonius. Derfor rådede Cicero herigennem Antonius modstandere til at sende Antonius samme vej, som konspiratorerne havde sendt Caesar.⁴⁶⁵ Det fremgår altså, at Cicero allerede må have anset Antonius som *hostis*, en fjende af staten, der skulle elimineres. Det var dog ikke noget Cicero kunne ytre sig om, da han endnu ikke besad ressourcerne til at angribe Antonius, og derfor pointerer van der Blom, at termen *hostis*, altså ikke er nævnt i den

---

⁴⁶⁰ Cic. *Phil.* 2.55

⁴⁶¹ Hall 2002, 288-289

⁴⁶² Cic. *Phil.* 2.34

⁴⁶³ Plut. *Brut.* 18.4

⁴⁶⁴ Cic. *Phil.* 2.116-118

⁴⁶⁵ Lintott 2008, 382

anden Filippiske Tale.⁴⁶⁶ Dette var dog en term som Cicero gentagende gange benyttede sig af i de fremtidige taler.⁴⁶⁷

7.3.3 Opsummering

Det er tydeligt, at Cicero i månederne efter den første Filippiske Tale, havde positioneret sig væk fra den politiske scene igen. En af grundene til, at Cicero valgte at komme tilbage, må ses i lyset af den magtkamp, der var mellem Antonius og Octavian. Her havde Cicero opfattelsen af at kunne influere Octavian, som han dog i starten afviste. Ydermere viser den anden Filippiske Tale, at Cicero i denne tid for alvor fordømte Antonius person og handlinger. Talen kan dog ikke tydeliggøre Ciceros politiske position, ikke før den blev sendt i cirkulation. Derudover synes talen at vise Cicero i en anden karakter, end hvordan afsnit 4.1, beskriver hans karakter før mordet på Caesar. Den Cicero, der kommer frem i den anden Filippiske Tale, synes at afstå fra overbevisningen af brugen af vold. Samtidig indtog Cicero her en position, som direkte ønskede at bekæmpe Antonius, hvilket står i kontrast til hans opfattelse af sig selv som fredsmager.

7.4 Den tredje og fjerde Filippiske Tale

Indtil slutningen af november 44 har der været rig mulighed for at få en indsigt i Ciceros egentlige tanker om sine handlinger, gennem brevudvekslingerne til Atticus. Som det er beskrevet i afsnit 4.2, så argumenteres det for, at Ciceros breve kunne indeholde hans mere oprigtige opfattelse af tingene. Om ikke andet brevene til Atticus.⁴⁶⁸ Disse stoppede i slutningen af november 44, og det vides ikke hvorfor, men den kommende støtte Cicero gav til Octavian, kan altså ikke beskrives gennem brevudvekslingen til Atticus, som mange af Ciceros tidligere handlinger kunne.⁴⁶⁹ Intet desto mindre begyndte Cicero at støtte Octavian fra den tredje Filippiske Tale, og så positivt på Octavians indsats mod Antonius og lovpriste den militære magt, som Octavian havde bag sig.⁴⁷⁰ Plutark berettede om, at det var ud fra et personligt had til Antonius, at Cicero valgte at støtte Octavian.⁴⁷¹ Udover de politiske kvaler, som Cicero havde anklaget Antonius for, kunne der også

---

⁴⁶⁶ van der Blom 2003, 303

⁴⁶⁷ Hall 2002, 286

⁴⁶⁸ Lintott 2008, 386

⁴⁶⁹ Lintott 2008, 385; van der Blom 2003, 308

⁴⁷⁰ Cic. *Phil.* 3.3-5

⁴⁷¹ Plut. *Ant.* 16.3, *Brut.* 22.4 & *Cic.* 45.1

være noget personligt bag støtten til Octavian, der altså kunne modstå Antonius position.⁴⁷² Octavian kunne altså, gennem sin militære position, bruges som den ressource, som Cicero havde manglet til at bekæmpe Antonius.⁴⁷³ Herigennem forsøgte Cicero at tale konspiratorernes sag for Octavian og derigennem sikre konspiratorerne via Octavians had til Antonius.⁴⁷⁴ Ramsey og Manuwald argumenterer for, at Cicero kunne sikre Republikken og konspiratorerne ved at influere Octavian. Ligeledes pointeres det, som også tidligere beskrevet, at Octavian samtidig var det mindre onde af Antonius og Octavian.⁴⁷⁵ Endvidere må Cicero have været bekendt med risikoen ved at samarbejde med Octavian, men van der Blom beskriver, at situationen nu tillod, at Cicero endelig fik mulighed for at få politisk indflydelse igen.⁴⁷⁶ Brevudveksling mellem Cicero og M. Brutus, og et brev mellem Atticus og M. Brutus, giver udtryk for M. Brutus negative holdning til Ciceros forhold til Octavian. For M. Brutus var det uacceptabelt at støtte Octavian, og han anså det som blot at udskifte en despot med en anden.⁴⁷⁷

Op til den tredje tale havde Cicero gjort sin utilfredshed med Antonius bekendt. Cicero havde dog ikke direkte angrebet Antonius men først søgt hans samarbejde i den første Filippiske Tale, og i den anden Filippiske Tale angrebet Antonius karakter med trusler. Dette skulle blive mere alvorligt fra den tredje Filippiske Tale,⁴⁷⁸ hvor ovenstående belyser dette, grundet Ciceros samarbejde med Octavian. Endnu en faktor for Ciceros mere direkte angreb kunne skyldes, at året lakkede mod enden, og Antonius ikke længere ville sidde som konsul. Derudover havde tidligere situationer vist, at Cicero var udeblevet fra farlige situationer, grundet frygt for egen sikkerhed. Situationen var nu den, at Antonius ikke længere var til stede i Rom og derfor ikke udgjorde en direkte fare for Cicero. Forskellen fra de to første taler til de kommendes mere direkte angreb, kunne henholdsvis skyldes Antonius tilstedeværelse eller mangel på samme.⁴⁷⁹ Ydermere berettede Appian om, at Octavian ville støtte senatet. Problemet for Cicero og konspiratorerne var dog, at Octavian ikke havde planer om, at dette skulle fortsætte, hvilket han dog holdt for sig selv og sine soldater, for at sikre deres

---

⁴⁷² van der Blom 2003, 308-309

⁴⁷³ Cic. *Ad Brut.* 1.15.7 - Hall 2002, 276; Lintott 2008, 388; Ramsey & Manuwald 2009a, xxvi; van der Blom 2003, 308

⁴⁷⁴ Lintott 2008, 388

⁴⁷⁵ Ramsey & Manuwald 2009a, xxvi-xxvii

⁴⁷⁶ van der Blom 2003, 308 & 315

⁴⁷⁷ Cic. *Ad Brut.* 1.4a.2-3, 1.16.1-11 & 1.17.1-7

⁴⁷⁸ Hall 2002, 290

⁴⁷⁹ Ramsey & Manuwald 2009a, xx

støtte:⁴⁸⁰ "[...] he explained to them that the Senate was moved not so much by good-will toward him as by fear of Antony and the want of an army [...] Knowing these facts I falsely pretend to be serving them. Let us not be the first to expose this false pretence".⁴⁸¹ Både Cicero og Octavian havde altså ikke langsigtede planer med deres samarbejde.⁴⁸²

Med Antonius af vejen, og Octavians militære støtte, kunne Cicero nu påbegynde angrebet mod Antonius. Den tredje Filippiske Tale var altså startpunktet for Ciceros forsøg på at få erklæret Antonius *hostis*.⁴⁸³ Talens start viser, hvordan Cicero opfordrede senatet til at handle hurtigt, og det var generelt gennem talerne, at Cicero benyttede sig af kortere sætninger til at understrege, at situationens vigtighed krævede hastige beslutninger.⁴⁸⁴ Cicero anså det som den første dag, at han igen kunne tale frit, og dette ville han udnytte.⁴⁸⁵ Derfor bidrog talen yderligere med at rose Octavians personlige handlinger mod Antonius, og opfordrede senatet til at autorisere Octavians handlinger, og de soldater, som havde valgt at skifte til Octavians side.⁴⁸⁶ Endvidere forsøgte Cicero at overtale senatet til at støtte D. Brutus, som strittede imod Antonius forsøg på at få kontrol over Gallien Cisalpina.⁴⁸⁷ En af de teknikker, Cicero benyttede sig af til at underminere Antonius og overtale senatet til at følge D. Brutus og Octavian, var brugen af *exempla*. Således præsenterede Cicero Antonius som en konge, og at D. Brutus altså handlede som sine forfædre, der netop havde udstødt kongerne.⁴⁸⁸ Cicero fortsatte brugen af *exempla* og forsøgte at påpege, hvordan Antonius havde undertrykt senatets autoritet, hvormed senatet nu skulle gøre ham til *hostis*.⁴⁸⁹ Cicero mente allerede, at der var åben krig, givet ovenstående eksempler, og retfærdiggjorde derigennem sin anmodning om *hostis*-erklæringen.⁴⁹⁰ Antonius opførte sig, ifølge Cicero, ligeledes ikke som en konsul, og Cicero kom med flere eksempler på, hvor og hvorfor dette var tilfældet:

---

⁴⁸⁰ App. B.Civ. 3.47-48

⁴⁸¹ App. B.Civ. 3.48

⁴⁸² Ramsey & Manuwald 2009a, xxviii

⁴⁸³ Lintott 2008, 386-387; Ramsey & Manuwald 2009a, xx-xxi

⁴⁸⁴ Cic. Phil. 3.1-2 - Hall 2002, 299

⁴⁸⁵ Cic. Phil. 3.5, 3.28-29 & 3.33 - Lintott 2008, 387

⁴⁸⁶ Cic. Phil. 3.6-8

⁴⁸⁷ Cic. Phil. 3.8

⁴⁸⁸ Cic. Phil. 3.8-10

⁴⁸⁹ Cic. Phil. 3.14, 3.21

⁴⁹⁰ Lintott 2008, 387

"Indeed, you ought not to have regarded Marcus Antonius as consul after the Feast of Lupercal: on that day, when before the eyes of the Roman people he made a public speech naked, oiled and drunk and tried to place a diadem on his colleague, on that day he not only abdicated the consulship but his personal freedom as well."⁴⁹¹

"Moreover, your decision that a senate cannot be held in safety without a guard also implies that Antonius' crime and audacity is at large even within these walls [...] Antonius judged, not in word but in fact, to be not only not a consul but a public enemy."⁴⁹²

Jævnfør Cicero, kunne Antonius, den siddende konsul, altså ikke betragtes som dette. Antonius skulle i stedet betragtes som *hostis*, ud fra fremstillingen af Antonius, som værende uværdig, og at han ikke agerede ud fra folkets og senatets sikkerhed, men i stedet undertrykte disse og bragte dem i fare.⁴⁹³

Den fjerde Filippiske Tale kan ikke anses som en tale, men som en *contio*, hvor Cicero umiddelbart efter den tredje Filippiske Tale adresserede folket med hensyn til, hvad der var blevet diskuteret i senatet.⁴⁹⁴ Her berettede Cicero om, at Antonius var *hostis*, da D. Brutus og Octavian ellers skulle være det. Det var via senatets støtte af D. Brutus og Octavian, at Antonius burde anses som fjenden, men at dette endnu ikke var en formalitet.⁴⁹⁵ Talen beretter også om ros til D. Brutus og Octavian.⁴⁹⁶ For at understrege støtten til Ciceros tiltag, om at erklære Antonius *hostis*, argumenterer Hall for, at Cicero cirkulerede flere kopier af talen. Dette havde til formål at overbevise folk, der ikke hørte talen om, at der var mange støtter omkring det, Cicero berettede om. Derfor beskriver talen netop også, at Ciceros forslag modtog enorm støtte.⁴⁹⁷ Ydermere kommer det til udtryk, at Cicero ikke anså fred mellem Antonius og Republikken som en mulighed.⁴⁹⁸ Krig fremstod altså uundgåeligt, og Hall argumenterer for, at både Antonius og Cicero i deres politiske ageren kunne fremstå som krigsmagere. Antonius gerninger, efter mordet på Caesar, havde været at sørge for amnesti for

---

⁴⁹¹ Cic. *Phil.* 3.12

⁴⁹² Cic. *Phil.* 3.13-14

⁴⁹³ Cic. *Leg.* 3.8

⁴⁹⁴ Hall 2002, 276-277

⁴⁹⁵ Cic. *Phil.* 4.1-2 & 4.7-8

⁴⁹⁶ Cic. *Phil.* 4.3 & 4.8

⁴⁹⁷ Cic. *Phil.* 4.6-7 & 4.11 - Hall 2002, 277

⁴⁹⁸ Cic. *Phil.* 4.11-12

konspiratorerne og, via sin position som konsul, forsøge at styre Republikken succesfuldt gennem en krise. Derfor var Ciceros angreb på Antonius det, der måtte anses som opfordring til krig. Modsat havde Antonius gerninger efter mordet på Caesar givetvis været præget af situationen, der udstrålede modstand overfor autokratiske tiltag. Antonius senere pres på senatet om, at godkende hans kontrol af hærene i Makedonien og provinsen Gallien Cisalpina, kunne anses som en trussel mod Republikken. Derfor ville Cicero have handlet i et forsøg på at redde Republikken.⁴⁹⁹ Som det blev beskrevet ovenfor i afsnit 7.3.2, kan Ciceros karakter have ændret sig og blevet mere krigerisk og voldelig. At Cicero havde ændret sig, og nu fremstod som en krigsmager,⁵⁰⁰ er Hall ikke ene om at udtrykke, og han pointerer også, hvordan Ciceros tidligere handlinger under Catilinaopstanden var voldelige.⁵⁰¹ Ydermere beskriver Lange, hvordan Cicero var en krigsmager, og hvordan de Filippiske Taler må anses som propaganda. Ciceros overbevisning om, at tingene skulle løses via militær handling, og at der ikke var plads til kompromiser, viser Cicero som en krigsmager.⁵⁰²

7.4.1 Opsummering

Under den tredje og fjerde Filippiske Tale var Cicero endnu engang en del af den politiske scene. Han havde positioneret sig politisk i et samarbejde med Octavian. Begge antog dette som et kortvarigt samarbejde. Der var utilfreds over dette samarbejde blandt konspiratorerne, men det fremgår, at samarbejdet med Octavian gav Cicero ressourcerne til at indtage en politisk rolle, hvori han åbent forsøgte at bekæmpe Antonius. I den tredje og fjerde Filippiske Tale kommer det til udtryk, at Cicero nu havde ændret karakter. Han indtog ikke længere rollen som fredsmager, men snarere krigsmager, og så ikke muligheden for forhandling med Antonius. Ciceros politiske rolle var nu at sikre militær bekæmpelse af Antonius og derigennem sikre konspiratorerne og Republikken. Ydermere fremstår Ciceros indflydelse på Octavian begrænset, da Octavian handlede af egen fri vilje, og jævnfør Appian, havde Octavian ikke fremtidige planer med Cicero. Det fremstår snarere modsat, at Octavian influerede Cicero til at skaffe ham støtten til, at bekæmpe Antonius.

---

⁴⁹⁹ Hall 2013, 225-227

⁵⁰⁰ Manuwald 2015, 14

⁵⁰¹ Hall 2013, 215-216

⁵⁰² Lange U.U. 2019a, 276

7.5 Starten på året 43, og spørgsmålet om en delegation til Antonius

Senatet blev sammenkaldt den første januar 43 af konsulerne Hirtius og Pansa, og mødet strakte sig henover de næste dage.⁵⁰³ Dette var almindelig skik ved et nyt års begyndelse. Mødet havde til formål at gennemgå den politiske situation ved indsættelsen af nye konsulere. Manuwald beskriver imidlertid, at mødets forlængelse er interessant, da dette ville overskride, *dies comitiales*. Dette betegnede dage, hvor senatet ikke kunne samles, medmindre det var i kriseperioder, hvilket synes at understrege situationens alvor.⁵⁰⁴ Dio beskrev imidlertid, hvordan dette kunne være Ciceros fortjeneste, da han ikke kunne tåle kritik og dermed benyttede mødet til at kritisere sine modstandere, hvormed situationen muligvis ikke blev opfattet som en krise: *"So on this occasion, too, he dismissed the consideration of the public interests and set himself to abusing his opponent, with the result that the day was wasted, largely on this account"*.⁵⁰⁵ I afsnit 7.3.2 blev det diskuteret, hvorvidt Cicero identificerede sig med Republikken. På baggrund af dette kunne Cicero have affærdiget de andres forslag og have haft et ensporet synspunkt om, at hans egne forslag havde borgernes interesse først, men de andre senatorer handlede imod dette. En anden grund til, at Dio valgte at berette om Ciceros ageren på denne måde, kunne simpelthen også skyldes Dios ønske om at vise, hvordan en politiker ikke skulle opføre sig. Som det tidligere er beskrevet, var Cicero Dios syndebug på dette punkt. Dio beskrev således yderligere, at Ciceros ageren snarere passede i en retssal end i senatet, da Cicero ikke lod andres holdninger komme frem, men lod sine egne uoverensstemmelser mellem ham og Antonius råde.⁵⁰⁶

Programmet for dagene inkluderede en gennemgang af mødet den 20. december 44 og Ciceros hyldest af Octavians initiativ mod Antonius. Derudover havde det til formål at problematisere situationen i Gallien Cisalpina, hvor Antonius belejrede D. Brutus ved Mutina.⁵⁰⁷ I forbindelse med selvsamme møde, afholdte Cicero sin femte Filippiske Tale, hvori han opfordrede senatet til at handle på baggrund af situationens alvor og kritiserede heri forslaget om at udsende en delegation til Antonius. Hans sjette Filippiske Tale kan ikke defineres som en tale men blev fremført i form af en *contio*, på baggrund af den femte Filippiske Tale. Den syvende til og med niende Filippiske Tale

---

⁵⁰³ App. B.Civ. 3.50; Dio 45.17.1

⁵⁰⁴ Manuwald 2007, 537

⁵⁰⁵ Dio 46.29.1

⁵⁰⁶ Dio 46.1.1-2

⁵⁰⁷ Ramsey og Manuwald 2009a, 241

behandlede ligeledes emnet om delegationen til Antonius, og følgende afsnit vil belyse Ciceros position gennem disse fem taler.

7.5.1 Den femte og sjette Filippiske Tale

I den femte Filippiske Tale argumenterer Hall for, at Cicero forfulgte sin tidligere strategi med at nedgøre Antonius og lovprise tiltag mod ham. Blandt andet D. Brutus og Octavians handlinger.⁵⁰⁸ Cicero havde fortsat med at berette om Antonius ugerninger gennem hans tid som konsul.⁵⁰⁹ Det kommer blandt andet til udtryk ved Ciceros holdning om, at Antonius havde misbrugt Caesars *actas* ved at skabe falske *actas* og tilbyde borgerskab og skatteunddragelse i Caesars navn.⁵¹⁰ Alle lovene burde blive set efter i sømmene, da de ifølge Cicero ikke var gyldige, da Antonius havde fået dem vedtaget gennem brugen af vold.⁵¹¹ Cicero udtalte således: *"If these proceedings are not rescinded by authority of the senate, since we are now in hopes of reestablishing the Republic; no semblance of a free community will be left"*.⁵¹² Hvis ikke Antonius lovændringer blev bortskaffet, var det altså, ifølge Cicero, ikke muligt at genskabe Republikken. Dette kan imidlertid også ses i lyset af Ciceros antydning om, at senatet var blevet presset til at udføre Antonius forslag: *"[...] armed men, bandits cutthroats, were stationed in the sanctuary of Concord. The temple was turned into a jail [...] members of the senate gave their opinions with bandits moving among the senatorial benches"*.⁵¹³ Antonius ageren som konsul havde altså forårsaget, at Cicero og andre ikke havde kunne ytre sig frit og handle i Republikkens interesse.⁵¹⁴ Det kommer til udtryk, at Cicero havde genvundet sin ytringsfrihed fra den 20. december 44, hvor han leverede den tredje og fjerde Filippiske Tale, og nu udnyttede denne til fulde. Dette kommer specielt til udtryk i Ciceros sjette Filippiske Tale, hvor han berettede for senatet, at folket igen var frie.⁵¹⁵

På baggrund af ovenstående udsagn om Antonius misgerninger rettede Cicero sit angreb mod Antonius som *hostis*. Cicero opstillede således to muligheder for senatet. Enten kunne de give

---

⁵⁰⁸ Hall 2002, 276

⁵⁰⁹ Lintott 2008, 389

⁵¹⁰ Cic. *Phil.* 5.7 & 5.11-12

⁵¹¹ Cic. *Phil.* 5.10 & 5.18

⁵¹² Cic. *Phil.* 5.11

⁵¹³ Cic. *Phil.* 5.18

⁵¹⁴ Cic. *Phil.* 5.19

⁵¹⁵ Cic. *Phil.* 6.2

Antonius midlerne til at føre krig mod dem, eller de kunne føre krig mod Antonius.⁵¹⁶ Ydermere benyttede Cicero sig af *exempla*, hvor Antonius blev beskrevet som den værste nogensinde, da han offentligt blev omgået af bevæbnede mænd. Dette havde kongerne og tidligere diktatorer som Sulla ikke gjort.⁵¹⁷ Med dette kan Cicero altså have ønsket at henvise til tidligere situationer, som Republikken netop forsøgte at undgå. Cicero forsøgte, ifølge van der Blom, at styrke sin troværdighed ved brugen af *exempla*, og dette kunne altså være endnu et eksempel herpå.⁵¹⁸ Endvidere kommer det til udtryk, at Cicero ønskede, at senatet skulle forstå Cicerøs tvivl om Antonius intentioner. Antonius havde bragt en hær ind i byen, og hvorfor skulle han ikke straffe sine modstandere, som han havde straffet de ulydige soldater? Han var og måtte ses som *hostis*, da Cicero mente, at Antonius væbnede og militære ageren krævede dette.⁵¹⁹ Derfor var det uundgåeligt, at dette ikke skulle ende i krig, og Cicero anså det som den eneste udvej at gå i krig mod Antonius.⁵²⁰ Cicero ønskede, at der blev erklæret undtagelsestilstand i form af *tumultus*, og at konsulerne fik afgørende magt, *senatus consultum ultimum*, til at træffe afgørende beslutninger.⁵²¹ Det kommer umiddelbart til udtryk, at Cicero ikke ønskede, at folket skulle ændre holdning til sagen ved yderligere eftertanke, og dermed opfordrede han gentagende gange til at handle i hast.⁵²²

Da Cicero anså krigen som uundgåelig, talte han derfor også imod den delegation, som senatet havde foreslået at sende afsted til Antonius. Til dette benyttede han endnu engang *exempla* og sammenlignede Antonius med en af Romerrigets tidligere store fjender, **Hannibal Barca** (247-183): *"Was not the entire march of the Antonii a series of acts of depopulation, devastation, massacre and pillaging? Hannibal did not behave so [...]"*.⁵²³ For at gøre Antonius ageren værre, skildres Hannibal som det mindre onde af de to. Ydermere synes det, at Cicero påpegede, at senatet indirekte sendte en krigserklæring til Antonius, hvilken de endnu ikke have gjort *hostis*. Tidligere havde man sendt en delegation til Hannibal, der var en fjende, nu sendte man en til Antonius, som Cicero stillede sig kritisk over for: *"[...] they had been instructed to go on to Carthage if Hannibal refused compliance: where do we instruct our men to go if Antonius refuses? – we are sending to a fellow countryman,*

---

⁵¹⁶ Cic. *Phil.* 5.6

⁵¹⁷ Cic. *Phil.* 5.17

⁵¹⁸ van der Blom U.U. 2019, 177

⁵¹⁹ Cic. *Phil.* 5.21-22

⁵²⁰ Cic. *Phil.* 5.2, 5.26, 5.31 & 5.33-34

⁵²¹ Cic. *Phil.* 5.31 & 5.34

⁵²² Cic. *Phil.* 5.1, 5.31, 5.34 & 5.53

⁵²³ Cic. *Phil.* 5.25

to ask him not to attack an imperator and colony of the Roman people".⁵²⁴ Ergo måtte dette anses som en borgerkrig, da Antonius handlede mod D. Brutus, folket og senatet. Ved at angribe Mutina, kunne Antonius lige så vel have angrebet Rom.⁵²⁵ Ved at antyde, at dette var en borgerkrig, og ved at bruge *exempla* til at sammenligne Antonius handlinger med den tidligere frygtede fjende Hannibals, kunne Cicero styrke sine egne udsagn, og skabe frygt for en eventuel borgerkrig. Ifølge van der Blom, benyttede Cicero hyppigt termen borgerkrig som skræmmeeksempel til at opnå egne og Republikkens interesser.⁵²⁶ For at vende tilbage til Ciceros modstand mod delegationen, anså Cicero det som spild af tid, tegn på frygt, vanvid og med manglende effekt, da Antonius ikke ville adlyde.⁵²⁷ Ydermere kommer det til udtryk, at Cicero stillede spørgsmålstejn ved senatets ære, da de tidligere havde anerkendt de gerninger, som D. Brutus, Octavian og soldaterne havde udført mod Antonius. Hvis senatet nu sendte en delegation til Antonius, ville dette være at underminere disse tiltag, men hvis de ærede dem, ville det så ikke betyde, at Antonius var *hostis*?⁵²⁸ Derfor opfordrede Cicero i stedet til yderligere at hædre soldater, der skulle forlade Antonius inden februar 43, og fortsatte med at berette om hædringer til de folk, samt soldater, der allerede havde modsat sig Antonius.⁵²⁹ Heriblandt D. Brutus, der kæmpede imod Antonius i Gallien Cisalpina, og legionerne, der havde forladt Antonius.⁵³⁰ Ydermere ønskede Cicero, at senatet skulle hædre Lepidus.⁵³¹ Forslaget om at hædre Lepidus kunne skyldes Ciceros forsøg på at opretholde et godt forhold til diverse generaler og sikre sig militær støtte, som det tidligere er beskrevet. Ydermere kunne Lepidus være en potentiel fare for Ciceros sag, hvis Lepidus ønskede at tilslutte sig Antonius. Disse to havde i dagene efter mordet på Caesar diskuteret hændelsen og efterfølgende ytret sig til folket, hvorefter Lepidus havde forladt Rom. Derfor ville det være essentielt for Cicero at sikre sig Lepidus støtte fremfor, at denne gik til Antonius. Det synes derfor, at Cicero prøvede at smigre Lepidus med hæder, hvilket også kommer til udtryk overfor legionerne, der havde forladt Antonius, så disse eventuelt kunne sikres til Republikkens sag: "[...] *to those wonderful and divine legions [...]*".⁵³² Der er altså

---

⁵²⁴ Cic. *Phil.* 5.27

⁵²⁵ Cic. *Phil.* 5.27

⁵²⁶ van der Blom U.U. 2019, 171 & 199

⁵²⁷ Cic. *Phil.* 5.3, 5.25-26 & 5.29-31

⁵²⁸ Cic. *Phil.* 5.4-5

⁵²⁹ Cic. *Phil.* 5.34

⁵³⁰ Cic. *Phil.* 5.35-37 & 5.53

⁵³¹ Cic. *Phil.* 5.38-41

⁵³² Cic. *Phil.* 5.28

ikke mangel på superlativerne, hvilket heller ikke var tilfældet ved den hyldest, Cicero gav til Octavian. Octavian og hans handlinger blev beskrevet som guddommelige, da de havde sikret senatet mod Antonius.⁵³³ Derfor foreslog Cicero også en hyldest af Octavian og ønskede at fremskynde Octavians mulighed for at få politisk indflydelse som proprætor.⁵³⁴ Octavians alder gjorde, at denne politiske status ikke var mulig, hvormed Cicero fortsatte talen med retfærdiggøre en undtagelse i Octavians tilfælde.⁵³⁵ Det kommer nemlig til udtryk, at Cicero kunne influere den unge Octavian, da han havde handlet på baggrund af Ciceros autoritet og råd, og Cicero påstod, at han kendte til Octavians tanker og intentioner.⁵³⁶ Derfor påstod Cicero også, at han vidste, at Octavian ville handle i Republikkens hensigt og ikke hænge sig i fortiden, hvilket Cicero begrundede med, at Octavian havde forlagt alle uoverensstemmelser med konspiratoren D. Brutus og dermed handlede for Republikkens bedste.⁵³⁷ Ydermere påstod Cicero, at Octavian herigennem havde opnået, hvad der svarede til oprigtig hæder, og derfor ville han ikke vende sig mod andre forestillinger. Dette stemmer overens med de tanker, Cicero havde gjort sig herom i *De Officiis*, hvor han beskrev, at oprigtig hæder stikker dybt og falske forestillinger ikke ville kunne vare ved.⁵³⁸

Senatet kom til enighed om at sende delegationen afsted til Antonius, hvormed Ciceros ønske om direkte handling og krig altså blev affærdiget.⁵³⁹ På baggrund af dette leverede Cicero den fjerde januar 43 den sjette Filippiske Tale ved en *contio* til folket. Cicero udtrykte her sin utilfredshed med delegationen men berettede, at denne kun kunne anses som en indirekte krigserklæring, da han ikke mente, at Antonius ville gå med til nogle forslag fra delegationen.⁵⁴⁰ Det synes, at Cicero lod folket forstå, at han havde erfaringen til at kunne forudsige dette: "[...] *I have been waging war against treacherous citizens for twenty years*".⁵⁴¹ Dette er modsigende i forhold til Ciceros postulat om, at han altid havde været fortaler for fred, undtagen i dette tilfælde. Endvidere gjorde Cicero det klart, at han kun så krig som en udvej, og identificerede sig med folket og Republikken, ved at bede om deres støtte til, at han skulle redde Republikken på ny.⁵⁴² Dette kommer også til udtryk ved: "[...]

---

⁵³³ Cic. *Phil.* 5.42-43

⁵³⁴ Cic. *Phil.* 5.42-46

⁵³⁵ Cic. *Phil.* 5.47-48

⁵³⁶ Cic. *Phil.* 5.23 & 5.50

⁵³⁷ Cic. *Phil.* 5.51

⁵³⁸ Cic. *Off.* 2.43 & *Phil.* 5.49

⁵³⁹ App. *B.Civ.* 3.61; Dio 46.29.4 - Manuwald 2007, 24

⁵⁴⁰ Cic. *Phil.* 6.4-5 & 6.9

⁵⁴¹ Cic. *Phil.* 6.17

⁵⁴² Cic. *Phil.* 6.2

let us get back to our cause and our war".⁵⁴³ Ydermere tyder det også på, at Cicero lod det nedskrevne eksemplar af talen bevidne, hvor mange fremmødte støtter, der var til hans sag mod Antonius.⁵⁴⁴ Talen udtrykker altså, ligesom den femte Filippiske Tale, at Cicero ikke ønskede at udskyde handling mod Antonius, men at dette skulle ske omgående.⁵⁴⁵

7.5.2 Den syvende Filippiske Tale

Op til den syvende Filippiske Tale opstod der rygter om Antonius svar på delegationen.⁵⁴⁶ Appian berettede yderligere om, at Cicero med vilje skulle have forfalsket information i brevet, som delegationen skulle overlevere til Antonius.⁵⁴⁷ Derudover blev Cicero anklaget for at være fast besluttet på krig, da Antonius parter havde søgt fred.⁵⁴⁸ Manuwald argumenterer for, at den syvende Filippiske Tale søgte at forklare og retfærdiggøre Ciceros position.⁵⁴⁹ Derfor fremgår det også af denne tale, at Cicero netop retfærdiggjorde sine udmeldinger, og samtidig nedgjorde han Antonius og hans brødre, der ikke kunne stoles på. Dette blev blandt andet udtrykt således: "[...] *he slaughtered a comrade, what will he do to an enemy, if given the chance?*".⁵⁵⁰ Ved at skabe mistillid til Antonius og hans brødre, kunne Cicero forsvare sit ønske om krig, da dette ville medføre fred efterfølgende.⁵⁵¹ At Cicero ønskede krig stemmer overens med hans forklaring i *De Officiis*, hvor krig kun var tilladt, hvis en diskussion ikke kunne løse problemet.⁵⁵² Freden var ikke mulig, da den var uhæderlig, farlig og umulig.⁵⁵³ Den var uhæderlig, da senatet, ifølge Cicero, tidligere havde erklæret Antonius *hostis*. Ikke officielt, men gennem deres handlinger ved at ære de handlinger, der var gjort mod Antonius, og modstanden mod Antonius gerninger som konsul.⁵⁵⁴ Det var farligt at søge fred med Antonius, da han og hans brødre ikke var til at stole på, som det er beskrevet ovenfor. Derudover ville Antonius kunne agere som samlingspunkt for utilfredse borgere.⁵⁵⁵ Det sidste punkt

---

⁵⁴³ Cic. *Phil.* 6.15

⁵⁴⁴ Cic. *Phil.* 6.18

⁵⁴⁵ Cic. *Phil.* 6.2, 6.5, 6.7, 6.9 & 6.19

⁵⁴⁶ Cic. *Phil.* 7.2

⁵⁴⁷ App. *B.Civ.* 3.61

⁵⁴⁸ Cic. *Phil.* 7.3

⁵⁴⁹ Manuwald 2007, 820

⁵⁵⁰ Cic. *Phil.* 7.18

⁵⁵¹ Cic. *Phil.* 7.8-9 & 7.19

⁵⁵² Cic. *Off.* 1.34-35

⁵⁵³ Cic. *Phil.* 7.9

⁵⁵⁴ Cic. *Phil.* 7.9-15

⁵⁵⁵ Cic. *Phil.* 7.18

om, at Cicero mente, det var umuligt, skulle ses i lyset af, at det had, der var opbygget gennem hændelserne, ikke ville kunne overskygges af en fred og dermed havde potentiale til at starte endnu en borgerkrig. Derfor opfordrede Cicero senatet til ikke at miste en længerevarende fred i håbet om at opnå en øjeblikkelig fred.⁵⁵⁶ Via denne tale gør Cicero det altså selv klart, at han var modstander af fred, hvilket også har været tydeligt i de tidligere taler. I denne erklæres det blot direkte.⁵⁵⁷

Udover at tale imod fred, og fortsætte sit ønske om krigsføring, fortsatte Cicero med at lovprise de personer, der kunne hjælpe med at styrke hans egen politiske position. Heriblandt den nye konsul Pansa, som Cicero indirekte opfordrede til krig og udtrykte, at han derigennem kunne redde Republikken for altid.⁵⁵⁸ Dette tyder også på, at Cicero ikke opstillede noget direkte politisk tiltag i denne tale. Derimod giver talen et indblik i Ciceros generelle politiske holdning til Antonius.⁵⁵⁹

7.5.3 Antonius svar på delegationen og Ciceros ottende og niende Filippiske Tale

Mens senatet ventede på svar fra delegationen, synes det, at Cicero fortsatte med at søge støtte til sin sag og styrke sin politiske position. Som tidligere beskrevet søgte Cicero støtte hos generaler og andre fremtrædende aktører. Denne fremgangsmetode fortsatte Cicero med, hvilket ses ud fra hans brevudveksling med Lucius Munatius **Plancus** (87-15), der var hærfører.⁵⁶⁰ Her hyldede han Plancus og søgte hans støtte, hvormed han samtidigt advarede mod folkets fjendtlige indstilling til Antonius. Det kan antages, at Cicero forsøgte at advare Plancus mod at støtte Antonius. Herudover beskriver hans brevudvekslinger med D. Brutus og Quintus **Cornificus** (?-42), at situationen i Rom var anspændt efter afsendelsen af delegationen til Antonius.⁵⁶¹ Selvom situationen var anspændt i Rom, forsikrede Cicero i brevet til D. Brutus, at han besad folkets støtte til at fjerne endnu en tyran.⁵⁶²

Da delegationen til Antonius vendte tilbage i starten af februar 43, var det med modkrav fra Antonius. Disse var til stor utilfredshed for Cicero, der ikke mente, at modkrav kunne finde sted. Derfor berettede han, at Antonius tilbud om at nedlægge våben og trække sig fra Gallien Cisalpina, for at blive en almindelig borger var tilfredsstillende. Men Antonius krav om, at soldaterne skulle

---

⁵⁵⁶ Cic. *Phil.* 7.21 & 7.25

⁵⁵⁷ Manuwald 2007, 821

⁵⁵⁸ Cic. *Phil.* 7.5-7 & 7.27

⁵⁵⁹ Manuwald 2007, 821

⁵⁶⁰ Cic. *Fam.* 10.5.1-3

⁵⁶¹ Cic. *Fam.* 11.8.1 & 12.24.2

⁵⁶² Cic. *Fam.* 11.8.1

belønnes for deres tjeneste, var urimelig, og det samme var Antonius krav om, at hans gerninger som konsul blev anerkendt. Dette var uacceptabelt for Cicero, da det betød, at Antonius beholdt en stærk position, men Cicero ville godkende Antonius soldaters sikkerhed, hvis de forlod Antonius inden den 15. marts 43.⁵⁶³

Udover Ciceros utilfredshed med Antonius modkrav havde senatet ligeledes reageret. Ramsey og Manuwald beretter om tre forslag. Ciceros forslag var en krigserklæring og Antonius som *hostis*, og det andet, et forslag om endnu en delegation til Antonius med fredsforslag. Det sidste forslag blev vedtaget og var et kompromis mellem de to holdninger, og en erklæring af *tumultus* fremfor krig.⁵⁶⁴ Da Ciceros ønske havde været en officiel krigserklæring, var den ottende Filippiske Tale et modsvar til de to andre forslag. Forslaget om at sende endnu en delegation blev nedgjort på baggrund af, at Antonius havde fortsat sine angreb, trods den første delegations tilstedeværelse. Derudover havde en delegation det formål, at man kunne acceptere krav eller modsætte sig dem med konsekvensen krig. At sende endnu en delegation, var derfor blot endnu en udskydelse af det uundgåelige, da der allerede var krig.⁵⁶⁵ Det fremstår altså, at Cicero igen kaldte på direkte handling. Hvad angik forslaget om at erklære *tumultus* fremfor krig, antydede Cicero, at *tumultus* var værre end krig. Krig kunne føres uden for landets grænser og uden at udsætte folket for fare, det kunne *tumultus* ikke, da det skulle føres i landet.⁵⁶⁶ Cicero fortsatte med, at situationen ikke kaldte på mundhuggeri over, om fejden skulle beskrives som krig eller *tumultus*, da D. Brutus var belejret, og det krævede handling.⁵⁶⁷ At pointere, at der allerede eksisterede krig, var en fortsat tilgang fra Cicero, hvor han beskrev, hvordan Antonius og Hirtius havde kæmpet, og han betegnede denne krig som den femte borgerkrig, han nu oplevede:⁵⁶⁸ *"The fifth civil war is now being fought – and they all occurred in my lifetime [...]"*.⁵⁶⁹ Ved at benytte termen borgerkrig, og tale om sin egen erfaring med borgerkrig, argumenterer van der Blom for, at Cicero benyttede sig af en strategi til at skabe troværdighed til sin sag. Erfaringen gav troværdigheden, og termen borgerkrig gav et politisk våben til at skabe støtte gennem *exempla* om rædsel fra tidligere borgerkrige.⁵⁷⁰ Ved at skabe troværdighed gennem

---

⁵⁶³ Cic. *Phil.* 8.25-28 & 8.32-33

⁵⁶⁴ Ramsey & Manuwald 2009b, 30-31

⁵⁶⁵ Cic. *Phil.* 8.17 & 8.20-24

⁵⁶⁶ Cic. *Phil.* 8.2-4

⁵⁶⁷ Cic. *Phil.* 8.5

⁵⁶⁸ Cic. *Phil.* 8.6-8

⁵⁶⁹ Cic. *Phil.* 8.8

⁵⁷⁰ van der Blom U.U. 2019, 183 & 196

erfaring kunne Cicero bruge dette til begrundelse, som vidensgrundlag for, hvad der ville ske, hvis Antonius endte som sejrherre. Det ville ende med slaveri og tyranni, hvilket de i senatet netop kæmpede for at undgå, og hermed skulle de søge alle metoder, der kunne undgå, at en enkelt mand kunne besidde privilegier til at udstøde goder og garantier på egen hånd.⁵⁷¹

Efter den ottende tale havde Pansa kaldt til endnu et senatsmøde for at diskutere følgerne af Servius Sulpicius **Rufus** (106-43) død. Rufus var en af de deltagende i delegationen til Antonius og var død undervejs på grund af dårligt helbred.⁵⁷² Cicero benyttede sig af alle muligheder for at angribe Antonius, og Rufus død blev endnu en, hvorpå Cicero leverede sin niende Filippiske Tale. I denne tale var der endnu engang ikke noget direkte politisk motiv, men han lovpriste Rufus ageren, og det, at han trodsede alle faresignaler for at tjene Republikken.⁵⁷³ Dette var ikke nok for Cicero, men han anklagede Antonius og senatet for at have dræbt Rufus, da Antonius var årsagen til, at Rufus skulle sendes afsted, og senatet havde udsendt delegationen. Derfor var det på sin plads, at senatet nu hævnede Rufus.⁵⁷⁴ Det vurderes, at Cicero overdrev følgerne af Rufus død, og prøvede at sætte Antonius i et endnu dårligere lys. Cicero havde hidtil forsøgt at gøre Antonius *hostis*, men van der Blom argumenterer for, at Cicero brugte overdrivelsesretorik til yderligere at umenneskeliggøre Antonius.⁵⁷⁵ Ydermere beskriver Hall, hvordan Ciceros retorik bøjede sandheden og fik den til at passe til hans politiske formål.⁵⁷⁶ Den niende Filippiske Tale blev altså leveret til et senatsmøde, der intet havde med Antonius at gøre, men alligevel formåede Cicero at angribe Antonius. Dette tydeliggør, hvordan Cicero benyttede alle muligheder til at skildre Antonius negativt og skaffe støtte mod Antonius.

7.5.4 Opsummering

I den femte og sjette Filippiske Tale fremgår det, at Cicero fortsatte sin offensiv mod Antonius, hvor han modsatte sig senatets forslag om en delegation til Antonius. Hvis en delegation blev vedtaget, ville det fra Ciceros synspunkt være det samme som at underminere de tidligere handlinger mod Antonius, der var blevet hædret af senatet. Da senatet tidligere havde givet denne hæder, krævede

---

⁵⁷¹ Cic. *Phil.* 8.9-10 & 8.12-13

⁵⁷² Cic. *Phil.* 9.6

⁵⁷³ Cic. *Phil.* 9.6, 9.8-11 & 9.15-16

⁵⁷⁴ Cic. *Phil.* 9.7-8, 9.10 & 9.15

⁵⁷⁵ van der Blom U.U. 2019, 176

⁵⁷⁶ Hall 2013, 225

Cicero, at Antonius blev erklæret *hostis*, og Cicero fortsatte med at foreslå hædringer til Antonius modstandere. Ydermere kommer det til udtryk, at Cicero troede fuldt og fast på Octavian, og troede på, at han kunne influere ham, samt påstod, at han allerede havde gjort dette. Dermed forsøgte Cicero at fremskynde Octavians politiske muligheder, så Ciceros egen politiske position kunne blive stærkere herigennem. Ifølge Cicero, var krig uundgåeligt, og Cicero fortsatte altså sin mere krigsorienterede tilgang. Dette kommer også til udtryk i den syvende Filippiske Tale, hvor Cicero direkte bekendtgjorde sit ønske om at bekriige Antonius, fremfor at søge fred.

Ciceros Filippiske Taler fra tale fem til ni synes at have til formål at problematisere situationen i Gallien Cisalpina. I lyset af de to nye konsulere, Hirtius og Pansa, tiltræden, havde Cicero med sin femte Filippiske Tale endnu engang fortsat angrebet på Antonius og sit forsøg på at føre krig mod ham, samt gøre ham til *hostis*. Endvidere fremstår det, at Cicero stadig besad en mere krigerisk karakter end tidligere, da han fortsat gennem disse fem taler ikke anså fred med Antonius som en mulighed. For at sikre sin politiske position fortsatte Cicero sin lovprisning af centrale aktører gennem talerne. Heriblandt de nye konsulere, men det fremgår også, at Cicero interagerede med andre centrale aktører, der kunne sikre Cicero den fornødne militære støtte.

Hvad der dog overskygger alt andet igennem disse fem taler, var, at Ciceros gentagende forsøg på at få gennemtrumfet en officiel krigserklæring og gjort Antonius *hostis*, mislykkedes. Hvad Cicero dog formåede, var at skabe støtte til konspiratorerne og få sikret hæder til de tiltag, der var blevet gjort mod Antonius ageren. Derudover tydeliggør talerne og perioden også, at Cicero havde fuld tiltro til Octavian og hans gøren, der må stå i kontrast til tidligere skeptiske udsagn om Octavian. Cicero må derfor også have troet på, at Octavian var influeret af Ciceros politiske ønsker.

7.6 De østlige provinser og slaget ved Mutina

I februar 43 var senatets fokus flyttet til de østlige provinser, og ligeledes var Ciceros.⁵⁷⁷ Konspiratorerne Cassius og M. Brutus havde tidligere forladt Italien og var draget til de østlige provinser, og det var gennem disse to mænd, at Cicero forsøgte at skaffe sig mere magt i den tiende og ellefte Filippiske Tale. Situationen var den, at M. Brutus havde oprustet en hær på eget initiativ i Makedonien og ligeledes på eget initiativ, havde han fanget Antonius bror, G. Antonius.⁵⁷⁸ Lintott

---

⁵⁷⁷ Hall 2002, 277

⁵⁷⁸ App. *B.Civ.* 3.26 & 3.79; Cic. *Fam.* 12.5.1; Plut. *Brut.* 25.1-6 & 26.1-6

og Mitchell beskriver, at M. Brutus succes i Makedonien var vand på møllen for Ciceros politiske position.⁵⁷⁹ Den tiende Filippiske Tale havde fokus på at sikre M. Brutus position i Makedonien, ligeså vel som den ellefte Filippiske Tale havde fokus på at give Cassius militær magt i Syrien. Situationen var den, at Publius Cornelius **Dolabella** (85-43) havde tortureret og dræbt konspiratoren Trebonius, hvormed Dolabella var blevet erklæret *hostis*.⁵⁸⁰ Derfor omhandlede den ellefte Filippiske Tale spørgsmålet om, hvordan senatet skulle håndtere Dolabella, og hvem, der skulle tage over i hans provins i Syrien.⁵⁸¹

7.6.1 Den tiende, ellefte og tolvte Filippiske Tale

Det der er centralt i den tiende og ellefte Filippiske Tale, var forsøget på at lovprise Cassius og M. Brutus og forsøget på at sikre dem stærke militære positioner, hvilket kunne sikre Ciceros politiske position.⁵⁸² I den tiende Filippiske Tale foreslog Cicero derfor, at M. Brutus skulle have kontrollen over hæren i Makedonien og Grækenland, og at hans handlinger mod G. Antonius blev anerkendt.⁵⁸³ Dette lykkedes Cicero med at få vedkendt.⁵⁸⁴ Denne anerkendelse var naturligvis ikke positiv i Antonius støtters øjne,⁵⁸⁵ og derudover havde Cicero også mødt modstand i hyldesten af konspiratorerne og de veteranske soldater, der var med til at kæmpe mod Antonius. Lintott argumenterer dermed for, at den tiende og ellefte Filippiske Tale var et tegn på krise, hvor Cicero forsøgte at skabe en fælles front mod Antonius ved at overbevise senatet om, at konspiratorerne, Octavian og veteranerne sagtens kunne samarbejde.⁵⁸⁶ Dette kommer blandt andet til udtryk ved beskrivelsen af veteranernes kamp om at befri D. Brutus: *"Why would those who want Decimus Brutus saved by every means be suspicious of Marcus Brutus' army?"*.⁵⁸⁷ Det er det samme perspektiv, som Cicero beskrev i den ellefte Filippiske Tale, blot med Cassius i stedet for M. Brutus.⁵⁸⁸ Det er ud fra Ciceros taleevner, at han skulle forsøge at skabe overbevisningen om en

---

⁵⁷⁹ Lintott 2008, 395; Mitchell 1991, 313

⁵⁸⁰ App. B.Civ. 3.26; Cic. Phil. 11.15 – Lintott 2008, 396

⁵⁸¹ Cic. Phil. 11.16-25 – Lintott 2008, 396

⁵⁸² Cic. Phil. 10.7-9, 10.11, 10.14, 10.23-24, 11.26 & 11.36

⁵⁸³ Cic. Phil. 10.25-26

⁵⁸⁴ Ramsey & Manuwald 2009b, 96

⁵⁸⁵ Hall 2002, 278

⁵⁸⁶ Cic. Phil. 10.15-19 & 11.37-39 - Lintott 2008, 395-396

⁵⁸⁷ Cic. Phil. 10.16-17

⁵⁸⁸ Cic. Phil. 11.38

forenelighed,⁵⁸⁹ og dermed forsøgte han med sin lovprisning også at nedgøre Antonius og hans støtter, for at sætte disse i kontrast med hinanden. På denne måde kunne Cicero få lytterne til at støtte op om de positivt stillede karakterer, som Cicero lovpriste.⁵⁹⁰ Manuwald argumenterer for, at den tiende og ellefte Filippiske Tale netop indeholdt dette perspektiv.⁵⁹¹ Dette kommer blandt andet til udtryk i den tiende Filippiske Tale således: "[...] *are you perhaps of the opinion that those who laid a diadem upon a head are to be preserved, while those who abolished the idea of monarchy are to be forsaken?*"⁵⁹² Her opstillede Cicero Antonius som tyran og D. Brutus som bekæmper heraf. Ydermere kommer det til udtryk i den ellefte Filippiske Tale, at Cicero forsøgte at overbevise senatet om, at Antonius var værre end Dolabella, som de allerede havde erklæret *hostis*.⁵⁹³ Et klart eksempel på Ciceros fortsatte ønske om, at Antonius skulle erklæres *hostis*, og et forsøg på at gøre dette gennem argumentet om, at mindre brutale personer end Antonius allerede var blevet erklæret *hostis*.

Hvor Cicero havde fået medhold i sit forslag om at give M. Brutus kontrollen af Makedonien og Grækenland, havde lyden en anden klang i hans forsøg på at give Cassius kontrollen over Syrien. Appian berettede fejlagtigt, at Cassius var blevet tildelt provinsen på dette tidspunkt, da det først bliver anerkendt på et væsentligt senere tidspunkt.⁵⁹⁴ Dette havde, som beskrevet, været Ciceros ønske, og noget han havde kæmpet for i den ellefte Filippiske Tale.⁵⁹⁵ Dette kan umiddelbart ses på baggrund af de andre forslag, der havde søgt at give kontrollen til konsulerne, der derfor måtte flytte fokus mod øst, og dermed væk fra Mutina og D. Brutus.⁵⁹⁶ På denne måde ville konspiratorerne blive svækket, og Cicero gjorde altså sit for, at konsulerne skulle holde fokus på Mutina. Der skulle dog samtidig tages hånd om Dolabella, og her var Ciceros forslag altså Cassius. Pansa havde dog modsat sig dette, og Syrien var blevet allokeret til konsulerne.⁵⁹⁷ Modstanden til Ciceros forslag, argumenterer Mitchell for, skulle have været en svækkelse af Ciceros politiske position.⁵⁹⁸ Ydermere beskriver Manuwald, hvordan entusiasmen for krig ikke skulle være så stor,

---

⁵⁸⁹ Hall 2002, 278

⁵⁹⁰ Manuwald 2015, 78

⁵⁹¹ Manuwald 2011, 208

⁵⁹² Cic. *Phil.* 10.7

⁵⁹³ Cic. *Phil.* 11.2-3, 11.6, 11.14 & 11.21-22

⁵⁹⁴ App. *B.Civ.* 3.63; Dio 46.40.3

⁵⁹⁵ Cic. *Phil.* 11.26-27

⁵⁹⁶ Cic. *Phil.* 11.21-24

⁵⁹⁷ Cic. *Ad Brut.* 2.4.2 & *Fam.* 12.7.1

⁵⁹⁸ Mitchell 1991, 314

som Cicero påstod den var.⁵⁹⁹ Disse to aspekter kunne lægge til grund for, at senatet foreslog at sende endnu en delegation til Antonius om fredsforhandlinger.⁶⁰⁰

Ovenstående delegation til Antonius, var emnet i Ciceros tolvte Filippiske Tale. Ligesom Cicero var imod den første delegation, var han også imod den anden delegation og angreb senatets forslag. Dette blev blandt andet gjort ved at argumentere for, at en delegation ville være utaknemlig overfor de legioner, der havde ofret så meget ved at gå imod Antonius.⁶⁰¹ Derudover mente Cicero, at senatets godkendelse af en delegation ville signalere afslappethed, og de folk, der allerede bekæmpede Antonius, ville løsne op og ikke give deres ypperste.⁶⁰² Dette var naturligvis ikke noget, Cicero kunne anerkende, da hans store mål var at få bekæmpet Antonius. Derfor fortsatte Cicero sit angreb på Antonius person og påstod, at fred med Antonius og hans støtter kun ville ende i slaveri.⁶⁰³ Derfor må det antydes, at Cicero også her prædikede for krig, hvis dette holdes op mod Ciceros beskrivelse i *De Officiis*: "[...] when the stress of circumstances demands it, we must gird on the sword and prefer death to slavery and disgrace".⁶⁰⁴ Ydermere angreb Cicero Antonius og stillede ham værre end blandt andet Sulla. Han beskrev også, at fredsforhandlinger med Antonius ikke ville kunne være fredelige, som det havde været med en ellers så brutal person som Sulla.⁶⁰⁵ Denne sammenligning skal umiddelbart ses i lyset af, at Cicero var blevet bedt om at deltage i delegationen, og det meste af den tolvte Filippiske Tale gik ud på at forklare senatet, hvilken fare det ville sætte Cicero i, og hvorfor det ikke ville være ønskværdigt for senatet.⁶⁰⁶ Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at Cicero ville miste fokus, grundet faresignaler, på sådan en rejse: "*Even if there is no ambush, which can very easily take place, my mind will nevertheless be distracted so that it will be unable to attend to the duties of the mission*".⁶⁰⁷ Undskyldningerne var mange, og disse står i kontrast til Ciceros hyldest af Rufus, der trodsede alle farer i den første delegation. Ydermere havde Cicero tidligere ytret sig om, at han ville give sit liv for Republikken, men her var missionen for farlig.⁶⁰⁸ Sidst i talen gjorde Cicero det dog klart, at han ville tage af sted, men kun hvis det var

---

⁵⁹⁹ Manuwald 2007, 27

⁶⁰⁰ Manuwald 2007, 27

⁶⁰¹ Cic. *Phil.* 12.7 & 12.9

⁶⁰² Cic. *Phil.* 12.7-8

⁶⁰³ Cic. *Phil.* 12.14

⁶⁰⁴ Cic. *Off.* 1.81

⁶⁰⁵ Cic. *Phil.* 12.27

⁶⁰⁶ Cic. *Phil.* 12.17-25

⁶⁰⁷ Cic. *Phil.* 12.26

⁶⁰⁸ Cic. *Phil.* 1.38, 2.118-119, 3.29, 6.2, 8.29, 10.19-20 & 11.24

sikkert.⁶⁰⁹ Dio berettede om, at grunden til, at Cicero skulle sendes afsted, var for at fjerne hans indflydelse på senatet i Rom,⁶¹⁰ og Lintott argumenterer for, at Ciceros kamp for ikke at blive sendt til fronten var desperat og et forsøg på ikke at tabe ansigt og indflydelse i senatet.⁶¹¹ Det kan fra Cicero og konspiratorernes synspunkt heller ikke have været fordelagtigt, så Cicero må her have kæmpet en brav kamp for, at bibeholde muligheden for at kæmpe for sin egen og konspiratorernes positioner. Dette lykkedes, da delegationen ikke blev sendt afsted.⁶¹²

7.6.2 Den trettende og fjortende Filippiske Tale

Cicero benyttede den trettende Filippiske Tale til endnu engang at understrege uforsonligheden mellem senatet og Antonius, og dermed usandsynligheden for fred.⁶¹³ Dette kom til udtryk i Ciceros sammenligning med tidligere borgerkrige, og hans efterfølgende beskrivelse af Antonius gerninger.⁶¹⁴ Lintott pointerer i forbindelse med dette, at Ciceros brug af *exempla* understøttede hans argumentation for nødvendigheden af konflikten, da fred var uopnåeligt med Antonius.⁶¹⁵ Samtidig understreger Hall, at brugen af *exempla* og følelsesmæssige virkemidler karakteriserede talen, da Cicero brugte disse til at forsøge at styrke senatets misfornøjelse overfor Antonius og hans støtter.⁶¹⁶

Uforsonligheden mellem parterne fremstod ligeledes klart i forbindelse med Lepidus fredsforslag. Cicero forsøgte at argumentere imod freden, men syntes dog samtidig at forsøge at opretholde en god relation til Lepidus. Dette kom til udtryk i Ciceros hyldest af Lepidus, som blev efterfulgt af en påmindelse om, at hans magt var senatets, og at det ville være farligt med en tilkendegivelse af støtte til Antonius.⁶¹⁷ Ciceros håndtering og hyldest af Lepidus skal, ifølge Hall, anses som et forsøg på at forhindre mulig støtte til Antonius og derigennem forværring af konspiratorernes position.⁶¹⁸ Ud fra dette forsøgte Cicero at sikre den nødvendige militære opbakning til at gennemføre den forestående militære konfrontation mod Antonius. Halls

---

⁶⁰⁹ Cic. *Phil.* 12.30

⁶¹⁰ Dio 46.32.3

⁶¹¹ Lintott 2008, 398

⁶¹² Dio 46.32.4 – Hall 2002, 279; Manuwald 2007, 28

⁶¹³ Cic. *Phil.* 13.1-7

⁶¹⁴ Cic. *Phil.* 13.2-4

⁶¹⁵ Lintott 2008, 399

⁶¹⁶ Hall 2002, 285

⁶¹⁷ Cic. *Fam.* 10.27.1-2; *Phil.* 13.7-10 & 13.13-15

⁶¹⁸ Hall 2002, 279 & Manuwald 2011, 204

ovenstående argument skal imidlertid ansues i forbindelse med Antonius brev til Hirtius og Octavian. Dette var kommet i Ciceros besiddelse og blev derefter læst op under hans trettende Filippiske Tale.⁶¹⁹ Antonius forsøgte i brevet at underminere Ciceros position og opfordrede Hirtius og Octavian til at støtte ham. Et sådant samarbejde ville fra Ciceros synspunkt, naturligvis være fatalt for Republikken.⁶²⁰ Lintott stiller da også spørgsmålstejn ved Ciceros oplæsning af Antonius brev, da Antonius i brevet antydede at modtage støtte fra Lepidus og Plancus, hvilket ville udfordre Ciceros politiske position.⁶²¹ Hall er derimod uenig med Lintott, og argumenterer for, at Cicero med inddragelsen af brevet udnyttede sine taleevner til underminering og latterliggørelse af Antonius standpunkt, hvormed det var Cicero muligt at tilegne sig flere tilhængere.⁶²²

Den politiske situation i Rom forud for den fjortende Filippiske Tale var anspændt, da der herskede uvidenhed om situationen ved Mutina.⁶²³ Cicero beskrev, at en falsk beretning fra Gallien Cisalpina var nået Rom dage forinden. Denne meldte om en sejr til Antonius, hvilket medførte beskyldninger og anklager mod Cicero.⁶²⁴ Anklagerne antydede, at Cicero havde intentioner om at indtage positionen som diktator, og beretningen var derfor et forsøg fra Antonius støtter på, at underminere Ciceros politiske position. Til sit forsvar benyttede Cicero sig af Catilinaopstanden og hans rolle heri som *exempla*, hvormed Cicero med følgende argument forsøgte at latterliggøre anklagerne: "*Could anyone have been so wicked as to invent this tale or so mad as to believe it?*".⁶²⁵ Lintott beskriver episoden, som en af farerne ved datidens politik og påpeger, hvorledes Cicero formåede at vende rygterne mod Antonius, i form af legitimering af erklæringen af Antonius som *hostis*.⁶²⁶ Den politiske situations omskiftelighed kan således have gavnet Cicero, da Antonius støtter handlede forhastet og dermed styrkede Ciceros argumenter imod Antonius.

Ramsey og Manuwald pointerer, at den fjortende Filippiske Tale blev holdt i forventning om en forestående sejr forud for en melding fra senatets styrker ved Mutina.⁶²⁷ Ciceros kald på handling og forsøg på at opretholde kampgejsten indtil D. Brutus sikkerhed var garanteret skal således ses i

---

⁶¹⁹ Cic. *Phil.* 13.22-48

⁶²⁰ Cic. *Phil.* 13.38, 13.40 & 13.42

⁶²¹ Lintott 2008, 400-401

⁶²² Hall 2002, 291-292

⁶²³ Cic. *Ad Brut.* 1.3.2 - Ramsey & Manuwald 2009a, xxi

⁶²⁴ Cic. *Ad Brut.* 1.3.2 & *Phil.* 14.13-16

⁶²⁵ Cic. *Phil.* 14.14

⁶²⁶ Cic. *Phil.* 14.6-10, 14.20-22 & 14.24 - Lintott 2008, 404-405

⁶²⁷ Ramsey & Manuwald 2009a, xxi

lyset af, at situationen stadig var usikker: "[...] *final victory in this war means Decimus Brutus' rescue*".⁶²⁸ Ud fra dette fremstod konspiratorernes sikkerhed og position stadig som et centralt punkt på Ciceros politiske dagsorden. Manuwald fremhæver ligeledes Ciceros brug af lovprisning, som havde til formål at sikre militær og politisk støtte imod Antonius, hvormed denne tale ikke var nogen undtagelse.⁶²⁹ Dette ses fremtrædende i forbindelse med Ciceros lovprisning af Hirtius, Octavian og Pansa,⁶³⁰ hvor han stadig var uvidende om konsulernes død.⁶³¹ Manuwald understreger desuden Ciceros politiske snilde, som ses i hans hyldest af legionerne, hvor han både formåede at hylde soldaterne, men samtidig også kritiserede Antonius handlinger overfor sine landsmænd.⁶³²

7.6.3 Slaget ved Mutina

Situationen havde mellem den trettende og fjortende Filippiske Tale udviklet sig i Gallien Cisalpina. Pansa var blevet dødeligt såret under et bagholdsangreb af Antonius og havde derfor trukket sig fra slagmarken.⁶³³ Hirtius havde modtaget besked om slaget og var derfor draget afsted for at yde assistance. Herefter stødte Antonius udmattede soldater sammen med Hirtius soldater, hvilket resulterede i omfattende tab for Antonius.⁶³⁴ Hirtius og Octavian angreb efterfølgende Antonius lejr, da de frygtede D. Brutus tilstand. Dette resulterede i, at Hirtius mistede sit liv under kampene, og Rom havde dermed mistet sine ledende magistrater.⁶³⁵ Antonius stod dog ligeledes svækket som følge af kampene, og han valgte derfor at forlade Mutina for at genetablere sin militære styrke.⁶³⁶

7.6.4 Opsummering

Igennem den tiende, ellefte og tolvte Filippiske Tale kommer det til udtryk, at Ciceros politiske rolle var et forsøg på at tilegne sig og bibeholde militær og politisk magt. Dette skete ved henholdsvis at anerkende Cassius og M. Brutus i de østlige provinser og ved at sørge for, at Antonius modstandere ikke blev lullet i søvn af debatten om en anden delegation og fredssnak i det hele taget. Her må det

---

⁶²⁸ Cic. *Phil.* 14.1-5

⁶²⁹ Manuwald 2011, 204-205

⁶³⁰ Cic. *Phil.* 14.4-5, 14.11, 14.22, 14.25-29 & 14.36-38

⁶³¹ Lintott 2008, 405

⁶³² Manuwald 2011, 205

⁶³³ App. *B.Civ.* 3.67-69, 3.75; Cic. *Ad Brut.* 1.3a; Dio 46.37.5

⁶³⁴ App. *B.Civ.* 3.70; Cic. *Fam.* 10.30.4-5; Dio 46.37.6

⁶³⁵ App. *B.Civ.* 3.71; Cic. *Ad Brut.* 1.3a; Dio 46.39.1

⁶³⁶ App. *B.Civ.* 3.72; Dio 46.38.6

bemærkes, at Cicero mødte udfordringer i overtalelsen om militær autoritet til Cassius og M. Brutus, og ydermere argumenterer Hall for, at stilen af den tolvte Filippiske Tale viser, at Cicero må have stået over for en stor modstand.⁶³⁷ Trods modstanden, lykkedes det at undgå at få udsendt endnu en delegation, hvor Hall dog beskriver, at Cicero ikke med sikkerhed kan krediteres al æren for dette.⁶³⁸ Grundlaget for, at delegationen aldrig blev til noget, er altså uvist. Derudover må Cicero også synes at fejle i sin opfordring til at støtte Cassius, da denne magt gik til konsulerne. Det eneste, Cicero altså lykkedes med her, var at få anerkendt M. Brutus autoritet. Knight argumenterede for, at Ciceros forsøg på at anerkende Cassius og M. Brutus dog fik ham til at lykkedes med noget andet, nemlig en negativ indflydelse på Octavian. Ciceros anerkendelse af de to, var, ifølge Knight, et fejltrin, der må have fået Octavian til at tvivle på sin fremtidige politiske rolle.⁶³⁹ Derfor kan Ciceros manglende evne til at få trumfet sine forslag igennem, have skabt yderligere problemer og resulterede i manglende støtte fra Octavians side.

Cicero fortsatte i sin trettende og fjortende Filippiske Tale kritikken af Antonius og understregede her uforsonligheden mellem parterne. Ydermere kommer det til udtryk, at Cicero stadig forsøgte at konsolidere sit magtgrundlag og samle militær opbakning gennem Lepidus. Cicero forsøgte med advarsler og hyldest at fjerne en potentiel allieret fra Antonius og på samme tid opnå opbakning fra endnu en hærfører. Med talen forsøgte Cicero desuden at modarbejde Antonius forsøg på at influere senatet og destabilisere Ciceros politiske position, gennem brevet til Hirtius og Octavian.

Den fjortende Filippiske Tale benyttede Cicero til at holde kampgejsten oppe og sikre den nødvendige militære støtte til D. Brutus, frem til hans befrielse, da tilstanden ved Mutina stadig var ukendt. Derudover benyttede Cicero muligheden for endnu engang at fordømme Antonius handlinger og på samme tid hylde konsulerne og soldaterne for deres indsats. Talen blev holdt i forventning om sejr, og Cicero var derfor ikke informeret om konsulernes død ved Mutina, hvilket medførte en styrket position til Octavian.

---

⁶³⁷ Hall 2002, 282

⁶³⁸ Hall 2002, 279

⁶³⁹ Knight 1968, 163

8 Tiden efter slaget ved Mutina og enden på Cicero

Efter den sidste Filippiske Tale og efterspillet af slaget ved Mutina blev kendt i Rom, ændredes Ciceros politiske muligheder sig. Senatet havde endelig erklæret Antonius for *hostis*,⁶⁴⁰ og ydermere havde konspiratorerne fået endnu mere magt, hvilket blandt andet kan ses i anerkendelsen af Cassius i øst, og at D. Brutus fik tildelt kommandoen over de afdøde konsulers soldater, samt de legioner, der tidligere havde forladt Antonius.⁶⁴¹ Udover styrkelsen af konspiratorerne havde D. Brutus fået tildelt en triumf, men senatet havde set bort fra Octavian, og Dio berettede også, hvordan dette var et forsøg på at fratage Octavian militær magt og underminere ham.⁶⁴² Cicero skulle have forsøgt at få senatet til også at hædre Octavian, men dette havde fejlet.⁶⁴³ På trods af dette, må Ciceros politiske position se ud til at være styrket med forøgelsen af konspiratorernes militære styrke, men dette skulle ikke blive tilfældet. Konsulernes død havde efterladt senatet uden ledende autoritet, og dette gjorde yderligere, at der ikke var nogen mediator mellem konspiratorerne og Octavian.⁶⁴⁴ Derfor kunne Octavian nu forfølge sit oprindelige ønske om at hævne Caesar. Ønsket om dette kunne yderligere været fremprovokeret af den manglende hæder og styrkelsen af konspiratorernes positioner,⁶⁴⁵ hvilket kun kunne have været uacceptabelt for Octavian. Endvidere argumenterer Everitt for, at Ciceros politiske rolle var på randen til at kollapse.⁶⁴⁶ Lintott argumenterer for, at Cicero var kommet til orde, grundet frygten for Antonius og fjendtligheden til Dolabella. Antonius var nu ikke længere at frygte, og der var blevet taget hånd om Dolabella.⁶⁴⁷ Ciceros opfattelse af sin egen situation kommer til udtryk i et brev til D. Brutus allerede i måneden efter, at Antonius var drevet på flugt: "[...] *I am now absolutely paralysed, Brutus; the tool I worked with was the Senate, and that tool is now in pieces*".⁶⁴⁸ Udover at Cicero ikke længere følte, han kunne bidrage med nogen afgørende karakter i senatet, så var også hans militære opbakning ved at smuldre. Dette skal ses i lyset af M. Brutus utilfredshed med Cicero og det sammenspil, han havde haft med Octavian. Da Cicero tiggede M. Brutus om at komme tilbage til

---

⁶⁴⁰ Cic. *Ad Brut.* 1.3a; Dio 46.39.3 & 46.41.5; Vell. Pat. 2.64.4

⁶⁴¹ App. *B.Civ.* 3.74; Dio 46.40.1 & 46.40.3; Vell. Pat. 2.73.2

⁶⁴² App. *B.Civ.* 3.74; Dio. 46.40.1 & 46.40.3; Vell. Pat. 2.62.4-5

⁶⁴³ Cic. *Fam.* 11.21.2 – Everitt 2001, 299; Mitchell 1991, 317-318; Rawson 1994, 287

⁶⁴⁴ Everitt 2001, 298; Mitchell 1991, 318; Rawson 1994, 286

⁶⁴⁵ Dio. 46.41.1 – Rawson 1994, 287

⁶⁴⁶ Everitt 2001, 300

⁶⁴⁷ Lintott 2008, 407

⁶⁴⁸ Cic. *Fam.* 11.14.1

Rom og støtte dem mod Antonius, var svaret nej.⁶⁴⁹ Samtidig antydes det, at Octavian skulle have fået nys om Ciceros egentlige ønske med ham, og derfor var Octavian nu også en usandsynlig støtte for Cicero.⁶⁵⁰ Umiddelbart berettes det, at Cicero skulle have ønsket at hædre Octavian, men forskere argumenterer for, at der var en tvetydig betydning i Ciceros ordvalg, der kunne anspore, at Cicero her talte om at eliminere Octavian.⁶⁵¹ Hvis dette var tilfældet, og Octavian blev bekendt med dette, var Ciceros politiske rolle og situation i fare for ikke at kunne bestå. Ydermere må M. Brutus manglende støtte til Cicero også opfattes som et politisk nederlag. I den komplicerede situation, der nu var konspiratorerne og Cicero for hånden, kan uenigheder have været med til bryde et fortsat samarbejde ned. Dette kunne skyldes Cicero og M. Brutus forskellige syn på tilgangen til tingene efter mordet på Caesar, hvor M. Brutus, som tidligere belyst, havde ønsket fredsforhandlinger, og Cicero konsekvent havde søgt at bekriige Antonius. Ciceros tilgang var derfor mere krigerisk og stemte ikke overens med Ciceros holdninger til brugen af vold og ellers tidligere fredelige karakter.⁶⁵² M. Brutus, som ønskede at handle i overensstemmelse med *clementia Caesaris*, blev altså modsat sig af Cicero, der ikke troede på, at borgerkrig kunne slutte, hvis ikke der blev taget drastiske handlinger.⁶⁵³ Cicero måtte se bort fra M. Brutus støtte, og Ciceros politiske rolle må nu have været ganske minimal.

Den politiske rolle Cicero nu havde tilbage, hvis nogen, blev yderligere udfordret af støtten til D. Brutus samt Octavians nye militære magt. Situationen var nemlig den, at D. Brutus nok havde fået tildelt kontrollen af konsulernes hær og de legioner, der tidligere havde forladt Antonius, men disse valgte i stedet at støtte Octavian, der ikke agtede at hjælpe D. Brutus.⁶⁵⁴ Derfor stod D. Brutus alene med sine egne mænd i jagten på Antonius, hvilket også resulterede i, at denne ikke gik så stærkt som forventet, til stor utilfredshed for Cicero.⁶⁵⁵ Ydermere opnåede Antonius at alliere sig med Lepidus, der nu også blev erklæret *hostis*, og derudover forlod Plancus D. Brutus side til fordel for Antonius og Lepidus, og yderligere tilsluttede Pollio sig også Antonius. Dette resulterede i, at D.

---

⁶⁴⁹ Cic. *Ad Brut.* 1.10.4, 1.17.1, *Fam.* 11.14.2 & 11.25.2; Plut. *Cic.* 46.1 – Everitt 2001, 302

⁶⁵⁰ Cic. *Fam.* 11.20.1 & 11.21.1; Vell. *Pat.* 2.62.6

⁶⁵¹ Everitt 2001, 301; Mitchell 1991, 319; Rawson 1994, 287

⁶⁵² Mitchell 1991, 321; Rawson 1994, 289

⁶⁵³ Konstan 2005, 341

⁶⁵⁴ Cic. *Ad Brut.* 1.14.2, *Fam.* 11.19.1 & 11.20.4 – Everitt 2006, 74

⁶⁵⁵ Cic. *Fam.* 11.9.1 & 11.13a.1 – Everitt 2001, 298

Brutus mænd flygtede fra ham, og han forsøgte herefter selv at flygte, men blev fanget og dræbt.⁶⁵⁶ Situationen var nu således, at Antonius havde genvundet sig militær styrke, og Octavian havde ligeledes fået en større militær styrke via de afdøde konsulers hære samt de to legioner, som havde forladt Antonius. I kontrast til dette stod Cicero nu i en politisk situation, hvor M. Brutus havde vendt ham ryggen og derefter var afgået ved døden. Derudover er det belyst, at han ikke havde den store gennemslagskraft i senatet. Ciceros politiske rolle må derfor nu have været på sit mindste. Hvad der kan forstås ud fra et brev til M. Brutus, havde Cicero fået til rolle at tilbageholde Octavian fra vidtrækkende ambitioner.⁶⁵⁷

Det politiske magtgrundlag lå nu igen i den militære styrke.⁶⁵⁸ Denne havde Cicero nu ingen af, men det havde Octavian der nu over flere forsøg, prøvede at få erklæret sig selv som konsul ved brug af sin militære magt.⁶⁵⁹ Dio berettede blandt andet om, at en af Octavians soldater antydede, at Octavian ville tage titlen med magt, hvis ikke senatet gav den til ham: "[...] *one of them went out of the senate-chamber and getting his sword [...] touched it and said: If you do not grant the consulship to Caesar, this shall grant it*".⁶⁶⁰ Dette må bekræfte den militære styrkes indflydelse og forestillingen om, at den politiske scene blev påvirket af dynasters indflydelse. Her må Octavian altså anses som dynast. Cicero skulle, som beskrevet, have fået til opgave at afholde Octavian fra at opnå at blive konsul og havde opsøgt flere muligheder for dette.⁶⁶¹ Blandt andet havde Cicero forsøgt at få valget af nye konsulere udskudt til årsskiftet.⁶⁶² Plutark berettede dog, at Cicero skulle have forsøgt at hjælpe Octavian, og at Octavian havde lykkedes med at overtale Cicero: "*Here, indeed, more than at any other time, Cicero was led on and cheated, an old man by a young man*".⁶⁶³ Det er tidligere blevet belyst, at Octavian influerede Cicero, snarere end omvendt, så det kunne også have været en mulighed, at Octavian havde påvirket Cicero i denne situation. Uanset hvilken af ovenstående beretninger om Ciceros ageren, lykkedes det Octavian at blive konsul, som den yngste nogensinde, i en alder af 19 år. Han blev dette den 19. august 43 sammen med en slægtning, som ikke ville sætte

---

⁶⁵⁶ App. *B.Civ.* 3.83-84; Cic. *Ad Brut.* 1.14.2 & *Fam.* 12.10.1; Dio 46.42.1, 46.51.2 & 46.51.4; Plut. *Ant.* 18.1-4; Vell. *Pat.* 2.64.1 & 2.64.4 – Everitt 2006, 74; Rawson 1994, 292

⁶⁵⁷ Cic. *Ad Brut.* 1.10.3 & 1.18.4

⁶⁵⁸ Mitchell 1991, 319

⁶⁵⁹ App. *B.Civ.* 3.88-94; Cic. *Ad Brut.* 1.10.3; Dio. 46.41.1-45.5

⁶⁶⁰ Dio 46.43.4

⁶⁶¹ Cic. *Ad Brut.* 1.18.4 – Everitt 2001, 304

⁶⁶² Rawson 1994, 288

⁶⁶³ Plut. *Cic.* 46.1

sig imod Octavians forfølgelse af sit ønske om at hævne Caesar.⁶⁶⁴ Efter disse begivenheder er der ikke flere beskrivelser af hændelserne fra Ciceros side af, og Rawson berettede, at de kilder, der herefter berører hændelserne omkring Cicero og situationen med konspiratorerne, Octavian, Antonius med flere, er upræcise.⁶⁶⁵ Derfor er der altså herfra ingen direkte indsigt i Ciceros egen opfattelse af sin politiske rolle. Ikke desto mindre beretter de efterfølgende beskrivelser rigeligt til at kunne belyse, hvorvidt Cicero fortsat spillede en politisk rolle. Dette er naturligvis med forbehold for beskrivelsen af de antikke historikers mulige negative fremstilling af Cicero, som det blev beskrevet i kapitel 5. Trods dette giver hændelserne efter Ciceros bidrag til kildematerialet stoppe, dog stadigvæk mulighed for at kunne belyse, hvorvidt omstændighederne gav Cicero tilladelse til at spille en politisk rolle.

At det var Octavians ønske at hævne Caesar, kommer til udtryk i Appians beretning om, at Octavian fremsatte en lov om, at konspiratorerne skulle straffes.⁶⁶⁶ Octavian påbegyndte sin forsoning med Antonius, da Cassius og M. Brutus militære magt forhindrede Octavian i at handle ene mod dem. Senatet valgte i den kommende fejde at alliere sig med Octavian og ophævede deres *hostis* erklæring af Antonius og hans følgere.⁶⁶⁷ Alliancen, der efterfølgende opstod mellem Antonius, Lepidus og Octavian i deres krig mod konspiratorerne, blev kendt, som det andet triumvirat. Triumvirerne fordelte de romerske provinser mellem sig og oprettede et embede, der gav dem diktatorisk magt gennem en femårig periode, hvilken skulle benyttes til at dæmpe den civile uro.⁶⁶⁸ Herefter styrkede triumvirerne deres politiske position gennem proskriptioner, hvis karakter kommer til udtryk i Appian: *"They put on the list those whom they suspected because of their power, and also their personal enemies, and they exchanged their own relatives and friends with each other for death, both then and later"*.⁶⁶⁹ Dio understregede netop brutaliteten af proskriptionerne med, at selv familiære bånd til triumvirerne ikke garanterede sikkerhed fra de andre parter.⁶⁷⁰ Proskriptionerne havde til formål at give triumvirerne de nødvendige midler til at bekæmpe konspiratorerne gennem konfiskering af rigdomme og eliminering af politiske fjender,

---

⁶⁶⁴ Dio 46.46.1-2 – Everitt 2001, 304; Mitchell 1991, 322

⁶⁶⁵ Rawson 1994, 291

⁶⁶⁶ App. *B.Civ.* 3.95

⁶⁶⁷ App. *B.Civ.* 3.96; Dio 46.52.3-4 – Everitt 2006, 77; Mitchell 1991, 323; Rawson 1994, 292

⁶⁶⁸ App. *B.Civ.* 4.1-3; Dio 46.55.1-5, 46.56.1; Plut. *Cic.* 46.2; Vell. Pat. 2.65.1-2 – Everitt 2001, 305

⁶⁶⁹ App. *B.Civ.* 4.5

⁶⁷⁰ Dio. 47.5.4-5, 47.6.1-4

heriblandt Cicero.⁶⁷¹ Plutarks beskrivelse af proskriptionen, skildrer Octavians forsøg på at modsætte sig Antonius krav om Ciceros plads på listen.⁶⁷² Imidlertid argumenterer Everitt for, at beskrivelsen var propaganda, da Octavian, som før beskrevet, var blevet klar over Ciceros intention om at svække hans position og formentlig derfor ikke modsatte sig dødsdommen.⁶⁷³

Ciceros politiske ageren havde resulteret i manglende politisk position og efterfølgende proskription, hvilken drev ham på flugt fra triumvirerne. I forbindelse med beskrivelserne af enden på Ciceros liv forekommer flere beskrivelser. Appian beskrev, at Ciceros flugt blev forhindret af sygdom, og han derfor led døden ved sine tjenestefolks hænder. Derimod beskrev Plutark, at Cicero overgav sig til sine forfølgere og accepterede skæbnen.⁶⁷⁴ Enden på Ciceros liv kan virke ironisk. Cicero var efter borgerkrigen mellem Caesar og Pompeius blevet tilgivet, som følge af *clementia Caesaris*, beskrevet i kapitel 3. Men Ciceros senere attitude overfor *clementia*, stod i skærende kontrast til situationen, som han tidligere selv havde befundet sig i: "*Why, if we choose to be lenient, there will never be a lack of civil wars!*"⁶⁷⁵ og "*Clemency was his undoing*".⁶⁷⁶ I denne henseende opfordrede Cicero til en eliminering af oppositionen, snarere end at lade risikable aktører forblive. Rawson pointerede, at Cicero havde observeret Caesars fejltagelse i brugen af *clementia Caesaris*, hvilket resulterede i den senere holdning til denne politik.⁶⁷⁷ Ciceros holdning kunne ligeledes være opstået på baggrund af konspiratorernes modvilje til at dræbe Antonius i forbindelse med plottet på Caesar, da dette, som tidligere beskrevet, medførte store problemer for konspiratorerne og Cicero. Ciceros indflydelse på Octavian viste sig i netop dette aspekt, da proskriptionerne var et tegn på, at han havde taget ved lære af Caesars fejltagelse, og dermed ønskede at fjerne den politiske opposition, før den blev problematisk. Dette belyses af Appian: "*[...] had not perfidious traitors begged for mercy and when they obtained it become the enemies of their benefactors and conspired against them, neither would Gaius Caesar have been slain by those whom he saved by his clemency.*"⁶⁷⁸ Cicero endte således med at blive offer for den politik, som han nytteløst havde

---

⁶⁷¹ App. *B.Civ.* 4.6.1; Dio 47.8.3; Plut. *Ant.* 19.1-2, *Brut.* 27.6, *Cic.* 46.3; Vell. *Pat.* 2.66.1-2 - Everitt 2001, 305; Mitchell 1991, 323; Rawson 1994, 293

⁶⁷² Plut. *Cic.* 46.3-6

⁶⁷³ Everitt 2001, 306

⁶⁷⁴ App. *B.Civ.* 4.19-20; Plut. *Cic.* 48.3-5

⁶⁷⁵ Cic. *Ad Brut.* 6.5

⁶⁷⁶ Cic. *Att.* 14.22.1

⁶⁷⁷ Rawson 1994, 289

⁶⁷⁸ App. *B.Civ.* 4.8

prædike overfor konspiratorerne, hvilket triumvirerne ikke afstod fra at benytte sig af. Enden på Cicerus liv blev den 7. december 43, hvor hans forfølgere endelig indhentede ham.⁶⁷⁹

---

⁶⁷⁹ App. B.Civ. 4.20; Dio 47.11.1; Plut. Ant. 20.2, Brut. 27.6 & Cic. 48.1-6 – Manuwald 2007, 31

9 Konklusion

Projektet viser, at der er stor forskel på modtagelsen af Cicero som person. Ikke desto mindre så fremgår det, at Cicero er og var anerkendt for sine taleevner, og at han indtog en central rolle for Republikkens beståen gennem sit liv. Hvorvidt Cicero gjorde dette for at fremme sin egen person, eller hvorvidt, han gjorde dette for at fremme Republikken og altid arbejdede for dennes bedste, kan der stilles spørgsmålstejn ved. Det fremgår tydeligt i Ciceros værker om Republikken, at han gør læseren bekendt med, at den gode borger skulle sætte Republikken først. Et eksempel i projektet, hvor Cicero netop hylder et tilfælde af dette, er ved Rufus død under den første delegation til Antonius. Hvad der står i kontrast til dette, er Ciceros egen modvillighed til at deltage i den anden delegation. Cicero havde postuleret, at han ville give sit liv for Republikken, men i dette tilfælde ville han ikke risikere sin personlige sikkerhed for Republikken. Dette kommer også til udtryk flere gange, hvor Cicero kunne spille en afgørende politisk rolle i debatterne, der fandt sted i den afgrænsede periode. Her valgte han enten at udeblive, angiveligt på grund af sygdom, eller også var han bortrejst. Det virkede til, at Cicero kun deltog i afgørende politiske debatter, når der ikke var fare på færde. Dette kommer også til udtryk under den første og anden Filippiske Tale, hvor den ene holdes i Antonius fravær, og den anden turde Cicero ikke levere på det faktuelle tidspunkt. En ting var altså Ciceros tanker om, hvad den gode borger skulle gøre i bestemte situationer, noget andet var, hvorvidt dette også gjaldt for Cicero selv. Det tyder det ikke på, at det gjorde.

Hvad angik Ciceros politiske rolle efter mordet på Caesar den 15. marts 44 må det vurderes, at denne var af meget sparsom karakter. Ciceros politiske ønsker må ligeledes vurderes at ændre sig undervejs. I den første del af perioden virker det til, at Cicero havde til formål at tale om fred og forsoning, hvilket kom til udtryk i talen ved Tellustemplet. Her fremgår det også, at Cicero med sine taleevner kunne påvirke lytterne til at agere i overensstemmelse med det, Cicero ønskede at få dem til, og dermed støtte op om konspiratorerne. Ciceros politiske rolle på dette tidspunkt var altså at sikre fred og forsoning, hvilket må konkluderes at være mislykket, da begravelsen af Caesar medførte, at Cicero og konspiratorerne efterfølgende måtte forlade Rom. I den næste periode, hvor Cicero var væk fra Rom, spillede han altså ikke nogen direkte politisk rolle. Det var Antonius, der kontrollerede situationen, og det var med en militær overlegenhed, at han kunne gøre dette. Dette står i kontrast til spørgsmålet om indflydelsen på de politiske beslutninger, der var præget af dynaster og deres magtgrundlag. Antonius havde i dette tilfælde, hvad Cicero ikke havde, nemlig

militær opbakning. Det er i denne henseende, at Cicero også må have ændret sin politiske tilgang, da han, efter at have vendt tilbage og leveret den første Filippiske Tale, indtog en mere krigerisk tilgang. Fra at Ciceros taleevner havde været metoden, der skulle sikre Republikken, måtte Cicero have indset, at en militær opbakning var nødvendig. Derfor ændrede Ciceros politiske ønsker sig til at rumme militær støtte til konspiratorerne samt at erklære Antonius *hostis*, da han truede Republikken, eller måske snarere Ciceros position. Trods den manglende opbakning til at erklære Antonius *hostis* fortsatte Cicero altså med at angribe ham og herigennem også forsøge at retfærdiggøre sine anklager. Afsnit 4.3 beskriver hvorledes Cicero som taler kunne manipulere lytteren og få denne til at vælge rationelt eller ud fra deres følelser. Ydermere beskriver afsnit 4.5.3, hvordan romerne altid forsøgte at retfærdiggøre handlinger, og specielt borgerkrig. Dette kunne ske med at forfatte ens tanker herom, hvilket Cicero må siges at gøre i *De Officiis*. Ciceros ønske om at føre borgerkrig mod Antonius blev derfor retfærdiggjort gennem skrift, men samtidig forsøgte han at få både læserne og lytterne til at agere rationelt eller ud fra deres følelser, ved hjælp af *exempla*, lovprisning og latterliggørelse af centrale aktører. På denne måde kan det også argumenteres for, at Cicero blot handlede ud fra sine overbevisninger om at sikre Republikken og handlede for at skabe fred og forsoning. Problemet med denne antagelse er blot, at der var tilfælde, hvor Cicero kunne have taget den fredelige udvej og gennem diskussion opnå fred. Dette ville stemme overens med *De Officiis*, da sidste udvej ifølge Cicero var krig, og dette var dyrisk. Antonius forsøgte at skabe fred ved hans svar på delegationen, men Cicero ønskede ikke denne fred og fortsatte sine anklager mod Antonius. I dette tilfælde var Cicero altså den dyriske, krigsmageren. Ciceros politiske rolle i perioden under de Filippiske Taler vurderes til at være mere krigerisk end hans tidligere tilgang, der beskrives ved Tellustemplet. Det lykkedes også Cicero at opnå militær støtte til M. Brutus i perioden, men dette antages at være det eneste, Cicero egentlig fik trumfet igennem. Dermed må det konkluderes, at Cicero nok spillede en central rolle i den periode, hvor han leverede de Filippiske Taler, men han spillede umiddelbart ikke nogen vigtig politisk rolle. De tiltag, Cicero gjorde for at sikre konspiratorernes støtte, fejlede hovedsageligt, og det svækkede yderligere Ciceros position i forhold til Octavian. Før dette blev synligt for Cicero selv, måtte han se sig selv yderligere distanceret på den politiske front, da slaget ved Mutina, og dermed Antonius nederlag, gjorde, at senatet udfasede ham i de politiske debatter. Nok fik Cassius militær magt i Syrien, men det var ikke Ciceros fortjeneste.

Hvad angik Ciceros indflydelse på Octavian, må Cicero have fejlvurderet sine egne evner her. I afsnit 6.7 fremgår det, at Cicero havde den overbevisning, at Octavian var hengiven overfor ham. Dette står dog i skærende kontrast til Octavians formål med samarbejdet med Cicero. Begge havde tilsyneladende ikke de større langsigtede planer med dette samarbejde, hvormed også Plutarks beretning om, at Octavian narrede Cicero, rammer plet. Først og fremmest må det konkluderes, at Cicero begik en politisk fejlvurdering af Octavian i den første tid op til den første Filippiske Tale. Her havde Cicero ikke anset Octavian for noget særligt. Som det er beskrevet, vides det ikke nøjagtigt, hvorfor at Cicero pludselig valgte at samarbejde med Octavian. Dette kunne naturligvis skyldes Octavians militære position, der kunne give Cicero det, han manglede for at kunne bekæmpe Antonius. Dermed bevidnede dette endnu engang om, at det politiske forum var påvirket af dynaster med militær magt. Ydermere må Ciceros ageren antages for at være ganske naiv. Octavian var Caesars arving, men Cicero virkede til at tro på, at Octavian ville arbejde sammen med ham og konspiratorerne. Det var også på baggrund af dette, at Cicero valgte at påvirke senatet til at anerkende Octavian som proprætor og senere konsul. Dette ville i situationen give Ciceros politiske ønsker mere slagkraft, men det gav samtidig Octavian den fornødne magt til at sætte sig i opposition til senatet efter slaget ved Mutina. Ligeledes må Ciceros konstante lovprisning af konspiratorerne også have skubbet Octavian mere og mere væk fra Ciceros kurs, da det ikke ville efterlade meget politisk spillerum for Octavian selv. Derfor var Ciceros politiske ageren i denne henseende både fejlvurderet og naiv. Da Cicero blev proskriberet af det andet triumvirat, var hans politiske rolle ovre, og han måtte forlade Rom.

På baggrund af ovenstående må Ciceros politiske rolle i perioden efter mordet på Caesar og frem til Ciceros død altså konkluderes at have været yderst sparsom. Nok var Cicero en central aktør i perioden, men Ciceros politiske ønsker, og hans omfattende beskrivelser heraf, står i kontrast til den minimale politiske rolle, som Cicero i det hele taget spillede. Ciceros politiske karakter må også karakteriseres som krigsmager, og altså ikke fredsmager, som han selv slog sig på. Ligeledes må Ciceros indflydelse på Octavian også anses som sparsom. Det konkluderes snarere, at det var Octavian, der havde indflydelse på Cicero, og herigennem påvirkede Cicero til at agere ud fra Octavians ønsker. Ciceros forståelse af, at han kunne influere Octavian, må derfor konkluderes at være overvurderet. Det er Plutark, der bedst indkapsler netop dette aspekt, hvortil det også er citeret i kapitel 8, at Cicero flere gange var blevet narret af Octavian. Således fremstår Cicero efter

mordet på Caesar som en krigsmager, der kæmpede for Republikkens bedste, men at dette bedste var i øjnene på Cicero, og nødvendigvis ikke for Republikken selv. Ligeledes må det argumenteres for, at den politiske slagkraft, som senatet besad, var begrænset af dynasters militære magt. I Ciceros forsøg på at influere Octavian til at samarbejde med Cicero og konspiratorerne, var dette et naivt foretagende, der i sidste ende ledte til Ciceros egen død.

10 Litteraturliste

Armitage, David. 2018. *Civil Wars – A History in Ideas*. Yale University Press.

Atkins, E. M. 2000. "Cicero". I *The Cambridge History of Greek and Roman Political Thought*, redigeret af C. Rowe & M. Schofield, 477-516. Cambridge University Press.

Bailey, D. R. Shackleton. 1998. "Caesar's Men in Cicero's Correspondence" I *Acti Del X Colloquium Tullianum* 10: 107-118. Konsulteret 6. marts 2019.

- DOI: <http://dx.doi.org/10.13135/2532-5353/1550>

Bailey, D. R. Shackleton. 2009. *Cicero – Phillipics 1-6*. Harvard University Press.

Balsdon, J. P. V. D. 1958. "The Ides of March" *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte* 7: 80-94. Konsulteret 3. april 2019.

- URL: <https://www.jstor.org/stable/4434559>

Beck, Mark. 2014. "Introduction – Plutarch in Greece". I *A Companion to Plutarch*, redigeret af M. Beck, 1-10. Blackwell Publishing Limited.

Bell, Andrew. 2013. "Cicero, tradition and performance". I *The Cambridge Companion to Cicero*, redigeret af C. Steel, 171-180. Cambridge University Press.

Boatwright, Mary T., Daniel J. Gargola & Richard J. A. Talbert. 2004. *The Romans - From Village to Empire*. Oxford University Press.

Burden-Strevens, Christopher. 2016. "Fictitious Speeches, Envy, and the Habituation to Authority: Writing the Collapse of the Roman Republic". I *Cassius Dio – Greek Intellectual and Roman Politician*, redigeret af C. H. Lange & J. M. Madsen, 193-216. Brill.

Cape Jr., Robert W. 2002. "Cicero's Consular Speeches". I *Brill's Companion to Cicero: Oratory and Rhetoric*, redigeret af J. M. May, 113-158. Brill.

Cary, Earnest. 1914. Introduktion til *Dio's Roman History I*, af Cassius Dio, vii-xxviii. William Heineman Ltd.

de Blois, L. & R. J. van der Spek. 2008. *An Introduction to the Ancient World*. Routledge.

Dench, Emma. 2013. "Cicero and Roman identity". I *The Cambridge Companion to Cicero*, redigeret af C. Steel, 122-140. Cambridge University Press.

Epstein, David F. 1987. "Caesar's Personal Enemies on the Ides of March" *Latomus* 46(3): 566-570. Konsulteret 3. april 2019.

- URL: <https://www.jstor.org/stable/41540686>

Everitt, Anthony. 2001. *Cicero – A Turbulent Life*. John Murray Ltd.

Everitt, Anthony. 2006. *Augustus – The Life of Rome's First Emperor*. Random House.

Flower, Harriet I. 2010. *Roman Republics*. Princeton University Press.

Fomin, Andriy. 2016. "Speeches in Dio Cassius". I *Cassius Dio – Greek Intellectual and Roman Politician*, redigeret af C. H. Lange & J. M. Madsen, 217-237. Brill.

Goldsworthy, Adrian. 2006. *Caesar: Life of a Colossus*. Yale University Press.

Gowing, Alain M. 2013. "Tully's boat: responses to Cicero in the imperial period". I *The Cambridge Companion to Cicero*, redigeret af C. Steel, 233-250. Cambridge University Press.

Grillo, Luca. 2015. *Cicero's De Provinciis Consularibus Oratio*. Oxford University Press.

Hall, Jon. 2002. "The Philippics". I *Brill's Companion to Cicero: Oratory and Rhetoric*, redigeret af J. M. May, 273-302. Brill.

Hall, Jon. 2013. "Saviour of the Republic and Father of the Fatherland: Cicero and political crisis". I *The Cambridge Companion to Cicero*, redigeret af C. Steel, 215-229. Cambridge University Press.

Huzar, Eleanor Goltz. 1978. *Mark Antony – A Biography*. University of Minnesota Press.

Kemezis, Adam M. 2014. *Greek Narratives of the Roman Empire under the Severans – Cassius Dio, Philostratus and Herodian*. Cambridge University Press.

Kennedy, George A. 2002. "Cicero's Oratorical and Rhetorical Legacy". I *Brill's Companion to Cicero: Oratory and Rhetoric*, redigeret af J. M. May, 481-501. Brill.

Knight, Donald W. 1968. "The Political Acumen of Cicero after the Death of Caesar" *Latomus* 27(1): 157-164. Konsulteret 11. marts 2019.

- URL: <https://www.jstor.org/stable/41526494>

Konstan, David. 2005. "Clemency as a Virtue" *Classical Philology* 100(4): 337-346. Konsulteret 2. april 2019.

- URL: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/500436>

Lange, Carsten Hjort. 2009. *Res Publica Constituta – Actium, Apollo and the Accomplishment of the Triumviral Assignment*. Brill.

Lange, Carsten Hjort. 2017. "Stasis and Bellum Civile: A Difference in Scale?" *Critical Analysis of Law* 4(2): 129-140. Konsulteret 28. marts 2019.

- URL: <https://cal.library.utoronto.ca/index.php/cal/article/view/28855/21503>

Lange, Carsten Hjort. U.U. 2019. "Augustus, the Res Gestae and the End of Civil War: Unpleasant Events?". I *The Historiography of Late Republican Civil War*, redigeret af C. H. Lange & F. J. Vervaet, 271-304. Brill.

Lange, Carsten Hjort. U.U. 2019. "Cassius Dio: Sextus Pompeius and Late Republican Civil War". I *Cassius Dio and the Late Roman Republic*, redigeret af J. Osgood & C. Baron, 236-258. Brill.

Lange, Carsten Hjort & Frederik Juliaan Vervaet. U.U. 2019. "Sulla and the Origins of the Concept of Bellum Civile". I *The Historiography of Late Republican Civil War*, redigeret af C. H. Lange & F. J. Vervaet, 34-51. Brill.

Lintott, Andrew. 2008. *Cicero as Evidence - A Historian's Companion*. Oxford University Press.

Lintott, Andrew. 2009. "The Assassination". I *A Companion to Julius Caesar*, redigeret af M. Griffin, 72-82. Blackwell Publishing Ltd.

MacCormack, Sabine. 2013. "Cicero in late antiquity". I *The Cambridge Companion to Cicero*, redigeret af C. Steel, 251-305. Cambridge University Press.

Mackay, Christopher S. 2012. *The Breakdown of the Roman Republic – From Oligarchy to Empire*. Cambridge University Press.

Madsen, Jesper Majbom. 2016. "Criticising the Benefactors: The Severans and the Return of Dynastic Rule". I *Cassius Dio – Greek Intellectual and Roman Politician*, redigeret af C. H. Lange & J. M. Madsen, 136-158. Brill.

Manuwald, Gesine. 2007. *Cicero, Phillipics 3-9*. Walter de Gruyter.

Manuwald, Gesine. 2011. "The function of praise and blame in Cicero's Philippics". I *Praise and Blame in Roman Republican Rhetoric*, redigeret af C. Smith & R. Covino, 199-214. The Classical Press of Wales.

Manuwald, Gesine. 2015. *Cicero*. I. B. Tauris.

May, James M. 2002. "Cicero: His Life and Career". I *Brill's Companion to Cicero: Oratory and Rhetoric*, redigeret af J. M. May, 1-21. Brill.

Mitchell, Thomas N. 1984. "Cicero on the moral crisis of the late Republic" *Hermathena* 136: 21-41. Konsulteret 6. marts 2019.

- URL: <https://www.jstor.org/stable/23041986>

Mitchell, Thomas N. 1991. *Cicero – The Senior Statesman*. Yale University Press.

Mouritzen, Henrik. 2013. "From Meeting to Text: The Contio in the Late Republic". I *Community and Communication – Oratory and Politics in Republican Rome*, redigeret af C. Steel & H. van der Blom, 63-82. Oxford University Press.

Nikolaidis, Anastasios G. 2014. "Morality, Characterization, and Individuality". I *A Companion to Plutarch*, redigeret af M. Beck, 417-436. Blackwell Publishing Ltd.

Osgood, Josiah. 2006. *Caesar's Legacy – Civil War and the Emergence of the Roman Empire*. Cambridge University Press.

Peer, Ayelet. U.U. 2020. "Cassius Dio, Cicero and the Complexity of Civil War". I *Cassius Dio: The Impact of Violence, War, and Civil War*, redigeret af C. H. Lange & A. G. Scott, ?-?. Brill.

Pelling, Christopher. 2002. *Plutarch and History – Eighteen Studies*. Gerald Duckworth & Co. Ltd.

Ramsey, John T. & Gesine Manuwald. 2009a. Introduktion til *Cicero – Phillippics 1-6*, af Marcus Tullius Cicero, xvii-xxxi, 2-5, 49-53, 174-177, 221-223, 241-243 & 300-301. Harvard University Press.

Ramsey, John T. & Gesine Manuwald. 2009b. Introduktion til *Cicero – Phillippics 7-14*, af Marcus Tullius Cicero, 2-3, 30-33, 71-73, 95-97, 130-133, 182-185, 221-227 & 291-293. Harvard University Press.

Rawson, Elisabeth. 1994. *Cicero – A Portrait*. Bristol Classical Press.

Rolfe, John C. 1960. *Cicero and His Influence*. The Plimpton Press.

Rosillo-López, Cristina. 2017. *Public Opinion and Politics in the Late Roman Republic*. Cambridge University Press.

Schettino, Maria Teresa. 2014. "The Use of Historical Sources". I *A Companion to Plutarch*, redigeret af Mark Beck, 417-436. Blackwell Publishing Ltd.

Scullard, H. H. 1977. *From the Gracchi to Nero – A History of Rome from 133 BC to A.D. 68*. Methuen & Co. Ltd.

Sedley, David. 1997. "The Ethics of Brutus and Cassius" *The Journal of Roman Studies* 87: 41-53. Konsulteret 2. april 2019.

- URL: <https://www.jstor.org/stable/301367>

Smith. R. E. 1966. *Cicero the Statesman*. Cambridge University Press.

Stadter, Philip A. 2014. "Plutarch and Rome". I *A Companion to Plutarch*, redigeret af M. Beck, 13-31. Blackwell Publishing Ltd.

Steel, Catherine. 2006. "Roman Oratory". *Greece and Rome: New Surveys in the Classics* 36: 1-90. Cambridge University Press.

- ISBN: 0521687225.

Steel, Catherine. 2013a. "Cicero, oratory and public life". I *The Cambridge Companion to Cicero*, redigeret af C. Steel, 160-170. Cambridge University Press.

Steel, Catherine. 2013b. "Introduction". I *The Cambridge Companion to Cicero*, redigeret af C. Steel, 1-6. Cambridge University Press.

Steel, Cathrine. 2013c. *The End of The Roman Republic, 146 to 44 BC – Conquest and Crisis*. Edinburgh University Press.

Straumann, Benjamin. 2017. "Roman Ideas on the Loose." *Critical Analysis of Law* 4(2) 141-151. Konsulteret 28. marts 2019.

- URL: <https://cal.library.utoronto.ca/index.php/cal/article/view/28856/21504>

Swithinbank, Hannah. 2012. Anmeldelse af *BEYOND POPULARES AND OPTIMATES: POLITICAL LANGUAGE IN THE LATE REPUBLIC*, af M. A. Robb. *Journal of Roman Studies*, 2. november 2012, Stuttgart: Franz Steiner Verlag.

- DOI: <https://doi.org/10.1017/S0075435812000159>

Tatum, W. Jeffrey. 2008. *Always I am Caesar*. Blackwell Publishing.

ten Berge, Bram L. H. U.U. 2019. "Epitomizing Discord: Florus on the Late Republican Civil Wars". I *The Historiography of Late Republican Civil War*, redigeret af C. H. Lange & F. J. Vervaet, 590-627. Brill.

Toher, Mark. 2004. "Octavian's arrival in Rome, 44 B.C." *Classical Quarterly* 54(1): 174-184. Konsulteret 21. april 2019.

- DOI: <https://doi.org/10.1093/cq/54.1.174>

van der Blom, Henriette. 2003. "Officium and Res Publica: Cicero's Political Role after the Ides of March". *Classica et mediaevalia: Danish Journal of Philosophy and History* 54: 287-319. Konsulteret 28. marts 2019.

van der Blom, Henriette. 2011. "Historical *exempla* as Tools of Praise and Blame in Ciceronian Oratory". I *Praise and Blame in Roman Republican Rhetoric*, redigeret af C. Smith & R. Covino, 49-67. The Classical Press of Wales.

van der Blom, Henriette. 2014. "Character Attack and Invective Speech in the Roman Republic: Cicero as Target". I *Character Assassination throughout the Ages*, redigeret af M. Icks & E. Shiraev, 37-57. Palgrave Macmillan.

van der Blom, Henriette. U.U. 2019. "Bellum Civile in Cicero: Terminology and Self-fashioning". I *The Historiography of Late Republican Civil War*, redigeret af C. H. Lange & F. J. Vervaet, 169-203. Brill.

Vasaly, Ann. 2013. "The political impact of Cicero's speeches". I *The Cambridge Companion to Cicero*, redigeret af C. Steel, 141-159. Cambridge University Press.

von Ungern-Sternberg, Jürgen. 2014. "The Crisis of the Republic". I *The Cambridge Companion to the Roman Republic*, redigeret af H. I. Flower, 78-98. Cambridge University Press.

Welch, Kathryn. 2012. *Magnus Pius – Sextus Pompeius and the Transformation of the Roman Republic*. The Classical Press of Wales.

Welch, Kathryn. 2015a. "APPIAN AND THE ROMAN HISTORY: A REAPPRAISAL". I *Appian's Roman History – Empire and Civil War*, redigeret af K. Welch, 1-13. The Classical Press of Wales.

Welch, Kathryn. 2015b. "PROGRAMME AND NARRATIVE IN CIVIL WARS 2.118-4.138". I *Appian's Roman History – Empire and Civil War*, redigeret af K. Welch, 277-304. The Classical Press of Wales.

Westall, Richard. 2015. "THE SOURCES FOR THE CIVIL WARS OF APPIAN OF ALEXANDRIA". I *Appian's Roman History – Empire and Civil War*, redigeret af K. Welch, 125-167. The Classical Press of Wales.

Westall, Richard. 2016. "The Sources of Cassius Dio for the Roman Civil Wars of 49-30 BC". I *Cassius Dio – Greek Intellectual and Roman Politician*, redigeret C. H. Lange & J. M. Madsen, 51-75. Brill.

White, Horace. 1912. Introduktion til *Roman History I*, af Appian, vii-xii. Harvard University Press.

Wood, Neal. 1988. *Cicero's Social and Political Thought*. University of California Press.

Wooten, Cecil W. 1997. "Cicero and Quintilian on the Style of Demosthenes." *Rhetorica: A Journal of the History of Rhetoric* 15(2): 177-192. Konsulteret 19. marts 2019.

- URL: <https://www.jstor.org/stable/10.1525/rh.1997.15.2.177>

Zetzel, James E. G. 2013. "Political philosophy". I *The Cambridge Companion to Cicero*, redigeret af C. Steel, 181-195. Cambridge University Press.

10.1 Kilder

Appian. 1913. *Roman History Civil Wars 1-3.26*. Oversat af Horace White, Harvard University Press.

Appian. 1913. *Roman History Civil Wars 3.27-5*. Oversat af Horace White, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 1971. *Brutus*. Oversat af G. L. Hendrickson, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 1999. *Letters to Atticus II*. Oversat af D. R. Shackleton Bailey, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 1999. *Letters to Atticus III*. Oversat af D. R. Shackleton Bailey, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 1999. *Letters to Atticus IV*. Oversat af D. R. Shackleton Bailey, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 1965. *Letters to Friends II*. Oversat af W. Glynn Williams, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 1979. *Letters to Friends IV*. Oversat W. Glynn Williams, M. Cary & Mary Henderson, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 1913. *On Duties*. Oversat af Walter Miller, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 1977. *On the Republic – On the Laws*. Oversat af Clinton Walker Keyes, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 1953. *Orationes*. Oversat af N. H. Watts, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 2009. *Phillipics 1-6*. Oversat af D. R. Shackleton Bailey, Harvard University Press.

Cicero, Marcus Tullius. 2009. *Phillipics 7-14*. Oversat af D. R. Shackleton Bailey, Harvard University Press.

Dio, Cassius. 1914-1927. *Roman History*. Oversat af Earnest Cary, Harvard University Press.

- URL: http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Cassius_Dio/home.html

Plutark. 1968. *Plutarch's Lives IV*. Oversat af Bernadotte Perrin, Harvard University Press.

Plutark. 1970. *Plutarch's Lives VI*. Oversat af Bernadotte Perrin, Harvard University Press.

Plutark. 1971. *Plutarch's Lives VII*. Oversat af Bernadotte Perrin, Harvard University Press.

Plutark. 1968. *Plutarch's Lives IX*. Oversat af Bernadotte Perrin, Harvard University Press.

Polybius. 1923. *The Histories*. Oversat af W. R. Paton, Harvard University Press.

- URL: <http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Polybius/home.html>

Sallust. 1980. *The War with Cataline*. Oversat af J. C. Rolfe, Harvard University Press.

Thukydid. 1972. *History of the Peloponnesian War*. Oversat af Rex Warner, Penguin Classics.

Velleius Paterculus. 1961. *The Roman History*. Oversat af Frederick W. Shipley, Harvard University Press.